

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

FENERBAHÇE FUTBOL SEYİRCİSİNİN SOSYO – EKONOMİK PROFİLİ

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

T 99273

ÖZDEN TAŞĞIN

DANIŞMAN

Yrd. Doç. Dr. Turgut KAPLAN

KONYA - 2000

İÇİNDEKİLER

TABLO LİSTESİ.....	İ
1. GİRİŞ	1
2. LİTERATÜR BİLGİ.....	3
2.1. Spor sözcüğünün etimolojik kökeni.....	3
2.1.1. Sporun anlamı	4
2.2. Spor Türü Olarak Futbol	5
2.2.1. Futbolun toplumsal boyutu.....	5
2.2.2. Futbolun karakteristik özelliği	7
2.3. Futbolun Toplum Üzerindeki Etkisinde Neden - Sonuç İlişkisi.....	7
2.3.1. Ayakla oynanması.....	8
2.3.2. Kolay oynanabilme	9
2.3.3. Doğayla mücadele boyutu	11
2.3.4. Geniş alan	11
2.3.5. Aynı anda çok sayıda oyuncu	12
2.3.6. Topla bilinçli temasta fazla organ kullanılması	12
2.3.7. Rakiple temas düzeyinin yüksek ve kurallar içerisinde olması	13
2.3.8. Hareket türü zenginliği.....	13
2.3.9. Mücadele zenginliği	13
2.3.10. Olasılıkların sonsuzluğu ve tesadüfün yeri.....	14
2.3.11. Futbolda kolektivizm.....	15

2.4. Futbolun Tarihi ve Gelişimi.....	16
2.4.1. Türklerde futbol	17
2.4.2. Türkiye’de futbol	18
2.5. Seyire Dayanan Sporların Sosyal Hayattaki Yeri.....	20
2.6. Sosyolojik Bir Kavram Olarak Grup ve Kalabalık	21
2.6.1. Grup kavramı	21
2.6.2. Kalabalık kavramı	22
2.6.3. Yabancılaşma.....	23
2.6.4. Yabancılaşmanın boyutları	24
2.7. Referans Grupları.....	24
2.7.1. Grupla özdeşleşmenin kaynakları	24
2.7.2. Dini, etnik ve milli özdeşleşme.....	24
2.8. Tarihsel Bir Olgu Olarak Spor Seyircisi	25
2.8.1. Seyirci.....	25
2.9. Sosyal Bir Grup Olarak Futbol Seyircisinin Özellikleri	26
2.10. Taraftarlık	27
2.10.1. Konuya sosyal bir yaklaşım.....	29
2.10.2. Taraftarlık ve referans grubunun tanımlanması.....	30
2.11. Seyirci Tipleri	33
2.11.1. Fanatikler	33

2.11.2. Mekancılar	34
2.11.3. Doyumsuzlar	34
2.11.4. Sabırsızlar	34
2.11.5. Deplasmanlılar	34
2.11.6. Takımla şahlananlar	34
2.11.7. Uğura inananlar	34
2.11.8. Bilmişler	35
2.12. Stadyum	35
2.13. Kulüp	36
2.14. Fenerbahçe Futbol Kulübü	36
2.14.1. Fenerbahçe futbol kulübü şu esaslar üzerine kurulmuştur;	37
2.14.2. Fenerbahçe kulübü yönetimi	39
3. ARAŞTIRMANIN AMACI	41
4. HİPOTEZLER	41
5. SINIRLILIKLAR	41
6. MATERYAL VE METOT	42
6.1. Materyal	42
6.2. Metot	42
6.1. İstatistiki Analizler	42
7. BULGULAR	44

8. TARTIŞMA ve SONUÇ.....	66
9. ÖZET.....	80
10. SUMMARY.....	82
11. Ek 1. ANKET FORMU.....	84
12. KAYNAKLAR	86
13. ÖZGEÇMİŞ	92
14. TEŞEKKÜR.....	93

TABLO LİSTESİ

Sosyo – Demografik Veriler.....	43
Tablo 1.Ankete Katılan Seyircilerin Yaş Dağılımı.....	43
Tablo 2.Ankete Katılan Seyircilerin Eğitim Seviyesindeki Dağılım.....	43
Tablo 3.Ankete Katılan Seyircilerin Mesleklerindeki Dağılım.....	44
Tablo 4.Ankete Katılan Seyircilerin Meslek Anlamında Görevlerindeki Dağılım	44
Tablo 5.Ankete Katılan Seyircilerin İşlerinde Çalışma Sürelerindeki Dağılım	44
Tablo 6.Ankete Katılan Seyircilerin Bundan Önce Çalıştıkları İşlerindeki Dağılım.....	45
Tablo 7. Ankete Katılan Seyircilerde Şimdiki İş - Eski İş Kıyaslanmasındaki Dağılım	45
Tablo 8.Ankete Katılan Seyircilerin Ortalama Aylık Gelirlerindeki Dağılım	46
Tablo 9. Ankete Katılan Seyircilerin Anne Eğitim Seviyesindeki Dağılım.....	46
Tablo 10. Ankete katılan seyircilerin Baba eğitim seviyesindeki dağılım.....	46
Tablo 11. Ankete Katılan Seyircilerin Anne Mesleklerindeki Dağılım.....	47
Tablo 12. Ankete Katılan Seyircilerin Baba Mesleklerindeki Dağılım	47
Tablo 13. Ankete Katılan Seyircilerin Memleket (Coğrafi Bölge) Dağılımı	47
Tablo 14. Ankete Katılan Seyircilerin Yıl Olarak İstanbul'da Oturma Dağılımı.....	48
Tablo 15. Ankete Katılan Seyircilerin İstanbul'da Oturdukları İlçelere Göre Dağılımı.....	48
Tablo 16. Ankete Katılan Seyircilerin İstanbul'da Oturdukları Semtlere Göre Dağılımlar ..	49
Taraftarlıkla İlgili Veriler	49
Tablo 17. Ankete Katılan Seyircilerin Maçlara Geliş Sıklığının Dağılımı	49

Tablo 18. Ankete Katılan Seyircilerin Deplasman Maçlarına Gitme Sıklığının Dağılımı	49
Tablo 19. Ankete Katılan Seyircilerin Maçları Takip Etme Sürelerindeki Dağılım	50
Tablo 20. Ankete Katılan Seyircilerin Fenerbahçe'yi Tutma Faktörlerinin Dağılımı	50
Tablo 21. Ankete Katılan Seyircilerin Maça Kiminle Geldiklerinin Dağılımı	50
Tablo 22. Ankete Katılan Seyircilerin Maça Geldikleri Kıyafetle İlgili Dağılım	51
Tablo 23. Ankete Katılan Seyircilerin Maç Dışında Hafta Sonu Aktivitelerinin Dağılımı, ...	51
Tribünde Oturma Konumu İle İlgili Veriler	51
Tablo 24. Ankete Katılan Seyircilerin Tribünde Sürekli Oturdukları Bölümle İlgili Dağılım	52
Tablo 25. Ankete Katılan Seyircilerin Tribünde Önceleri Hangi bölümde Oturduklarına Yönelik Dağılım	52
Tablo 26. Ankete Katılan Seyircilerin Tribündeki Oturma Konumları İle Meslekleri Arasındaki Dağılım	52
Tablo 27. Ankete Katılan Seyircilerin Kapalı Tribünde Oturma İstekleri İle İlgili Dağılım	54
Tablo 28. Ankete Katılan Seyircilerin Oturdukları Bölümde Oturma Nedenleri ile İlgili Dağılım	53
Futbolda Mevkilere Göre Değerlendirme	53
Tablo 29. Ankete Katılan Seyircilerin Hoşuna Gittiği Futbolcuların Mevkilerine Göre Dağılımı	53
Tablo 30. Ankete Katılan Seyircilerin Mevkilere Göre Futbolcu Tercih Nedenlerinin Dağılımı	54

Tablo 31. Ankete Katılan Seyircilerin Futbolcu Olmaları Halinde Oynayacakları Mevkilerin Dağılımı.....	54
Tablo 32. Ankete Katılan Seyircilerin Oynamak İstedikleri Mevkilerin Nedenlerinin Dağılımı.....	54
Futbolculara ve Takımlara Yönelik Değerlendirme	55
Tablo 33. Ankete Katılan Seyircilerin Fenerbahçe Futbol Takımında Tercih Ettiği Futbolcuların Beğenilme Oranları.....	55
Tablo 34. Ankete Katılan Seyircilerin Fenerbahçe Futbol Takımına Transfer Etmek İstedikleri Futbolcuların Dağılımı.....	55
Tablo 35. Ankete Katılan Seyircilerin Transfer Etmek İstedikleri Futbolcuların Yabancı veya Yerli Olma Tercihlerinin Dağılımı	56
Tablo 36. Ankete Katılan Seyircilerin Yabancı Futbolcu Transferindeki Tercih Nedenlerinin Dağılımı.....	56
Tablo 37. Ankete Katılan Seyircilerin Yerli Futbolcu Transferindeki Tercih Nedenlerinin Dağılımı.....	56
Tablo 38. Ankete Katılan Seyircilerin Unutamadığı Yerli Futbolcuların Dağılımı	57
Tablo 39. Ankete Katılan Seyircilerin Unutamadığı Yabancı Futbolcuların Dağılımı.....	57
Tablo 40. Ankete Katılan Seyircilerin Beğendiği Futbolcuyu Tanımlama Dağılımı	58
Tablo 41. Ankete Katılan Seyircilerin En Sevmediği Takım Dağılımı	58
Tablo 42. Ankete Katılan Seyircilerin Fenerbahçe Dışında Hangi Takımı Tutacaklarının Dağılımı.....	59
Tablo 43. Ankete Katılan Seyircilerin Bilet Fiyatları Hakkındaki Düşüncelerinin Dağılımı	59
Tablo 44. Ankete Katılan Seyircilerde En Ruhsuz Taraftarın Nerede Oturduklarının Dağılımı.....	60

Çapraz Tablolar	60
Çapraz Tablo 1. Ankete Katılan Seyircilerin Tribündeki Oturma Konumu ile Eğitim Düzeylerinin Dağılımı.....	60
Çapraz Tablo 2. Ankete Katılan Seyircilerin Tribündeki Oturma Konumları ile Memleket (Coğrafi Bölge) Dağılımı	61
Çapraz Tablo 3. Ankete Katılan Seyircilerin Tribündeki Oturma Konumları İle Oturdukları İlçelerin Dağılımı.....	61
Tablo 4. Ankete Katılan Seyircilerin Tribündeki Oturma Konumları İle Önceleri Oturdukları Yer Arasındaki Dağılım	62
Tablo 5. Ankete Katılan Seyircilerin Tribündeki Oturma Konumları İle Hangi Mevkideki Futbolcudan Hoşlandığının Dağılımı.....	62
Tablo 6. Ankete Katılan Seyircilerin Tribündeki Oturma Konumları İle Maça Kiminle Geldiklerinin Dağılımı	63
Tablo 7. Ankete Katılan Seyircilerin Yaş ile Fenerbahçe Futbol Takımını Tutmasındaki Faktörlerin Dağılımı.....	63
Tablo 8. Ankete Katılan Seyircilerin Yaş ile Futbolcu Olması Halinde Oynamak İstedığı Mevki Arasındaki İlişkinin Dağılımı	64
Tablo 9. Ankete Katılan Seyircilerin Yaşı İle Unutamadığı Yerli Futbolcu Dağılımı	64
Tablo 10. Ankete Katılan Seyircilerin Yaş ile Unutamadığı Yabancı Futbolcu Dağılımı...65	

1. GİRİŞ

İnsanı belirgin kılan özelliklerin başında, onun bir eylem varlığı olması gelmektedir. İnsanın varlığını sürdürmesi de, var oluşunu gerçekleştirmesi de eyleme bağlıdır. İnsanın varlık yapısı buna uygundur. Fizyolog P.O. Astrand'ın saptadığı gibi, insan hareket etmek üzere programlanmıştır (Erdemli 1996). İnsanoğlu aynı zamanda, diğer insanların eşliğinde büyüüp, iş gören çok sosyal bir varlıktır. Ömrümüzün büyük bir kısmını diğer insanların varlıklarıyla geçiririz. Bir aile içerisinde büyür, okula gider, meslektaşlarımızla birlikte çalışır ve hatta dinlenme zamanlarımızdaki faaliyetlerimizin çoğunu diğer insanlarla geçiririz. Dahası, en temel atıflarımızın bazısı diğer insanlardan edinilir. Hepimiz kültürümüzün ve toplumumuzun bir ürünüyüz (Arkonaç 1999). Bu gelişim süreci içerisinde toplumsal bir olgu olan sporun yeri günümüzde tartışılmaz bir konumdadır.

Bir toplumun özünü oluşturan önemli unsur uğraştığı spor dalı ve bu spor dalı üzerindeki övgüleridir. Toplumda egemen olan sporun yapısındaki incelemeler, o toplum ve kültürü hakkında önemli ip uçları sağlar (Eitzen 1984).

Spor kültürünün birbirleriyle ilişkili, birbirini tamamlayan görevleri vardır. Kişiler için anlamlı bir etkinlik sağlar. Bu görevler: Kuralları belirli koşullar içinde kişilerin kendilerini ifade etmeye, gerginliklerini gidermeye, saldırganlıklarını bir kanalda kullanmalarına fırsat verir. Dolayısı ile kişileri toplumsal yapıya uyumunu, ortak kural ve değerleri destekleyerek toplumsal düzene istikrarı sağlar (Alemdar ve Erdoğan 1994). Kişilerin kendini görme ve gözleme tarzları olan benlik iki alt bölüme ayrılır. Kişisel kimlik; kişinin psikolojik özellikleri, bedensel ve zihinsel kapasite ve özellikleri gibi özel vasıflarına işaret eder. Sosyal kimlik ise; kişinin resmi veya resmi olmayan çeşitli gruplardaki üyeliklerine, aidiyetlerine, işaret eder (cinsiyet, dini, milliyeti, mesleği, politik görüşü, tuttuğu spor takımı vb.) Kişinin bu gruplardaki aidiyetleri ile sosyal olarak özdeşleşmesi ve bu özdeşleşmelerinin toplamı bize o kişinin sosyal kimliğini verir (Arkonaç 1998). Üyelerin kendilerini güçlü hissedecekleri farklılaşmış bir sosyal gruba ait olma hissiyle birleşen kültürel ve sembolik temalar etrafında yoğunlaşma eğilimindedir; bunlar hakim sistemi sorgulayan alt kültürel yönelimdir. Yani sosyal hareketlerin “kimlik savunusu” ile yükseldikleri söylenebilir. Kendilerini tanımlama noktasında üyelerini güçlü kılan ilişkiler çerçevesinde gelişmektedirler. “ Bireylerin kollektif olarak iddia ettikleri kimliklerini gerçekleştirme hakkıdır: kişisel yaratıcılıklarını, duygusal dünyalarını ve

biyolojik varlıklarını hayata geçirme imkanı aramaktadırlar” (Jonston, Larana, Gusfield 1999).

Yaşamında çeşitli başarısızlık ve yılgınlıklarla karşılaşan birey, bazen herhangi bir alanda başarı kazanmış kişi veya kişilerle kendini bir sayarak, özdeşleşerek bir ölçüde doyuma ulaşma yolunu arayabilir. Başka bir anlatımla özdeşleşme, hayranlık duyulan bir kimseyi taklit ederek, onun dış görünümünü, inançlarını, değer ve tutumlarını almak demektir. Birey bazı durumlarda, özdeşleştiği kişinin giyinme ve konuşma biçimini, saç stilini, okuduğu kitapları ve gittiği yerleri kendi kişiliği ve yaşamıyla bütünleştirmeye çalışır. Çocuklar genellikle ana – baba, abla ve ağabeyleri, gençler bir sinema yıldızı veya sporcu, bir yönetici veya siyasi önder ile özdeşleşebilirler. Bireylerin, bağlı oldukları referans veya aidiyet grupları veya çalıştıkları örgütlerle özdeşleşmeleri de yaygın örneklerden biridir (Tolan 1996).

Bir kitle hareketinin taraftarlar çekmesi ve bunların taraftarlığını devam ettirmesi, kişisel yükselme arzusunu tatmin edebileceğinden dolayı değil, kişilerin kendinden kurtulma arzusunu tatmin edebileceğinden ötürüdür. Kutsal bir amacın kimliğini kişiliklerine katmak yoluyla yeni bir güven, umut, değer ve övünme duygusuna sahip olmaktır. Aktif bir kitle hareketi onlara her ikisini de vaat eder. Bir kitle hareketinin en güçlü çekiciliği, kişilerde geleceğe bağlı umut yaratmasıdır. Bu çekicilik, özellikle, gelişme düşüncesiyle dolu olan bir toplumda daha etkindir (Hoffer 1998).

Bu araştırma, Fenerbahçe futbol takımı seyircilerinin, sosyo – ekonomik profillerinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın ilk bölümü literatür bilgilerden oluşurken, ikinci bölümü tablolardan, üçüncü bölümü ise tartışma ve sonuçtan oluşmaktadır.

2. LİTERATÜR BİLGİ

2.1. Spor sözcüğünün etimolojik kökeni

Günümüzde spor pek çok ülkede beden eğitiminin temel bir metodu olarak kullanılmaktadır. Beden eğitimi faaliyetlerinin büyük bir kısmı spora dönük gayelere hizmet etmektedir. Böylece bütün dünya milletlerinin yaşantılarına giren bir faaliyet olması açısından spor kavramının açıklanması ve tanımının yapılması gereklidir.

Spor kelimesi İngilizlerin yardımıyla Dünya' ya tanıtılmış olmasına rağmen İngilizce kökenli değildir (Ketten 1993).

Spor, latince eğlence veya oyun anlamına gelen “disport” kelimesinden gelmektedir. Spor kavramı ilk olarak Roman dillerinde (Castillan, Catalan, Provençal) 11. ve 13. Yüzyıllar arasında doğmuştur. Hakim olan anlamı fiziksel oyun egzersizi ve özel olarak ise değişik yarış egzersizleri (top oyunlar gibi) çerçevesindedir. Britanya adalarına girişi ile kavramın evriminde önemli bir gelişme olmuş ve yerleşiklik kazanmıştır. 14. Yy.dan itibaren bu kavram Gioffery Chacuer, ardından Shakespeare, Buron ve diğer yazarlar olmak üzere, bir çok önemli yazarın eserlerinde de geçmektedir. Sporun doğuşu ile spor kavramının doğuşu arasındaki büyük zaman farkı, bedensel hareketlerin eğlence olarak yapılması ile, eğlence olarak yapma işinin kurumsallaşması arasındaki farkı da açıklamaktadır.

“ Desport” veya “deport” sözcükleri eski Fransızca da ise “desporter” fiilinden türemiştir. Acıyı ve neşeyi bir arada duruma göre gündeme getiren bir kelime olan “desporter” fiilinin iki anlamı vardır: Birincisi “eğlenmek”, ikincisi “tahammül etmek”. Günümüz ispanyolcasında ise sporun karşılığı “deporte” dir.

Bu sözcüklerin bir diğer anlamı da “ taşımak” fiiliyle açıklanabilir. Burada, güzel bir anlam kayması ile işin içine hareket kavramı sokulmaktadır. Eğlence, hareket, oyun ve tahammül (Uluocak 1992) kavramın içinde yer alır.

2.1.1. Sporun anlamı

İnsanın beslenme problemi av için yeterli görülmüş bir hazırlık, avın kendisinde bir spor olarak yansıtılmaktadır. İdman ve toplumsal işlev; varolmak için insanın zamanla, kendi bedensel handikaplarıyla, doğa ve av kavramı ile rekabetinden galip ayrılmasıdır (Ayan 1995).

Henry De Montherlant' in ifade ettiği gibi; stadlarda dört nala koşarken, yaşamımın merkezi olan bir kavramı en ilkel biçimiyle maddeleştirmekten başka bir şey yapmıyordum. Amacı duyulan zevkten olan, başka hiçbir yerde olmayan bir faaliyete, uygulanma yönünden ve başarısından bağımsız, tertemiz bir erdemi olan çabaya oyun diyorum. Oyun savunulabilen, insana layık tek eylem biçimidir; çünkü hem zekayla ilgilidir hem de içgüdüselidir” (Saltuk 1995). Spor ve oyun, insan varlığını, zamanın belli bir dilimi içinde, bir süre için hapsederek, onu zamanın akışı dışına taşır; dolayısıyla yarın “ endişesini” o süre içinde ortadan kaldırır (Kurt, Atayman ve Kurultay 1997).

Geleneksel aile bağlarının giderek yitiren halk tabakaları yeni bir sosyal ilişki olarak spora sarılmak zorunda kalmaktadır. Spor ve benzeri kitle hareketleri böylece eski tür sosyal ilişkilerin bir biçimde telafisi konumuna gelmiştir (Gür 1979). İnsanların iyiyi ve güzeli beğenmeleri, yenilgiyi ve yengiyi olağan karşılayarak sosyal uyumu güçlendirmelerinde spor etkili bir araçtır. İş veriminin yükseltilmesinden, uluslar arası özelliğine kadar spor, çok yönlü bir etkinliktir. Uluslar arası ortak kurullarla işleyen, spordan başka bir organizasyon yoktur. Ulusların ortak kullandığı iki dil vardır. Bunlardan biri müzik, diğeri de spordur (Şahin 1998).

Tarih boyunca, bazı insanlar diğerlerine göre zengin, güçlü ve prestij sahibiydiler. Bu üç alan içindeki eşitsizlik sosyal hayatın bir bölümünü etkileyecek şekilde fazlalaşıyorsa, tüm insan kategorilerini etkiliyorsa ve nesilden nesile geçiyorsa o zaman sosyal katmanlaşma devam eder. Spor katılımı tüm toplumların sosyal katmanlaşma biçimleriyle sıkı alakalıdır. Çünkü spor resmi olarak organize edilmiş veya müesseseleştirilmiş rekabetsel vücut aktivitelerinden oluşur (Coakley 1990). Sporun özü dinamizmdir. Spor, toplum katmanlarına dinamizm vermesi ve kişi yaşamını yakından ilgilendirdiği için vazgeçilmez eylemler bütünüdür (Karasüleymanoğlu 1992). Yaş, sınıf, bölgesel ve etnik sınırları aşarak insanları bir araya getirmeye devam etmekte, onlara özellikle kimlik, bağlılık ve duyguyu ifade etme fırsatı vermektedir (Mutlu 1996). Sporun bir hırs, çalışkanlık ve girişim modeli olarak kullanımı sıklıkla nüfusun tamamına

uygulanır; öyle ki, başarılı sporcular aynı zamanda ulusun birbirinden ayrı duran toplumsal gruplarını kucaklayan ve simgesel olarak birleştiren ulusal simgeler haline gelir (Rowe 1996).

Beden eğitimi ve sporun asıl amacı yalnız şampiyonlar yetiştirmek değil, aynı zamanda sosyal insanlar yetiştirmektir. Sporda sosyalleşme olayı, insanlar arasında menfaatsiz bir yakınlığın doğması ile insancıl kaynaşmayı gerçekleştirebilir (Oka 1986). Grup geriliminin örgütlenmiş biçimi ve insanların planlamaksızın gerçekleştirmiş oldukları en büyük icatlardan biri olarak görülen spor; fiziki efor gerektiren, ama ciddi yaralanma riskini de asgariye indiren bir mücadelenin heyecanı içinde, bireylere özgürleşmelerini sağlayan bir faaliyettir. Modern toplumların günlük hayatında son derece anlamlı bir rolü olan spor, duyguların düzenlenmesinin ve yönetiminin önemli bir örneği olarak görülmektedir (Amman 1999). Eğitimcilerin, kişiliğin oluşumunu ve karakter niteliklerinin gelişimini sağlamak için önerdikleri disiplindir; yöneticilerin enerjiyi biçimlendirmek ve mücadeleci anlayışı uyandırmak için kullandıkları yöntemdir. Son propaganda aracıdır (Gillet 1998).

2.2. Spor Türü Olarak Futbol

2.2.1. Futbolun toplumsal boyutu

Bugün milyonlarca kişiyi peşinden koşturan ve halen dünyada en fazla sporcusu ve seyircisi bulunan spor olma özelliğini taşıyan futbol, sınırları belli bir saha üzerinde, on birer oyuncudan teşekkül etmiş iki takımın arasında, birbirlerine üstünlük sağlamak, yenmek için yaptıkları bir mücadeledir. Futbol son zamanlarda gerçekleştirilen çeşitli teknik, taktik ve fiziksel gelişmelerden dolayı tümüyle değişmiş bir spordur. Bugün modern futbol çok daha hızlı teknik işbirliği çok daha süreklilik kazanmış bir oyundur (Urartu 1994).

Bilimsel tarifi basittir. Gol atmak ve gole mani olmaktır (Yüksel 1994). On birer kişilik iki takım arasında, belli kurallara göre oynanan bir top oyunudur. Kuralların basit olması, herhangi bir düzlükte ve sağlıklı her kişi tarafından oynanabilmesi, fazla bir malzeme gerektirmemesi, izleyici ve taraftar olarak da aktif olunabilmesi vb. nedenlerle dünyanın en popüler sporu durumundadır (Savaş 1997). Bu nedenle bu basit oyunun popüleritesi inanılmayacak boyutlara ulaşmış, futbol günümüzde dünyanın her köşesinde işçileri ve işverenleri olan dev bir endüstri haline gelmiştir. Finansal çerçevesi trilyonlarla

çizilen bir sektör olmuştur, bu sektörün üretimi ve tüketimi dünya üzerinde pek çok insanı yakından ilgilendirmektedir.

Futbolun bu kadar önemli olmasının nedeni; futbol birçok insan için, ruhlarında dürüst duygular ve insani ilişkilerden oluşan küçük de olsa bir adacık oluşturmak için tek, hatta bazen en son şans olmuştur. (Kuper 1996). Sınır tanımaz ilişkileriyle ülkelerin ekonomileri, dostluk ve düşmanlıklarını bir anda oluşturan genci, ihtiyarı, kadını, erkeği, dini, dili, ırkı ayırmayan renk cümbüşünün her çeşidini içinde bulunduran futbol, musikinin, ritmin, modanın, ahengin yaşadığı tribünlerde milyonların hem stresi, hem de deşarj noktasıdır (Türkmen 1998).

Futbolun büyüdü kaynaştırıcılığı, gelinen yer, memleket köken farkını, gelir, meslek, inanç sistemi, deri rengi ve benzeri tüm ayırım unsurlarını silip atmıştır; yalnızlık, dışlanmışlık, yoksulluk, ezilmişlik gibi duyguların geçici bir sürede olsa unutulmasını sağlamıştır. Stadyumda ki bu kaynaşma yaşamın diğer alanlarında da yayılmaktadır. Stad, baskı altındaki tepkilerin dışavurumu için meşru bir zemin oluştururken kitlesel adrenalin salımına izin vererek rahatlama ve uyum da sağlamaktadır (Tanık 1993).

Çağdaş insan futbolda kendi özünü bulmuştur. Kolay ve zorun, iyi ile kötünün, güzellik ile çirkinliğin insana özgü karşıtlıklarını sunan futbol bu zengin açılımı ile çok farklı gereksinim ve özlemlere cevap vermektedir. Bu yüzden futbol, dünyada geniş kitlelerin mistik kaçış alanı ve sığınağı da olmuştur. Himayeci kültürün egemen olduğu toplumlarda taraftar kitlelerin futbola yükledikleri anlam ile futboldan beklentileri mensubiyetlerin ön gördüğü ufuk ile sınırlı kalmaktadır. Dolayısıyla bu sınırlı dünyanın, futbolu, himayenin gerçek bir manevra alanına dönüştürmesi doğal olmaktadır. Bu yüzden bir paradoks olarak denilebilir ki dünyevi olana karşı futbol bu dünyada yaratılan uhrevi bir kaçış, huzur ve sükunet barınağı olmaktadır (Doğan 1999).

Futbolun kuralları değilse de tarzı, oyuncu halleri, söylemi, takım / kulüp ve taraftarlık alt kültürleri ulusal karakteristiklerle yüklendi. İşte, futbolun dünyada kolayca yaygınlaşması büyük ölçüde bu millileşme yatkınlığına ve diğer spor dalları ile kıyaslanmayacak kadar kitlesel olmasına bağlıdır (Bilgili 1996).

Bir çok ülkede futbolun bu denli ilgi görüp yaygınlık kazanması sade vatandaşın başlayarak toplumun değişik kesiminde görev yapan bir çok kimseye ve hatta devlet başkanlarının bile zaman zaman ilgi odağı haline gelmesi, bu spor dalının giderek tam bir

toplumsal olgu haline dönüştüğü izlenimini vermektedir (Doğan 1995). Futbol, sporu iyice boşlayıp, başka ve daha önemli olarak tanımlanan işlerle uğraşmaya başlamadan önce, kendisine böyle toplumsal ölçekli büyük işler ve kahramanlık rolleri vehmeden çoğu kişinin yaşamında önemli bir alanı işgal etmiştir (Mutlu 1994).

2.2.2. Futbolun karakteristik özelliği

Futbol sporunda başarının belirleyicisi, futbola özgü davranışların toplu veya topsuz olarak iyi bir şekilde uygulanmasıdır. Bunun yanında beceri, doğru zamanda doğru yerde olma ve duruma göre doğru tekniği kullanabilme yeteneğidir. Bu nedenle beceri, seçme ve karar verme ile ilişkilidir.

90 dakikalık futbol maçında top, yaklaşık 60 dakika oyun alanında, geri kalan zamanda ise oyun dışındadır. Başa baş bir oyunda her takımın 60 dakikanın 30 dakikasında topa sahiptir. Topun oyunda olduğu sürede top sık sık havalanmakta ve 22 oyuncunun herhangi birisinin oyun mesafesinden uzakta olmaktadır. Takımdaki tek bir oyuncu topa yaklaşık 2 dakikadan fazla sahip olamaz. Geriye kalan 58 dakika boyunca , futbolcu oyun akışı içerisinde oyunu yönlendirmek amacı ile yargıda bulunur, karar verir ve seçim yapar (Afyon 1994).

Futbolun bütün oyunlar içerisinde en akıcı, mücadeleye dayalı ve çabuk karar verilmesi gereken bir yapıya sahip olduğunu ve bu nedenle futbolcuların fiziki yapılarındaki dayanıklılıkları kadar ruhsal ve psikolojik olarak yeterli düzeyde dayanıklı olmaları gerekmektedir (Huges 1983).

2.3. Futbolun Toplum Üzerindeki Etkisinde Neden - Sonuç İlişkisi

Ülkemizde, herhangi bir düzeyde futbol oynamamış erkek birey bulmak neredeyse olanaksızdır. Bu tespit dünyanın birçok ülkesi içinde doğrudur. Çoğumuz ömrümüzde basketbol, tenis, boks oynamamış veya kayak, kürek, dağcılık yapmamışızdır; ama bir şekilde futbol oynamışızdır. Oynamanın yanı sıra futbol, son derece geniş bir kitle tarafından, büyük bir dikkatle ve zevkle seyredilir; üzerinde yorumlar ve tartışmalar yapılır, ülke gündemini bir çok önemli politik konudan daha fazla meşgul edebilir. Futbol tartışmasız, en fazla oynanan ve seyredilen, oynanmasından ve seyredilmesinden en çok zevk alınan spor dalıdır. Futbolun çekiciliği ve seçkinliği üzerine yapılan çalışmalar bazı neden – sonuç ilişkilerini ortaya koymuştur: Futbolun sırrı ayakla oynanmasıdır. Bu özelliği onu her yerde ve her şeyle oynanabilir yapmıştır. İnsanı insan yapan en temel niteliklerden biri, iki ayağı üzerinde dikilmesidir. Tüm cisimler yere düşer ve insan bu

cisimlere yere en yakın organıyla, ayaklarıyla dokunabilir. Ayakla oynamayı, oyun aracı olan küre biçimindeki top tamamlar. Yerde duracak, yuvarlanacak, havada uçacak, mümkün olan tüm hareketleri yapabilecek bir top, çok sonraları geliştirilen uluslar arası kurallarla, rakiple aynı alanın paylaşılması, oyun alanının geniş ve doğayla iç içe olması, fazla kişiyle (11 as ve 7 yedek) oynanması, bunların bütünü, futbolu diğer spor dallarına oranla daha ilginç kılmıştır.

2.3.1. Ayakla oynanması

Futbol ayakla oynanan tek takım oyunudur. Bu onun elle oynanan diğer takım oyunlarına göre bir üstünlüğüdür. Aslında el, ayağa göre çok daha maharetli bir organdır. Cismi tutabilir, kavrayabilir ve çok daha isabetli bir biçimde hedefe gönderebilir. Futbolda el kaleci hariç yasaklanmıştır. Futbolcu maharetini, pek de maharetli olmayan bir organı kullanarak göstermelidir. Bu hem oyuncuya hem de seyirciye büyük bir zevk verir. Ayağını ustalıkla kullanan oyuncuyu seyretmeye doyum olmaz. Ayağıyla isabetli pas atabilen, topa istediği falsoyu verdirebilen, ayağıyla tüm vuruşları başarıyla yapabilen, dar alanda topu rakiplerine kaptırmadan saklayabilen, top sürerken hızlanıp rakiplerini geçebilen, başarıyla çalınlayabilen, topu kalecinin ulaşamayacağı noktalara yollayabilen, zor pozisyonda topa vuran, estetik vuruşlar yapan, topu ayağıyla ustalıkla yumuşatabilen oyuncular büyük ve usta futbolcu olarak kabul edilir. Onlar ayaklarını büyük bir ustalıkla, sanki elleri gibi kullanan oyunculardır.

Öte yandan ayak, fiziksel açıdan en güçlü organdır. Bu güç, uzun mesafede çok daha net olarak ortaya çıkar. Topu 30 – 35 metreden büyük bir hızla kaleye yollayabilirsiniz, ama bunu elle yapamazsınız. Ayak, uzun mesafe söz konusu olduğunda, daha güçlü olduğundan, topa daha şiddetli vurduğundan, doğanın engellemelerine daha iyi göğüs gerebildiğinden dolayı, ele göre çok daha isabetli vuruşlar yapabilir. Mesafe arttıkça, hedefe isabet açısından ayak ele göre daha avantajlı duruma geçer.

Ayak, yere en yakın, yere temas eden organımızdır. Futbolun ayakla oynanması, topun hem yerden hem de havadan hareket ettirilebilmesini sağlar. Bu da futbolun diğer top oyunları ile karşılaştırıldığında bir ayrıcalığıdır (basketbol, voleybol, hentbol, tenis sadece havadan; buz hokeyi sadece yerden oynanır).

Topun ayakla ve çoğunlukla yerden oynanması, özel bir beden yapısını devre dışı bırakır. Uzun, kısa, zayıf, kilolu,hemen her vücut yapısındaki kişi futbol oynayabilir. Bu durumda daha öncede söylediğimiz gibi futbola olan ilgiyi çoğaltır. Topun ayakla

oyunmasının bir avantajı da vücudun üst kısmının serbest kalmasıdır. Futbolcu ikili mücadelelerde ve rakibini ekarte ederken, vücudunu ustalıkla kullanır. Usta oyuncular, sahada adete dans ederler. Futbolcu ayağıyla top oynarken, vücuduyla rakibe temas da eder. Bütün bunlar oyundaki mücadele dozunu artırır, oyuncunun fiziki özelliklerini geliştirir ve seyirciye de büyük zevk verir.

Topun ayakla oynanmasının bir önemli sonucu daha vardır: Ceza sahası içindeki kaleci hariç, hiçbir oyuncu topa kesin olarak hakim olamaz; futbolcunun vücudunun herhangi bir bölgesiyle topu sıkıştırarak kesin hakim olması, oyun kurallarıyla yasaklanmıştır. Futbolcu sadece gücü ve becerisi oranında topa hakim olabilir. Basketbolcunun elindeki topu rakibi gelip alamaz; ama futbolcunun böyle bir lüksü yoktur. Topu rakibinden ya kendi becerisi ve yaratıcılığıyla saklar ya da takım arkadaşlarıyla yardımlaşır. Bu durum, futbol oyununda kolektivizm, yardımlaşma, saha içine dengeli dağılım gerekliliğini artırdığı gibi, bireysel yeteneğin önemini de üst düzeye çıkarır. Takımlar, hem yetenekli oyunculara sahip hem de kolektivizmi üst düzeyde uygulayabiliyorlarsa topa hakim olabilirler ve hedefe ulaşabilirler. Topun ayakla oynanması, onlara başka bir yol bırakmamıştır.

2.3.2. Kolay oynanabilme

Futbol, her düzeyde, en geniş kitle tarafından kolayca oynanabilme özelliğine sahiptir. Ayakla vurulup ileri gidebilen her cisimle futbol oynayabiliriz. Bu cisim her hangi bir top olabileceği gibi, misket, taş, gazoz kapağı, hatta madeni bir para bile olabilir. Bunu hepimiz çocukluğumuzdan biliriz. Futbol özel bir giysi gerektirmez, çıplak ayakla bile oynanabilir. Yan yana konulan iki taş veya iki çanta, iki ağacın arası, yolun genişliği kale olarak kullanılabilir; hatta kale alanı duvara tebeşirle de çizilebilir.

Futbol hemen hemen her alanda ve zeminde oynanabilir; yeter ki çok fazla eğim veya yüksek bir su zemini olmasın. Boş arsa, tarla, çayır, sokak, bahçe, koridor hatta oda bile bir futbol alanı olabilir. Çimende, toprakta, betonda, çamurda, kumda, karda, yağmurlu zeminde futbol oynanabilir. Futbol özel iklimde gerektirmez. Soğukta, sıcakta, yağmur ve kar yağarken de oynanabilir.

Futbolun kuralları da son derece basittir; topu ayakla oyna, elleme yeter; diğer kurallar kavga – dövüş bir sonuca bağlanır. Her kuralı uygulamasanız bile, temel niteliğinden fazla bir şey kaybetmez. Her yaşta, her fizikte, her cinsiyette insan çeşitli düzeylerde futbol oynayabilir.

Voleybol için top, basketbol için zıplayan bir top, tenis için hem raket hem de top, masa tenisi ve bilardo için özel top ve masa gereklidir; bunları gazoz kapağıyla oynayamazsınız. Yüzme ve sutopu için yüksek seviyede su, kayak için yoğun kar, dağcılık için dağ, binicilik için at, bisiklet, yelken, kürek için özel araç ve alan gereklidir; her yerde ver her istediğinizde bulamazsınız.

Gerekli malzeme, alan, zemin ve iklim açısından futbol kadar kolayca oynanabilen bazı sporlar da vardır; örneğin atletizm, cimnastik, boks, güreş, judo, özel bir araç, giysi, alan veya zemin gerektirmez. Eskrim için iki sopa, okçuluk için esnek sopa ve ip yeterlidir. Oyun alanını kalemle çizip taşları küçük kağıtları üzerine isimlerini yazarak oynayabileceğimiz satrancıda bu kategoride sayabiliriz ama yağmur ve kar altında satranç oynanamaz, kapalı alan gereklidir. Ayrıca satrancın kuralları, futbola oranla çok daha zordur.

Mahalle futbolunun bu kadar kolayca oynanabilmesi, bu oyunun kitleselleşmesinin temel nedenlerinden biridir. Amatör ve profesyonel, ciddi ve tüm kurallarını uygulayarak oynanan futbola gelince, bu durumda da bu sporu yapabilecek kişilerden beklenen fiziksel özelliklerin çerçevesi geniştir. 15 – 40 yaş arası erkekler ciddi olarak futbol oynayabilir. Oyunda gençliğe, dinamizme, ataklığa olduğu kadar deneyime, birikime, olgunluğa da ihtiyaç vardır.

Çok belirgin ve normalden farklı bir futbolcu tipi yoktur. Bir basketbolcu tipi veya bir halterci, güreşçi, boksör, cimnastikçi tipi vardır; ama futbolcuların arasında uzun boylulara da, iri yarı olanlara da zayıf olanlara da, güçlü olanlara da çelimsiz olanlara da rastlanır. Eğer yetenekleri yerindeyse, hepsinin takımında yapabileceği şeyler vardır.

Futbolcular seyircilerden fiziksel olarak pek de farklı olmayan, nispeten normal insanlardır. Hiçbir seyirci, bir 100 metre yarışında “ben olsaydım 10 saniyenin altında koşardım”, bir halter yarışmasında “tuttum mu şu 150 kiloyu kaldırırdım”, bir basket maçında 2 metrenin üzerindeki oyunculara bakıp “ben olsam şu ribaundu alırdım” diyemez veya bir ağır siklet boks maçında kendini boksörlerden birinin yerine koyamaz; onları kendisinden çok farklı “süper insanlar” olarak seyreder. “Ben olsam şu golü atardım, şu kafayı vururdum, onu çalımlardım vb.” sözleri en çok futbol seyircileri arasında duyulur.

Fiziksel yeterlilik skalasındaki bu genişlik, çok sayıda insanın kendini futbolla ve çeşitli yaşta ve tipte futbolcuyla bütünleştirmesini sağlar. Bu da futbolun seyrini kitleleştiren unsurlardan biridir.

2.3.3. Doğayla mücadele boyutu

Futbolun açık havada ve doğal zeminde oynanması, salonda oynanan diğer takım oyunlarına göre, ona farklı bir boyut katar; doğayla mücadele boyutu. Futbol doğayla iç içe, ondan soyutlanmamış, doğayla dolaysız temasın var olduğu bir spor dalıdır. Futbolcu, sıcağın, soğuktan, yağmurdan, çamurdan, kardan, rüzgardan, doğadaki tüm değişimlerden etkilenir. Hedefine ulaşmaya çalışırken, doğaya karşı da mücadele vermek, doğal koşulları hesaba katmak zorundadır. Olumsuz koşullara göğüs germeye çalıştığı gibi, doğanın sunduğu avantajlardan da yararlanır. Doğadaki değişimler, oyunun gidişatını etkileyen önemli unsurlardan biridir. Doğa koşulları bir doğal afet durumunu almadıkça futbol oyunu devam eder. Bu nitelikleriyle futbol, daha gerçekçi, daha somut, gerçek yaşama daha benzer bir spor dalıdır. Futbol kapalı salonlarda oynasaydı, aynı tadı kesinlikle veremezdi.

Doğadan soyutlanmamışlığı, doğayla mücadele boyutunu olumlu bir özellik olarak kabul edersek, futbol bu açıdan kapalı salon sporlarının hepsinden daha üstündür. Çünkü bu spor dallarında doğa koşullarındaki değişimlerden etkilenme minimum düzeydedir. Tenis, olimpiik yüzme, kürek, kayak, gibi sporlarında doğadaki değişimlerinden etkilenmesi futbol düzeyinde değildir. Yüzme ve kürek için su, kayak için kar; değişken bir ortam değil, gerekli zemindir. Bu ortamlar olmazsa bu sporlar oynanamaz. Yağmur yağarken tenis, dalgalı bir suda yüzme ve kürek sporları yapılmaz. Bunlar doğa karşında fazla “narin” sporlardır.

Doğayla mücadele boyutu açısından futbola yakın veya futboldan üstün spor dallarına; atletizm, yelken, dağcılık, kano, otomobil yarışı, binicilik örnek verilebilir. Aslında bunlar arasında sadece dağcılık ve belki yelken ile kanonun futbolu aştığı söylenebilir.

2.3.4. Geniş alan

Futbol oldukça geniş bir alanda oynanır. Oyuncu kendini daha özgür hisseder, hareket serbestisi bulur. Gerek takımın bütününün, gerekse birey olarak oyuncunun yeteneklerini mümkün olan en geniş biçimde ortaya sermesi için geniş alanın önemi büyüktür. Geniş alan daha fazla varyasyon olanağı tanır. Ayrıca yapılan hatayı daha kolay

telafi etme olanağı da verir. Geniş alan, topsuz oyunun önemini artırdığı gibi, topu yönlendirme açısından da büyük olanaklar sunar.

Futbol, geniş alan açısından bütün salon sporlarından daha üstündür. Uzun mesafe koşuları, kayak, yüzme gibi kulvarlı sporların futbola göre daha geniş alanda oynandığı düşüncesi yanlıştır; çünkü bu sporlar tek yönlü – ileri doğru – ve dar kulvardır. Otomobil ve motor yarışları, binicilik, kürek, yelken gibi sporlar da, oyuncular içinde veya üstünde buldukları araçlara bağımlıdırlar; bu nedenle futbola göre daha geniş alana sahip oldukları söylenemez. Geniş alan açısından futbola göre daha üstün olduğu söylenebilecek sporlara ancak dağcılık ve belki kulvarsız koşu ve yüzme örnek verilebilir.

2.3.5. Aynı anda çok sayıda oyuncu

Futbol aynı anda çok sayıda kişiyle oynanır. Geniş alan ve fazla kişi birleşince, neredeyse sonsuz sayıda kombinezon olanağı doğar. Fazla kişi, kolektivizm ve örgütlü davranışın da düzeyinin üst boyutlara çıkmasını sağlar.

Futbol bu açıdan iki kişiyle yapılan sporlardan ve sırayla yapılan sporlardan üstündür. Futbol, takım oyunları içinde de en fazla kişiyle yapılan spor dalıdır. Bu açıdan basketbol, voleybol, hentbol, sutopu gibi sporlara olan üstünlüğü tartışılmaz. Kısa mesafeli koşu ve olimpiik yüzmede aynı anda en fazla 8 kişi yarışabilir. Bu kıstas açısından futboldan daha üstün sporlara, ancak uzun mesafe koşuları, bisiklet, kürek, yelken, otomobil ve motor yarışları örnek verilebilir.

2.3.6. Topla bilinçli temasta fazla organ kullanılması

Futbol oynarken ayak, kafa, göğüs, hatta diz ve omuz topla temasta aktif ve bilinçli olarak kullanılır. Sadece el ve kolun aktifleşmesi ve topla temasta kısıtlanmıştır. Öte yandan tüm futbolcular taç atarken el ve kollarını kullanabildikleri gibi, kalecilerin en aktif organları elleridir. Demek ki futbolda elinde belirli ölçülerde vardır. En aktif organ ayaktır ama, kafada neredeyse ayak kadar aktif kullanılan bir organdır. Göğüs, omuz ve diz de top kontrolünde bilinçli kullanılan organlardır.

Bu açıdan bakıldığında, diğer takım oyunları futbola oranla son derece kısıtlayıcıdır. Bilinçli olarak kullanılan organ sayısının, diğer takım oyunlarına göre yüksek olması, futboldaki varyasyonları artırır, taktik zenginliğe olanak sağlar ve bireysel yeteneğin önünü açar.

2.3.7. Rakiple temas düzeyinin yüksek ve kurallar içerisinde olması

Rakiple doğrudan fiziksel temas, bir oyuna doğallık, heyecan ve mücadele zenginliği katan bir unsurdur. Futbol, rakiple fiziksel temas olanağı açısından da önde gelen spor dalları arasındadır. Birçok spor dalında rakiple hemen hemen hiçbir fiziksel temas yoktur. Bu noktada da futbol oyunu normal yaşamla çakışır. Kamusal yaşamda insanlar birbirleriyle yasal anlamda ne kadar temas edebiliyorlarsa, futbolda da üç aşağı beş yukarı o kadar temas edebilirler. Yaşamda insanların birbirine yumruk atması, kavrayıp yere indirmesi, çelme takıp tekme atması ve birbirine delici bir aletle saldırması normal ve yasal bir davranış değildir; futbolda da bu tür hareketler kural dışıdır.

Futbol, diğer birçok spor dalına göre oldukça sert bir oyundur; ama bu sertlik yasal yaşamın sınırları içindedir. Kibar bir spor değildir ama, yasadışı da değildir, sınırdadır. Bu özelliği ona hem büyük bir mücadele zenginliği hem de eşitlik getirir. Gücünüzü, hızınızı, yeteneğinizi kullanabilirsiniz, ama yasalar çerçevesinde; tekme, tokat, yumruk girişip rakibinizi alt edemezsiniz; faul yapmış olursunuz. Böylece çelimsiz bir oyuncuyla iriyarı bir oyuncunun nispeten eşitliği garanti altına alınmıştır. Bu ikili özelliği de futbolun kitleleşmesini sağlayan unsurlardan biridir.

2.3.8. Hareket türü zenginliği

Futbol hareket türü zenginliği açısından komple bir spor sayılabilir. Bu noktada başka hiçbir spor dalı futboldaki zenginliğe ulaşamaz. Futbolcu maç sırasında, koşma, atlama, atma, sıçrama, yoğun güç kullanma, esneklik, vurma, hedefe nişan alma gibi hareket türlerinin hepsini üst düzeyde gerçekleştirir. Çoğu spor dalı bu hareket türlerinin bir veya ikisi üzerine kurulmuştur. Futbolda ise bunların hepsi belirli düzeylerde olduğu gibi, farklı hareket türleri de vardır.

2.3.9. Mücadele zenginliği

Sporcu, herhangi bir sporu yaparken, a- rakiple, b- doğayla, c- kendisiyle, d- zeminle, e- zamanla, f- takım arkadaşıyla, g- seyirciyle, h- hakemle, ı- oyun aracıyla, j- oyun alanındaki sabit oyun araçlarıyla, ve k- kullandığı araçla mücadele halindedir. Bir spor dalı, bu mücadele boyutlarından ne kadarını içeriyorsa, o kadar zengin bir spordur denilebilir. Çeşitli spor dallarına bu açıdan irdelediğimizde, futbolun yine sivrildiğini, mücadele zenginliği açısından en önde geldiğini söyleyebiliriz. Futbolda saydığımız bu mücadele biçimlerinden sadece sonuncu şık olan k yoktur. Diğer hepsi üst düzeyde gerçekleşir.

Futbola yakın mücadele zenginliği içeren diğer takım oyunlarında; salon sporu olmaları nedeni ile doğayla ve değişken zeminleri olmadığı için zeminle mücadele boyutları yoktur. Teniste ise zayıf da olsa doğayla mücadele boyutu bulunmakla birlikte, zeminle, zamanla ve takım arkadaşlarıyla mücadele boyutları yoktur. Yelken ve kürek sporunda ise, seyirciyle, hakemle ve oyun aracıyla mücadele boyutları yoktur; kürekte ayrıca değişken olmayacağı için zeminle mücadele boyutu da bulunmaz.

2.3.10. Olasılıkların sonsuzluğu ve tesadüfün yeri

Oyunda çok etken vardır, bu etkenler o kadar değişkendir ve bu değişkenler sonuç üzerinde öyle belirleyiciliğe sahiptirler ki, bütün hepsini tahmin edip, her türlü tedbiri alıp, kusursuz ve kesin bir strateji uygulamanız olanaksızdır. Bir dakika sonrasında bile ne olacağını kesin olarak tahmin edemezsiniz. Maç 90 dakikadır, her an her şey değişebilir. Bu da gerilimi ve heyecanı artıran, dolayısıyla hem oynayana hem de seyredene büyük zevk veren en önemli unsurlardan biridir. Teknik adamlar ve takım halindeki oyuncular, mümkün olduğunca fazla olasılığı tahmin edip buna göre taktik ve stratejiler geliştirmeye, yardımlaşmaya, birbirlerinin açıklarını kapatmaya ve doğabilecek sürpriz olasılıkları sıfırlamaya çalışırlar. Bunu yaparken, bir yandan da rakip tarafın tahmin edemeyeceği varyasyonlar geliştirmeye çabalarlar. Olasılıkların sonsuzluğuna karşı ancak kolektif bir çabayla, daha doğrusu kolektif bir zekayla göğüs gerilebilir. Oyuncu ve takım, mümkün olduğunca her türlü olasılığa karşı hazırlıklı olabilmeli, çok kısa bir sürede karar vermeyi ve çok kısa sürede karar değiştirmeyi becerebilmelidir. Olasılıkların sonsuzluğu, üst düzey bir kolektivizmin ve kolektif bir zekanın zeminini hazırlarken, aynı zamanda kimsenin yapamayacağını veya tahmin edemeyeceğini yapabilen yaratıcı yıldız oyuncuları da gerekli kılar. Bir anda tabanca gibi patlayıp, topu ayağına yapışıkmiş gibi süren ve inanılmaz bir kıvraklıkla rakibi çalınlayıp golü atan veya raket gibi ayağıyla topa istediği falsoyu verip kalenin istediği noktasına yollayabilen futbolcu karşısında savunma anlamında yapılacak fazla bir şey yoktur.

Olasılıkların sonsuzluğunun bir diğer sonucu, her maçın birbirinden farklı olması, kendini tekrar etmemesi, dolayısıyla futbolun kendini tüketmemesidir. Futbolun ucu açık, gelişme ve değişme potansiyellerini tüketmemiş bir spor dalıdır.

Olasılıkların sonsuzluğu; tesadüf unsurunun belirleyici olabilmesini, her an her türlü sürprize açık oluşu getirir. fazla olasılık ayrıca her türlü riski alabilmenin zeminini de oluşturur.

Oyunun kendine has özelliklerinin yanı sıra, olasılıkları bir kat daha artıran bir diğer olguda hem bazı oyun dışı unsurların hem de psikolojik, politik ve sosyolojik faktörlerin zaman zaman belirleyici olarak işin içine girmesidir. Strateji oluştururken bu unsurlar da hesaba katılmak zorundadır. Seyirci; başka hiçbir spor dalında olmadığı kadar oyunun gidişatını değiştirebilir.

Tarihteki yaşanmışlık oyunun farklı oynanmasına yol açabilir. Bazı maçlar ulusal bir dava haline gelebilir. Hatta dünya çapındaki politik çelişkilerin arenasına dönüşebilir. İşte bütün bu olgular da, futbolcuyu, dolayısıyla oyunu etkileyen, zaman zaman belirleyici olabilen, bu nedenle olasılıklara dahil edilmesi gereken unsurlardır.

2.3.11. Futbolda kolektivism

Oldukça geniş bir alandasınız, topu sadece ayakla sürebilirsiniz, karşınızda en az sizin kadar güçlü ve yetenekli 11 tane rakip var, üstelik doğa koşullarını da hesaba katmak zorundasınız. Tek başına çaresizsiniz. Dolayısıyla yardımlaşmak ve takım halinde çözüm üretmek zorundasınız. Futbolun kuralları ve koşulları, oyuncuyu hedefe ulaşmak için kolektivism ve örgütlenmeye zorlar. Hiçbir oyuncu, ne kadar yetenekli ve becerikli olursa olsun, 11 tane rakiple, doğayla, zeminle tek başına başa çıkıp hedefe ulaşamaz. Üst düzeyde yardımlaşmayı, paylaşmayı, koordineli hareketi beceremeyen, yani kolektif bir örgüt olamayan takımlar, isterlerse en becerikli oyuncularından kurulu olsunlar başarılı olamazlar. Futbolda topun tek bir hakimi yoktur. Topun hakimi ancak kolektivizmi hayata geçirebilen bir takım olabilir. Futbol doğası gereği kolektif bir oyundur; hem de diğer takım oyunlarına oranla çok daha üst düzeyde bir kolektivizm gerektirir.

Futbol kolektivizminde, aşırı uzmanlaşma değil, iş bölümüyle birlikte bütünü kavrama; rekabet ve bireycilik değil, dayanışma ve paylaşma; yabancılaşma değil, hedefe yönelik irade birliği; tektipleştirme, sıradanlaştırma, makineleştirme değil, kolektif oyun ile bireysel yeteneğin sentezi; kar hırsı değil, zevk alma ve verme; tek düzelik değil, sınırsız coşku, heyecan ve aşk ön plandadır. Tadına ve seyrine doyamadığımız gerçek futbol budur (Toker ve Helvacıoğlu 2000). Ayrıca futbol, global topluluğu bir araya getirip bütünleştiren ve fakir ulusların zenginlerle yarışabileceği bir oyun sahası yaratan bir spordur (James 2000).

2.4. Futbolun Tarihi ve Gelişimi

Bugün bütün dünyada, en büyük ve en önemli olayların yaratıcısı futboldur. Gerek sporcu gerekse seyirci üstünlüğü ile bir endüstri halini almış bulunan bu spor dalı, dünyanın beş kıtasında milyonlarca insan tarafından ilgi ve heyecanla izlenmektedir.

Futbol kadar geniş kitleleri ilgilendiren spor dalı hemen hemen yok gibidir. Dünyanın her tarafından, milyonlarca insana heyecan kaynağı olan, milyonların sporu halini alan, spor toto ve loto gibi büyük bir para hareketine yol açan, nihayet bir çok spor branşının mali yardımlarla gelişmesini sağlayan futbol 20. Yüzyılın dünya çapında en popüler spor branşıdır.

Bugün dünyada top ile oynanan yirmi kadar spor branşı vardır. Fakat top oyunu denildiği zaman daima akla ilk gelen futboldur. Doğuş yeri ve tarihi hakkında kesin bir hükme varılamamış olan futbol bugüne kadar çeşitli memleketlerde, çeşitli şekil ve kaideler altında oynanmış ise de sonunda evrensel bir kurala bağlanmış ve enternasyonel bir şekil kazanmıştır. Dünya tarihi kadar eski olan futbol hakkında bilinen bir hakikat vardır ki; o da tarihin karanlıkları içinde kalan yüzbinlerce yıl önceki ilkel insanların yuvarlak cisimlerle oynamaktan büyük zevk aldıklarıdır. Bunu mağara çağlarından kalan resimlerden anlamaktayız (Aydın 1988).

M.Ö. 2697 yılında Çin imparatoru Huang – Ti, askerlerine çeviklik kazandırmak için futbol oynatmıştır. Çin efsanelerinde imparator Huang – Ti'nin askerlerinin yuvarlak meşin cismi, yere dikilmiş iki direk arasından geçirme mücadelesi verdikleri anlaşılmaktadır. Bu oyunun adı Tsu – Chu idi. M.Ö. 225 yıllarında imparator Chou devrinde buna benzer bir oyunu sivillerde oynamaya başlamıştır. 1. Yüzyılın hemen başlarında imparator Cheng – Ti devrinde aynı oyuna ilgi daha da artmıştır. Halk ozanları ilk stad kahramanları için manzumeler düzenlemişlerdir. Bu manzumelerde pagotların topu aşırı hünerebaz Chang – Fu ile topu ayaklarında büyük bir maharetle dolaştırıp istediği yere atabilen Wang Ch Son'un inanılmaz başarıları anlatılmaktadır (Koludar 1988).

Avrupa'da ayak topu oyunu Eski Yunan devrinde, bilhassa on beşer kişilik takımlar halinde ve Episkiros adı altında Isparta'da oynanırdı. Eski Roma'da bu oyuna benzer bir ayak topu oyunu Harpastum adı ile askerlere idman olarak oynatılırdı. Avrupa'da futbolun oynanma tarihi ve futbol oyununun menşei de ihtilafli bulunmaktadır. Fransızlar bu oyunun İngiltere'ye Normanlar tarafından geçirildiğini, İngilizler ise bu oyunu kendi eski

milli oyunları olduğunu iddia ederler (San ve ark. 1963). Gerçek şu ki;Futbol 12.Yüzyılda İngiltere’de oynanmaya başladı. Altı yüz yıl kadar bazen krallarca yasaklanarak, başıboş ve kalabalık gruplarla oynanan oyun, 1860’ta İngiltere’de Cambridge Üniversitesi’nde toplanan okul temsilcileri arasındaki anlaşma sonucu belirli kurallara bağlandı. Aynı yıl okullar arasındaki lig maçlarında bu kurallar uygulanmaya konuldu. Dünyanın ilk futbol kulübü Nottingham County 1862’de İngiltere’de kuruldu (Hürkan 2000). İngiltere’de okullar arasında futbol maçlarının düzenlenmeye başlanması, futbolun kitlelere yaygınlaşmasını sağlamıştır. 1857’de ise ilk defa “Shffield Club” isimli futbol kulübü kurulmuştur (Genç 1999). İlk futbol kulübü kurulması ile ilgili tarihler arasında çelişkiler olduğu görülmektedir.

2.4.1. Türklerde futbol

Orta Asya Türklerinin, bu günün futbolunun bazı kuralları içinde ayak topu oynadığı, eski eserlerden anlaşılmaktadır. “La Tartie” adlı eserde futbol müsabakalarını izleyen Çinli Huan, Şunları anlatmaktadır. “Büyük tapınakların avlularında sık sık ayak topu müsabakaları yapılır. Oyun içinde topa elle dokunulmaz, ya ayakla yada başla vurulur. Amaç topu rakip kaleye sokmaktır. Erkekler gibi savaşmayı başaran Türk kadınları, bu oyunda da mahirdirler. Orta Asya’daki Türk spor şenliklerini Levrisko’da seyretmiş olan Çinli Song Wen de aynı tespitte bulunarak şunları anlatmıştır. “Tapınaklara bağlı spor kulüpleri sık sık büyük bayramlar düzenliyorlar. Üç gün üç gece süren bu bayramlarda pehlivanlar güreşir, insanlar koşar, atlar koştururlar, ok atılır ve top oynanır.”

Kaşgarlı Mahmut’un Divan-ı Lügati’t Türk’ün 1. Cildinde Türklerin yüzyıllar boyunca top oyunu oynadıkları ve sporu nasıl yaptıkları yazılıdır. Türkler futbol oyununa “Tepük” demişlerdir. Bu isim Türkçe’deki “tepmek” kelimesinden alınmıştır. Top yalnızca ayakla oynandığı, yani tepildiği için “Tepük” adını almıştır. Türk’lerin bu oyunda kullandıkları toplar, ilk dönemlerde oval kalıplara dökülen iğ arşığı biçiminde kurşun kütesinin üzerine keçi kılı ya da keçe sarmak suretiyle yapılmıştır. Zamanla top değişim görmüş ve sert cisimlere ayak vurmak yerine, daha çok yumuşak cisimlerle top oynanması tercih edilmiştir. İçi hava ile doldurulmuş kuzu derileri top olarak kullanılmış, oyun sırasında el değdirilmeden kafa ve ayak vuruşları yapılmıştır. Bu oyun özellikle Timur’un askerleri arasında bir çeviklik idmanı olarak değerlendirilmiştir. Seyit Ali Ekber’in, 463 yıl önce yazdığı Hitayname adlı eserde futbolun Türklerin milli oyunlarından olduğunu belirterek şunları yazmıştır. “Top oynamak Hitay’da ustalar işidir. Sığır kursağından top

düzmüşlerdir. Topa ayaklarla vururlar, topa elle dokunmazlar. Nazik ayak uçları ile dokunurlar, kuralları çiğnemek ve daire dışına çıkmak yasaktır” (Koludar 1988).

2.4.2. Türkiye’de futbol

Modern futbolun Türk toplumuna girmesi 19. yüzyılın sonlarına rastlar. Futbol oyunu o dönemde bazı dini inançların da etkisiyle Müslüman Türkler arasında gelişmemiştir. Futbol, Osmanlı toprakları üzerinde ilk defa gayrimüslimler ve ülkede yerleşmiş bulunan yabancı uyruklar tarafından oynanmıştır. Sosyal ve idari bakımdan başkent İstanbul’a uzak ve rahat olan iki şehir, Selanik ve İzmir futbol oyununun ilk taraftarlarını bulduğu yerdir. 1875 yılında Selanik’de, 1877’de İzmir’de bu oyun hafta tatillerinin ve yaz akşamlarının en büyük eğlencesi olmuştur (Koludar 1988). Diğer taraftan iki Türk kulübü Galatasaray ve Fenerbahçe İstanbul’da futbol oynamıştır. 1908 yılından Türkiye İdman Cemiyeti İttifakının kuruluşuna kadar geçen zaman içerisinde futbol İzmir ve İstanbul’da oynanmıştır.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin 1920’de faaliyete geçmesiyle Türk sporu ve futbolu için önemli adımlar atılmıştır. 1923’te ilk spor teşkilatı (T.İ.C.İ.) Türkiye İdman Cemiyeti İttifakı ve buna bağlı olarak Türkiye Futbol Federasyonu F.İ.F.A.’ya kabul edilmesiyle Türkiye bu alanda Dünyadaki yerini almıştır. Cumhuriyetin ilanından üç gün sonra 26 Ekim 1923’te Türk Milli Futbol takımı, İstanbul’da ilk milli maçının Romanya ile oynamıştır.

24 Eylül 1951 tarihinde profesyonelliğin kabulü ile Türk Futbolunda yeni bir dönem başlamıştır. 1954’te Avrupa Futbol Federasyonları Birliği (U.E.F.A.)’nın kurulmasından sonra Türkiye bir Avrupa ülkesi olarak kabul edilme mücadelesi vermiş ve bu isteği F.İ.F.A. tarafından 10 Şubat 1962’de alınan karar uyarınca kabul edilmiştir (Babacan 1993).

İlk Milli Lig maçları 1959’da başladı. İstanbul’dan sekiz, Ankara ve İzmir’de dörder takımın katılmasıyla iki gruba ayrılan takımlar arasında yapılan maçlarda; Fenerbahçe ve Galatasaray finale kaldılar. Finalde Fenerbahçe, Galatasaray’ı yenerek ilk Milli Lig Kupasını almıştır.

"Fenerbahçe Kulübü" Türkiye’de sporun ilk "federe" örgütlenme birimleri olarak, sporun beden eğitiminden artık bütünüyle koptuğunun göstergesi olmuştur. 1908 yılından sonra, örgütlenme yasağının kalkmasına paralel olarak, ülkenin her yanında hızla kurulan

futbol kulüpleri, Türkiye'de sporun Batıya yönelişini ve futbolla özdeşleşmesini kurumlaştırmışlardır (Fişek 1985).

1963-1964 futbol sezonunda İkinci Türkiye Ligi kuruldu. Bu dönemlerde futbola ilgi gittikçe artıyordu. Liglere katılma isteği yurdun dört bir yanından geliyordu. Bu nedenle 1965 genel seçimlerine gidileceğinin yaz aylarında bir kararla İkinci Türkiye Ligi 1965-66 mevsiminde genişletilerek iki gruba ayrıldı. 1967-68 mevsiminde süren talebi karışlamak için Türkiye Üçüncü Ligi kuruldu. O da yetmediği için 1970-1971 mevsiminde Üçüncü Lig genişletilerek ve dört gruba ayrıldı.

Bu dönemlerde Türkiye Ligleriyle bütün yurdu futbol heyecanı sarmıştır. Futbol özellikle Anadolu illerinde kadın-erkek, genç ihtiyar herkesin heyecanla takip ettiği ve konuştuğu mevzu olmuştur. Bu büyük ilgi ve rağbet kısa zamanda amansız bir rekabete dönüşürken, Türkiye Ligleri ile Türk Futbolunun yeni bir çehre kazandığı inkar edilemez bir gerçek oldu. Bunun en büyük kanıtı da, futbolun bütün yurt genelinde en geniş biçimde yayılması oldu. Gerçi futbol ülke genelinde yayılmıştı ama, oluşan koşulların etkisiyle, dünya futbol tarihinde "Mahalli Şovenizm" olarak bilinen, bizde de "kent savaşları" görünümüne bürünecek olan bir aşamaya gelinmişti.

Futbolun ilk oynanış yıllarından en basit maçların bile kavgalara, kavgalarinsa, yıkım, yıkım, ölüm ve talan neden olduğu görülmüştür. Türkiye İkinci ligin iki gruba ayrılmasını izleyen, Türkiye Üçüncü Liginin kurulmasına rastlayan 1967-1968 futbol sezonunda, önce sahalardan tribünlere, oralardan da sokaklara, kentlere sıçrayan, büyük yıkım ve talanlara, can ve mal kayıplarına yol açan kavgalar patlak vermiştir. Bunların "kent savaşları" düzeyine ulaşanları ve "Türk Spor Tarihinde Facia" olarak kabul edilen Kayserispor-Sivasspor müsabakası sırasında ve sonrasında devam eden arbede de 40 kişi hayatını kaybetmiş, 6 kişi komada olmak üzere 60 kişi de yaralanmıştır. Bu arada spor işleriyle görevli Devlet Bakanı Kamil Ocak yaptığı açıklamada, Türkiye İkinci Liginin kaldırılmasını teklif edeceğini ve bunun gerçekleşmesi için de bu sebebin kafi gelebileceği açıklamasında bulunmuştu (Acet 1997).

Kayserispor-Sivasspor müsabakasından sonra sokağa çıkma yasağı getirilmiştir. Ölümsüz atlatılan ama yıkımı çok olan Eskişehir-Bursaspor müsabakası, ölümlü ve yıkımlı Kırıkkale-Tarsus İdmanyurdu, Elazığspor-Malatyaspor, Mardinspor-Urfaspor vb. maddi hasara ve ölümlere neden olmuşlardır. Bunların yanında, ev sahibi takımın sahasının bir

maçlığına kapatılmasıyla cezalandırılan, hakem ve konuk takımların dövülmesinin söz konusu olduğu bir çok müsabaka yaşanmıştır

Bu şiddet ve saldırganlık olaylarının yok edilmesi için özellikle sert güvenlik önlemlerinin alınması sonucu, olaylar yatışma noktasına geldi ve lig maçlarında bir durulma oldu, ama izleyen futbol sezonunda "kavgalı" kent kulüplerinin "savaş ihtimali" bütünüyle yok edilmedi. 12 Eylül 1980 öncesinde silahlı çatışma ortamının büsbütün biriktirdiği kaygılarla da, olaya en çok "gebe" Üçüncü Türkiye Ligi, 1979-1980 mevsiminin sona ermesinden sonra kaldırıldı. Onun yerine 1981-1982 sezonunda Mahalli Lig şampiyonlarının katılacağı "Terfi Maçları" mekanizması getirilmiş daha sonraki yıllarda ligler statüsüne geri dönmüştür (Fişek 1985).

Bugün ülkemizde futbol 1. 2. Ve 3. Türkiye profesyonel ligi faaliyetlerini sürdürülmekte olup son on yılda ölümlerle sonuçlanan kitle kavgalarına rastlanmamıştır.

2.5. Seyire Dayanan Sporların Sosyal Hayattaki Yeri

Sporun sosyal hayattaki önemli yeri tartışma kabul etmeyecek kadar açıktır. Bu gerçekten hareket edersek, toplumun ilgisine açık ve hazır bir halde bulunan spor branşlarında; spor sosyal olayına katılma sadece fiili olarak spor yapmaya bağlı kalmamaktadır. Spor branşlarından herhangi birinin sosyal ilgi ve alaka merkezi haline gelmesi, o branşta seyir eğilimini de artırmaktadır. Aslında, spor branşlarının çoğunu "seyre dayanma" özelliği dışında düşünmemek gerekir.

Seyire dayanan sporların hemen hemen hepsi ve bilhassa açık havada yapılanlarında, toplumdan ve sosyal gruptan ferde doğru yansıyan bir özellik aramak zorundayız. Bir olay olarak toplumda kollektif bir şuur kapsamı içine sokulan spor, ona, ister fiili olarak katılanlarında yani bir fiil bu sporu yapanlarda ve seyirci durumunda bulunan her bir kimsede ferdi, psikolojik bazı değişikliklere de sebep olmaktadır. Bu değişikliklerin gözlenebildiği alanlar sayılmayacak kadar çoktur. Her şeyden evvel, ferdi esas olarak konuya psikolojik açıdan yaklaşırsak, sporun ruhi bunalımları azalttığını görüyoruz. Sporun toplum üyelerinin mütecaviz davranışlarını frenleyen bir tedavi şekli olarak da düşünülmesi mümkündür. Hem toplumun yapısında, hem de fertlerin kişiliklerinde ve ferdi topluma bağlayan moral ve kültürel unsurların sosyal bütünleşme süreci içinde devamlılığı bakımından spor, hem toplum hem de fert açısından önem taşıyor.

Modern toplumların en belirgin özelliği olan sosyal farklılaşma ,arttan iş bölümü ile sosyal bütünleşme arasındaki uyum sağlanmasında spor ,aktif bir ajandır. Toplumun sosyal yapısı içinde “uyuma” ve “çatışma” modellerinin yanı sıra, huzursuzlukların, sapma davranışlarının azaltılması ve bunların normlarla ahenkleştirilmesi, gerginliklerin toplumun yararına yönlenebilmesinde spor önemli faktörlerden biridir. Aynı şekilde toplumda çözülmeyi önleyici yönde dengesizlikleri doğuran gerginlikleri azaltarak sosyal hareketlerin enerji veya terör niteliği kazanmaksızın hafifletilebilmesinde spor önemli bir önlemdir. Sporun teşvik görmesi ve toplumda sosyalleşebilmesi, sapma davranışların çoğalmasını önleyebilir. Ayrıca, bu gibi davranışların toplum için tehlikeli bir şekle bürünmesi engellenerek sportif faaliyet yolu ile rekabet, işbirliği ve dayanışmanın kabulü ile başarıya ve sosyal gelişmeye yönelmek mümkündür (Erkal 1992).

Sporun ve bilhassa seyire dayanma özelliğinin sosyal hayattaki etkinliği o derece fazladır ki bazı görüşlere göre, adeta demokrasinin çimentosu durumundadır ve demokrasiyi pekiştiren bir özellik taşır (Fişekçioğlu 1996). Yüzlerce, binlerce veya yüz binlerce kişinin toplu bir halde oyunu veya bir yarışını tek bir kalp halinde seyretmeleri derin bir nezahet ve nezaket havası içinde hünerli oyunların veya büyük muvaffakiyetlerin verdiği zevki, heyecanı ve neşeyi tatmaları halk terbiyesi yönünden de ihmal edilmeyecek bir mevzudur (Kunter 1938).

2.6. Sosyolojik Bir Kavram Olarak Grup ve Kalabalık

2.6.1. Grup kavramı

“Grup” kelimesi 18. Yüzyılın başlangıcında sosyal bir anlam elde etmiştir ve günümüzde hemen bütün dillerde en çok kullanılan sözcüklerden biri olmuştur. Genel olarak grup, yapı ve büyüklüğü çok değişik olabilen sayısı az ya da pek çok insanlardan oluşmuş birlikleri ifade etmektedir (Dönmezer 1994).

Birbirine kuvvetlice bağlı üyelerin oluşturduğu dinamik bir sistemdir ve tek tek üyelerin toplamından farklı bir bütüne işaret eder. Gruplar bir sosyal yapı oluşturmaya başlayıp, kendilerine isimler takmaya, gizli toplanma yerleri bulmaya ve kendilerine has bir lisan yaratmaya başlarlar (Arkonaç1998).

Aynı türden birden fazla bireyin bir araya gelmesi ile topluluklar oluşur. Bu topluluğu meydana getiren bireyler arasında bir iletişim yoksa, bunlara yığın denilir. Bir topluluğun

grup haline gelebilmesi için aralarında bir iletişim, yani duygu ve bilgi alışverişi olması gerekir. Grup dinamiği bu etkileşimin yarattığı güçtür. Bu etkileşim ne kadar yoğun ise grubun dinamiği o derece yüksektir. Ancak bu bilgi ve duygu alışverişi olması için yani topluluğun grup haline gelebilmesi için bazı nitelikler gerekir. Bu nitelikler şöyledir;

- Bireyler arasında, bir motifler, normlar, değer ve amaçlar sistemi oluşmalı,
- Topluluğu teşkil eden bireyler arasında heyecansal, duygusal, zihinsel ilişkiler ve etkileşim olması,
- Grup içindeki bireylerin değişik rol ve konumlara sahip olması.

Bu koşullara göre bir grup şöyle tanımlanabilir. Belli amaç ve motiflere sahip, aynı türden birden fazla bireyin oluşturduğu topluluğa grup denir (Başer 1985).

2.6.2. Kalabalık kavramı

Kitle (Kalabalık, Yığın) kelimesi, basit anlamıyla, milliyetleri, meslekleri, cinsiyetleri ve kendilerini bir araya toplayan tesadüf her ne olursa olsun, rastgele bireyler topluluğunu ifade eder (Bon 1997).

Ortak fikirlerle hareket eden ve aynı heyecanı taşıyan teşkilatsız ve sürekli olmayan bir gruptur. Kalabalığın özelliği, belirli ve dar alanda yer almasıdır. Böyle bir alanda yer alan kalabalık içinde bir iş bölümü de esas değildir. Kalabalığı oluşturanlar arasında minimum şahsi ilişki söz konusudur.

Kalabalığı meydana getiren fertlerin birbirlerinden haberdar oluşları, aynı gelip geçici heyecanı paylaşmalarındandır. Bir örnek verirse bir otobüs durağında tesadüfen bir araya gelmiş bulunan ve birbirinin varlığından habersiz görünen fertlerin bir kaza olması halinde gelip geçici olan heyecanları başka bir konuya kayacaktır. Gelip geçici bir sosyal grup olan kalabalığın içinde bulunduğu maddi ve fiziki alan da sınırlıdır. Lideri bulunmayan bu grubun iş bölümü ve statü sistemi de yoktur. Bu haliyle tek düze bir sosyal birim olmayan kalabalığa mensup fertlerin hepsinde ne yaptıklarını bilmeksizin birbirlerine uyum göstermektedirler. Bu uyumda aslında sürekli ve bilinçli değildir (Erkal 1986).

Maçlarda bireylerin bir kalabalık halinde toplanması bireyi aşan yeni bir varlığın, bir toplum ruhunun doğmasına yol açar. Kalabalıklar, zihinsel birlik içindedir. Bir kalabalıkta, bireyin coşkuları, inançları, yorumları ve istekleri ortaktır. Bundan da

bağnazlık, hoş görmezlik, egemen ve güçlü olma duygusu ile birlikte sorumsuzluk duygusu doğmaktadır. İkinci olarak gruplardaki bireyler her zaman ani, aşırı yoğun ve kolayca değişebilir coşkuların etkisi altındadır (Büyükmizaç 1985).

Tüm futbol kulüpleri, stadyumda maç izleyenler birer yığındır; bir tek futbol kulübü ise sosyal gruptur. Sosyal grup, çeşitli derecelerde etkileşim, iletişim, ve sosyal ilişkiye sahip olması nedeniyle kategoriden ve yığından ayrılır. Yığın, kategori ile grup arasında bir yerlere yerleştirilmelidir. Kategoride kişiler fiziki olarak bile bir arada bulunmazlar. Grupta ise sosyal ilişkiler yaşanır (Fichter 1996). Davranışları az veya çok sezilebilen partizan izleyiciler ve tarafsız gözlemciler gruplarından oluşan, her müsabaka öncesi devamlı ve planlı toplanan gruplar olarak tanımlanabilir. Blumer (1946) göre ise; spor müsabakası seyircilerini sözleşmiş topluluk olarak tanımlamıştır (Goldstein 1989).

2.6.3. Yabancılaşma ve Yabancılaşmanın boyutları

İnsan etkinliğinin alanı olan insanlar arası ilişkilerde yabancılaşma, bu ilişkilerin insanlar veya insanlarla toplum arasında olmasına göre farklı biçimler kazanır, oysa her insan tanınma gereksinimi duyup, diğer bireylerin gözünde bir değer kazanmak ister (Gürsel 1979).

Toplumlar ve kurumlar, toplumu oluşturan insanlar arasındaki toplumsal ilişkilere göre bağımsız ve bu ilişkileri aşan bütünler haline dönüşürler. İnsanlar, yasalar ve toplumsal normlar yoluyla kurallara boyun eğmek zorunda bırakıldıkları andan itibaren toplumun veya kurumların bir bakıma etkisi söz konusu olacaktır.

Bu durumda yabancılaşma, bireyin kendi arzusuna karşılık toplumsal biçimde kendini gösterir. Bu yabancılaşma türü toplumca beklenen davranışların sınırlarının açık ve seçik belirlenmemiş olmasından kaynaklanmakta ve bu durum ölçülerin yetersizliği ve yokluğu nedeniyle öznel bir tepkiye yol açmaktadır. Toplumdaki dıştalık durumu ise toplumsal yalnızlık duygusu yaratmaktadır.

- üretim araçları karşısında yabancılaşma
- zihinsel yaratma karşısında yabancılaşma
- toplumun insana yabancılaşması
- toplumsal rol karşısında yabancılaşma (Tolan 1981).

2.7. Referans Grupları

Kişinin üyesi olmadığı fakat üyesi olmak için özlem duyduğu ve kendini onunla nitelendirdiği gruplara referans grupları denir.

Kişi referans gruplarındaki kişilerin vasıflarını, davranışlarını ve isteklerini benimser ve kendi egosuna mal eder (Arıkan 1993). Genellikle halk, kendi referans grubunun ismini ve şöhretini taşıyan spor takımlarını desteklemeye, onları tutmaya eğilimlidir. Üniversite, mahalle, milli grup hep birer referans grubu olurlar, insanların bireysel spordan çok, takım sporlarının tutulması, ilgi duyulması, takımlarının daha kuvvetli bir referans grubunu temsil etmesindedir (Özbaydar 1983).Toplumsal eylem, bazı toplumsal güçlere karşı çıkmak, bir değişme yaratmaya veya önlemeye yöneliktir (Kongar 1996).

2.7.1. Grupla özdeşleşmenin kaynakları

Bir takıma bağlılık, çok defa bir bölgesel veya coğrafi bağlılıktır. Bu bağlılık, taraftarlık, komşu bölge takımına, kent takımına da yayılabilir. Buna bölgesel özdeşleşme diyebiliriz. Bir takım bulunduğu bölgenin sembolik bir temsilcisidir ve onun başarısı bütün o bölgedeki toplumun gurur duygularını körükler. Devamlı olarak başarısızlık ise bazı emesyonel bağları çökertmeye sebep olmaktadır.

2.7.2. Dini, etnik ve milli özdeşleşme

Bir takımla özdeşleşme, dine, ırka bağlı etnik veya milli bir temele de dayanabilir. Grup referasında birlikte olmak, yani din, ırk veya etnik grup da birlik, genellikle bir kimsenin duygusunda bir merkez oluşturur ve takımın şöhretine bir saldırıda bulunulması, o takımı tutanlarda kuvvetli emesyonel tepkiler uyanmasına yol açar (Özbaydar 1983). Din, ırk ve geleneksel etnik özdeşleşmesi takım tutmakta bir başka kaynaktır. Futbolun etnik, dini veya toplumsal bir kimlik ifadesi olarak algılanması, aslında kökü eskilere dayanan bir alışkanlıktır. Almanya'da Ruhr havzasının madenlerinden çıktığı vurgulanan FC Schalke 04, taşıdığı işçi takımı hüviyetiyle işçiler tarafından sahiplenilmiş ve uzun yıllar ikinci ligde top koşturmasına rağmen popülaritesinden hiçbir şey kaybetmemiştir (Ülkü Ocağı 1996). Zencilerin spordaki başarılarının en önemli faktörlerinden biride tarih boyunca ezilmeleri, baskı altında yaşamaları, kendilerini ispatlayabilmek için tek çıkış yolu olarak sporu görmeleridir (Kola 1997).

2.8. Tarihsel Bir Olgu Olarak Spor Seyircisi

Sporun tarihsel gelişiminin başlangıcında yarışmacılarla seyirciler arasında güçlü bir ayırım olmadığı kabul edilir. O zamanlar seyirciler potansiyel yarışmacılardı ve yarışmalar da belirli koşullar altında seyircilerdi. Ortaçağ İngiltere'sinde bazen 2000'den fazla kişinin katıldığı popüler top oyunlarında oyuncularla seyirciler arasında çok küçük bir ayırım vardı. Bir seyirci kitlesinin varlığına ilişkin en eski dokümanlarda biri, bir dans dans gösterisini betimleyen Minos uygarlığına ait bir duvar resmi (Voigt 1998).

2.8.1. Seyirci

Sosyal psikoloji açısından yapılan bir incelemede seyirci "grup" olarak ele alınmaktadır. Çeşitli grup tanımları arasında ortaya atılan ve grubu " belli ihtiyaçları karşılamak amacıyla birlikte hareket eden bireylerin oluşturduğu topluluk" şeklinde tanımlayan yaklaşım, spor seyircine uygunluk göstermektedir (Karagözoğlu, Ay 1997). İnsanların izlemesi ya da spora seyirci olarak katılmasının bir nedeni estetik gereksinimdir. İnsanlar belli bir estetik duygu ve tatmin elde ettikleri ve böylece bir doyuma ulaştıkları için sporu seyretmektedir. Ancak, estetik tek başına bu katılımı açıklamaya yetmemektedir. Spor yarışmalarına izleyici olarak katılanlar, başka türlü gereksinmelerini için de doyum arayışı içerisinde. Bunların başında "biz" duygu ve ideolojisi gelmektedir. Ortak kimlik arayışı, insanlar için vazgeçilmez bir gereksinimdir. İnsan toplumsal bir varlık olduğuna göre, toplumsallığı ancak kolektif kimlik çerçevesinde ortaya çıkabilmekte ve birey tarafından algılanmaktadır. Spor alanındaki yarışma böyle bir kolektif kimlik boyutunu gündeme getirerek, kazanmak ve kaybetmekle birlikte, kolektif kimliği ön plana çıkartmaktadır. Seyirci, kolektif bir kimlik içinde kazanmanın ya da zaferin güzelliğini, kaybetmenin acısını yaşamaktadır. Takım tutmak psikolojinin ya da toplumsal gerçeğin altında bu yatmaktadır. Kazanmak ve kaybetmek gerçeği ile birlikte, seyircide kendine güven, haz duymak, hırslanmak, kıskanmak gibi duygular yaşam deneyine girmektedir.

Böylelikle, günümüzün sanayileşmiş ve kentleşmiş toplumlarında spor en önemli ve en etkin kitle kültür kurumlarından biri haline gelmekte ve geniş yığınların katıldığı toplumsal bir olgu kimliğine dönüşmektedir.

Fransız düşünür ve yazarı Albert Camus, bu noktada iddali bir ifade ile; "yaşam hakkında önemli ve gerçek her şeyi, ben futbol sahalarında ve stadyumlarda öğrendim" demektedir. Kitleleşen spor insan yaşamına yön veren temel kurumlardan biri

konumundadır (Doğan 1989). Futbol takımı taraftarı olarak, sportif yolla kimlik bulma insanları cezbeden işlerden biri olmuştur (Sırmacı 1998).

Günlük hayatlarını masa başında geçirenler, saldırganlık duygularını içlerine bastırmışlardır. Morris'e göre; XX. Yüzyıl kabile insanları kendileri avlanmadıkları için bu ilkel dürtüleri yerine, futbolu ikame ederek rahatlamaktadırlar. Bu yüzden bir futbol maçı, sıradan bir vakit geçirme aracı değil, çok daha ciddi bir iştir. Kale, avlanan hayvandır ve yeni kabile silahı olan topla öldürülmelidir. Bir gol atılmasıyla doğuveren taşkınlık, eylemin – yuvarlanmış bir meşin parçasının iki direk arasından geçmesi – kendisiyle kıyas etmeyecek kadar fazladır. Çünkü gol atılmasının derinden yatan sembolik anlamı, normal olarak sakin insanların yerlerinden fırlayıp sesleri kısılana kadar bağırmalarına yol açacak kadar güçlüdür. Çağdaş toplumda sevinç ve üzüntünün, zafer ve umutsuzluğun böylesi abartılı bir şekilde ifade edildiği bir başka olay yoktur (Yazan 1999).

Bu ruhsal boşalma bütün stadyumlarda aynı sonucu verir. Her şeyi sınıfsal öğelerle açıklamak olası değildir. İlle ezilmişlik ya da yoksulluk konumunu paylaşmış olmak gerekmemektedir . Burada kendini mensup olduğu camiayla özdeşleştirme ve onun bir neferi olma duygusu yatmaktadır (Aram 1999).

2.9. Sosyal Bir Grup Olarak Futbol Seyircisinin Özellikleri

Futbol seyircisini sosyolojik açıdan incelediğimizde, “ Geçici teşkilatsız insan birikimi” şeklinde ifade edebiliriz. Bu birikim ne cemiyettir nede menfaat birliğidir. O geçici teşkilatsız bir topluluktan ibarettir. Yani böyle insan topluluğu, muayyen bir maksat ve sebeple veya sebepsiz olarak bir araya gelip bir süre sonra dağılırlar.

Camii cemaati, sinema ve tiyatro seyircileri, spor seyircileri bu gibi topluluklardandır. Bunlar belli bir teşkilatlanmaya sahip olmadıkları gibi, üyeleri arasında karşılıklı bir ilişkide yoktur.

Futbol seyircisini ele aldığımızda, ne cemaat, ne cemiyet, ne de tam olarak teşkilatlanmış gruplar olarak değerlendiremeyiz. Geçici teşkilatlanmış grup olarak inceleyebiliriz.

Teşkilatsız toplulukların tanımını yapmak istersek, toplantı devamlılığı kısa olan ve gerçek bütünlüğü bulunmayan sosyal gruplardır, diye tanımlayabiliriz. Sokakta biriken bir meraklılar kalabalığı, bir maçın seyircileri, konferans dinleyicileri, trafik ışığından geçmek

için yığılanlar, vapurdaki insanlar, geçici gerçek bütünlüğü olmayan gruplardır. fakat bu gruplarında tamamen tesadüf ve sebepsiz yere olmadığı kesindir (Bozdemir 1998).

Türk popüler futbol kültürünün, toplumsalın mikro kozmik bir temsilini ve yeniden kuruluşunu ifade eden bir cemaat türü olduğu söylenebilir. Futbol bugün tüm toplumsal aidiyetler, kültürel formlar içerisinde en kollektif olanıdır. Stadyumlarda mekanını ayırarak işe başlayan cemaat, kendini takımın özel renklerini taşıyan başlık ve atkılarla dışlaştırır, amigolar cemaat ruhunu yaratır. TV karşısında da olsa, coşkuyla seyredilen maç sonrasında zafer, yarı beline kadar arabalardan sarkan cemaat üyeleri tarafından, ellerinde flamalarla bütün şehre gürültülü bir şekilde ilan edilir. Ve sonra cemaat sessizce, bir dahaki maça kadar dağılır. Futbol cemaatinin kutsal kitabı da vardır. Spor dergileri veya gazetelerin son sayfaları. Bu abartılı cemaat ruhunun söndüğü tek zaman milli maçlardır (Yazan 1997).

2.10. Taraftarlık

Spor kulüplerinin spor faaliyetlerini maddi ve manevi destekleyen, kulübün hizmetlerini belirli ücret ödeyerek satın alan her türlü zorluğa rağmen takımına destek olmak için yurt içi ve yurt dışı deplasmanlara giden kulübün esas pazarını oluşturan halk kitesidir. Taraftarlar, spor kulüplerine, verilen desteğin artması veya azalması durumunda bir değerlendirme yapmalarını sağlatan bir ayna gibidirler (Genç 1998).

Organize sporlardan çoğu taraftar, takımlarına uzun bir süreden beri inançla bağlı olan partizanlardır. Takımlarının maçını görmek için saatlerce rahatsız bilet kuyruklarında beklemeyi göze alan bu insanlar, rakip mağlup etmek için heyecanlı davranışlarda bulunurlar ve zaferden sonrada önemli bir gurur duyarlar. Bunca inanç ve sahip çıkma duygusu, bir spor takımına duyulan inancın insanların yaşamında önemli psikolojik bir rol oynadığı ortaya çıkarıyor.

Bir takıma taraftar olarak bağlanmak, iki önemli fonksiyonun gerçekleşmesini sağlar;

- a) Vekaleten, bir tür saygınlık ve gurur duygusu veren bir toplulukla beraber olmak ve;
- b) Başarısızlıktan ve günlük yaşamın monotonluğundan kaçış.

Tabii burada, sporun geneliyle çok fazla ilgilenmeyen ve sempatican olarak sadece oyunu seyretmeye gelen insanlarla, takımın hasta taraftarlarını birbirlerinden ayırmalıyız.

Bazı spor sosyologları; bir takıma inançla bağlanma olayının kişilik arayışında olan ve şehir dışında oturan yalnız topluluklar için bir çeşit grup üyeliği sağladığını belirtirler. Bu görüşe göre; sporun, işinin sıkıcı ve zorlu ortamından başarısız olan bir orta direk insanı ve yalnız çalışan insanlar için rahatlamayı ve bir çeşit kaçıışı sağlayan bir tanzim fonksiyonu vardır. Spor seyirciliği beraberinde başarısızlığı unutmaya, tecrübe kazanmak için bir fırsat veya en azından vekaleten de olsa kazanan taraf olma duygusunu da getirir (Çepe 1992). Birey maçı izlerken gerçek yaşamdaki hiyerarşi bozuluyor. Gerçek yaşamda “yitiren” kendi takımını yendiğinde “kazanan” oluyor. Ayrıca edilgen izleyici maç izlemekten hoşlanıyor, çünkü maç izlerken günlük yaşamın sıkıntılarından kurtuluyor. Rahatlıyor (Büker 1992). Seyirciyi disipline etmenin en kolay yolunun taraftarlık olduğu kabul edilmektedir (Kozanoğlu 1997).

Bir taraftar tuttuğu takımın bir parçası olarak görülmekte ve onun başarısı, kendisi için bir güven ve iftihar duygusunun kaynağı olmaktadır. Tuttuğu takım başarısızlığa uğradığı zaman da, tersine, kişisel bir kayıp duygusu uyandırmaktadır.

Organize sporlarda bir takım tutmak, onun taraftarı olmak, onun sadık bir kulu olmak, seyircilerin çoğunda uzun bir zaman devam eder. Taraftarı oldukları bir takımın maçını seyretmek için rahatsızlık içinde bilet kuyruklarında saatlerce beklerler. Yenilgiye karşı kuvvetli heyecan tepkileri gösterirler, kazanma durumunda da hatırı sayılır bir sevinç ve iftihar duyarlar. Bu heyecana bulanmış davranışlar ve bir spor takımına kulluk, kişilerin hayatlarında anlamlı bir rol oynar. Bu da grupla özdeşleşmek, değer ve iftihar duygularını paylaşmak ve günlük hayatın hayal kırıklıklarından, tatminsizliklerinden ve monotonluğundan kaçmak, kurtulmak imkanı sağlar. Bir takımla özdeşleşmenin mahiyeti ve şiddeti, halkın hayatında, organize sporlar içinde birleştirici, bir tür yapıştırıcı rol oynar ve zafer ve yenilgiyi izleyen aşırı tepkilerin sebebi olarak bir işlev görür (Özbaydar 1983). Maçı izlerken yumruklarını sıkır, yutkunur, içine zehir akıtır, şapkasını kemirir, dualar ve lanetler okur. Bir anda gırtlaklarını yırtarcasına haykırır, pire gibi sıçrar ve yanında “gol” diye bağırarak yabancıya sarılır. Bu pagan ritüel boyunca taraftar, topluluğun bir parçasıdır. Binlerce inananla birlikte, en iyi takımın onlarıki olduğuna, tüm hakemlerin satılmış ve tüm rakiplerin şikeci olduklarına kesinlikle inanır (Galeano 1997).

“Aşk”dı bunun adı, futbol aşkı, takım aşkı. İnsan fiziğinin ve zekasının güzelliği ve yaratıcılığı vardı. Üstelik heyecan doluydu. Nasıl biteceği belli değildi. Senaryosu sahada yazılıyordu ve çözüm sonsuzdu. Bağırıyor, çağırıyordu. Onunda bir rolü vardı. Yalnızlaşan insanımız için bir sığınaktı takım taraftarlığı (İkibine Doğru 1987). Söz söyleme ve özgürce konuşma hakkı elinden alınmış sıradan halk o parasız eğlencede bir ifade biçimi, bir yaşam içeriği bulmuştur. Futbolda kendilerini yeniden buldular. Oyun sevinci içinde, yaratıcı yeteneklerini geliştirmede kendilerini özgür hissettiler. Orada kendi yeteneklerinin farkına vardılar, zekalarını kanıtlama olanağına kavuştular ve böylece bir kimlik edindiler (Menotti 1998).

Çok farklı toplum kesimlerinden; çıkarları çatışan sınıf ve zümrelerden; ayrı dünya görüşleri ve ideolojilerinden; liderleri kan davalı partilerden insanları aynı takımın taraftarlığı kimliğinde buluyor. Tuttuğunuz takımın tribünlerinde otururken, görüşleriyle, inançlarıyla hiç uyuşmadığınız bir insanla kol kola grip kucaklaşabiliyorsunuz. Bununla birlikte; karşı tribünde, aynı inanç, aynı dava, aynı amaçlar uğruna belki birlikte ölüme bile gidebileceğiniz insana yada insanlara düşman kesiliyorsunuz (Kırca 2000) Taraftarlık, kentlere göç eden kırsal nüfusun çevreye uyumsuzluğunu değil, tam tersine uyumunu ve var olabilmenin yolunu gösteren başarılı bir göstergedir.

2.10.1. Konuya sosyal bir yaklaşım

Futbolun dünya çapında ilgi görmesinde, oyunun kendi özelliklerinden ve toplumsal değişim ile dönüşümlerden kaynaklanan çeşitli nedenlerle birlikte, günlük yaşamla olan benzeşiminin “ toplumdaki merkezi değerleri yoğunlaşmış biçimde görünür kılmasının önemi büyüktür. Eş deyişle bir futbol karşılaşmasında yaşam ilişkileri, yoğunlaştırılmış biçimdedir. Kazanıp kazanmadığınızı anlamak için – yaşamdaki kadar – uzun süre beklemeye gerek yoktur, en geç karşılaşma sonrası sonuç öğrenilir (Sert 2000). Bundan dolayı sportif olaylara sosyolojik açıdan yaklaşmak gerekir. Spor branşlarından herhangi birinin sosyal ilgi merkezi haline gelmesi o branşta seyir eğilimini artırmaktadır. Aslında “ spor branşlarının” çoğunu seyire dayanma özelliği dışında düşünmek gerekir. Seyire dayanan sporların hemen hepsi ve bilhassa açık havada yapılanlarında, toplumdan ve sosyal gruptan ferde doğru yansıyan bir özellik aramak zorundayız. Sanayi toplumlarının sosyal hastalıkları olarak belirttiğimiz toplumda yabancılaşma, yalnızlaşma, kendini uyuşturma ihtiyacı hissetmek, normal dışı her şeyi idealleştirmek, gayesizlik, anomik intihar, yüksek boşanma alanları ve çeşitli sapma davranışlar bugünün gelişmiş sanayi toplumunun çözüm bekleyen meseleleridir.

Ekonomik refahın artışı, fert başına milli gelirin yükselmesi, insanları tek başına mutlu eden bir faktör değildir. Bütün bu sosyal hastalıkların çeşitli şekiller altında toplum vitrinine geldiği bir gerçektir. Bu hastalıklardan biri insanın kendine yabancılaşmasıdır. Dolayısıyla insan ilişkilerinde yabancılaşma gündeme gelir. Bu toplumdaki kişiler monotonluktan kurtulmak için maçları deşarj olarak kullanırlar (Sanay 1985).

2.10.2. Taraftarlık ve referans grubunun tanımlanması

Kişinin gerçekten o takımın yazılı üyesi olup olmamasına bakmaksızın kendisini özdeşleştirdiği ve davranışlarını etkileyen gruplardır. Bu gruplar kişideki “değer” duygusunun önemli bir kaynağını oluştururlar. Grup tarafından kazanılmış başarı, iftihar ve tatmin duygusunu yaratır. Grup prestijinin kaybı da kişinin kendi kendini değerlendirmesine bir tehdit oluşturur. Çok defa bir spor takımına bağlılık bir referans grubuyla özdeşleşmeye örnek gösterilir.

Referans grupları, gerçek üye olup olmamasına önem vermeden bir bireyin davranışlarını tanımlayan ve etkileyen gruplardır. Bu tür gruplar insanların değer yargılarının ortaya çıkmasında önemli etkenlerdir. Grup tarafından kazanılan başarı, gurur ve tatmin yaratır. Grup prestijinin yitilmesiyle bireyin öz saygısı üzerinde bir tehdit unsuru olur. Bir spor takımına duyulan sadakat, referans grupla beraber tanımlanmanın bir örneğidir.

Ayrıca tutulan takımın başarı veya yenilgisinin bireyin başarısı ve başarısızlığında etkili olduğu da saptanmıştır

İnsanlar; referans gruplarının adını veya itibarını taşıyan spor takımlarını desteklemeye eğilimlidirler. Bireyin bağlı olduğu okul, üniversite, memleket, etnik grup, dinsel grup veya sosyal grup referans grup statüsüne bürünebilir. Bu gruplardan sonra adlandırılan takımlar, taraftarların inancını ve bağlılığını kazanırlar. İnsanlar, bireysel spor izleyiciliğinden daha çok takım sporları izleyiciliğine yakındırlar. Çünkü; “ Taraftarların bağlılığını ayakta tutan takımdır, takımda oynayan oyuncular değil”. Genellikle halk, kendi referans grubunun ismini ve şöhretini taşıyan spor takımlarını desteklemeye, onları tutmaya eğilimlidir. Okul, üniversite, mahalle, kasaba, etnik grup, milli grup hep birer referans grubu olurlar. Bu grupların ismini alan takımlar taraftarlarının daha çok bağlılıklarını kazanırlar. Halkın bireysel spordan çok, takım sporlarını tutulması, ilgi duyması takımın daha kuvvetli bir referans grubunu temsil etmesindedir.

Çok eski bir spor yazarı, vaktiyle Roma'daki araba yarışlarında yarışçının giydiği renklerin, kendisinin kişisel olarak çekiciliğinden çok daha fazla taraftar topladığını söylemiştir. Yarışçının giydiği renkleri değiştirdiği zaman çok taraftar kaybettiği gözlenmiştir. Aynı şey günümüzde de geçerlidir. Bir referans grubunu temsil eden renkler, o renkteki formayı giyen kişiden onun bireysel niteliklerinden çok önce gelir. Yine günümüzde bir takımda oynayan sporcu klüp değiştirdiğinde ne kadar sevilen kişi olursa olsun, taraftarlarının onunla beraber kendi tuttukları takımı değiştirmemeleri bundandır. Kişinin bir referans grubu olarak kendini özdeşleştirdiği takım, iftihar ve üstünlük duygularının kaynağı olarak önem taşır (Özbaydar 1983).

Kırsal kesimin sakinleri kendilerinin bir yere ait olduğunun ispatı ve bireysel kimlik ihtiyacını tatmin etmek için spora ve belirli takımlara ilgi duyarlar. Bu insanlar için spor gerçekte oyalayıcı bir şeyden çok ötedir. İnsanları bireysel yaşamdan kolektif yaşama taşır (Goldstein 1989).

Günümüzde sporun ulaştığı toplumsal boyutlar dikkate alınırsa, kimlik oluşumundaki aynılık ve karşıtlık olguları yerel ve ulusal takım olma gibi sportif oyunlarla açığa çıkmaktadır. Avrupa'nın – Türkiye'nin büyük klüpleri spor kulübü olmaktan fazla şeylerdir. Oluşum tarihleri, takımların bileşimleri, bir kentin, bir semtin etnik veya dinsel grubun gerçek kimliklerinin metaforlarıdır.

Bir kulübe bağlanmak basit olarak yerel aidiyet değildir. Takım oyununda cisimlenen belirli bir kolektif ifade biçiminin simgesidir. Takımın biçimlenişi ve oyun tarzı bile yerel aidiyeti yansıtmaktadır. Kulüp yönetimlerinden sporculara kadar ve bunların oyun içi ve dışı davranışları, temsil ettikleri grupların beğeni ve istekleri doğrultusunda olmaktadır. “ Takımı oluşturan yabancı oyuncular kulübün bulunduğu yerdeki temsil ettiği insanlara bağlanıp kökenlerinden toprak hakkına yükselmektedirler”.

Stadyum ve salonlar yerel bağlılıkların mabetleri durumuna dönüşmüştür. Bunlar aynı zamanda küçük ölçekli kent planını yansıtır. Stadın belirli yerinde oturmak bir toplumsal bağlılığın bilinçli tercihidir. Toplumsal tabakalaşmayı bir ayna sadakatiyle yansıtan stadlar, aynı zamanda gelir düzeylerine göre insanları satdıkları kendilerine ayrılan bölümlerde konumlandırmaya özen göstermektedirler. Farklı etiketleriyle seyirciler stadları parsellerler. Ezilmişlik duygusunu taşıyan bir insan kendisi gibi olanların bulunduğu

tribüne yönelir, toplumsal konumunu üstün gören insanlar kapalı yada şeref tribününde bulunmak isterler. Bu yerleşimler değişik davranış motiflerini ortaya çıkarır. Örneğin, Meksika 82 dünya kupasında seyircilerin oluşturduğu dalga hareketi kapalı ve şeref tribününde kırılır yada tek tük seyircinin katılımıyla devam eder. Takım oyuncularının tercih edilişi seyirci kategorilerinin toplumsal bağlılığıyla, yaşam biçimiyle ve davranışlarıyla uyum içindedir. Farklı özellikleriyle oyuncular toplumsal kimlik etiketi gibidirler. Benzer toplumsal tabakalardan sıyrılmış, konumunu yükseltmiş sporcular bu statüye erişememiş olanların toplumsal ifadesi gibi görülmektedirler.

Bireyin kendini saran dünya ile ilişkisinde kendine ilişkin görüşü zengin ve karışık olabilmekte, bu görüşe sosyal gruplara ve kategorilere üyelikler katkıda bulunmaktadır. Bunlar bireylerin toplumdaki yerlerini yaratmaya ve tanımlamaya yardım eden onlara yön veren bir sistem olarak düşünülebilir. Sosyal gruplara ve kategorilere katılma bireyin kendini bulmasına konumlamasına yardım eder. Bu sayede diğerlerinden farklılığı hatta daha iyi olduğu yolunda pozitif kimlik oluşturma peşindedir. Bu özdeşleşmeler sonunda bireyler çeşitli boyutlarda stereotipik davranışlar üretir. Bunları yaparken de kendi grup kimliklerini diğer gruplardan üstün görme, zaman zamanda aşağılama yoluyla elde ederler.

Rasyonel davranış, insanın inandığı, güvendiği kişi yada kurumun (parti, grup v.b) kendisini hayal kırıklığına uğratması halinde bu inanç ya da güveni başka kişi ya da kurumda aramasına yol açıyor. Ama takım taraftarlığı böyle bir duruma yol açmıyor. Sporda yenmek, üstün olma iddiası bunun sonucu biz – onlar ayırımı sporun doğasında vardır. “ taraftarla kulübün, kulüple kentin – semtin toplumsal grupların özdeşleşmesi toplumsal bağlılığı söz konusu olduğunda taraftar kimliği kolay kolay kaybedilmiyor”.

Özellikle üçüncü dünya ülkelerinde ulusal düzeyde spor batılılaşmanın başarısızlığını örten olgudur. Bu nedenle batıya üstün gelme gerilimini üretir.

“Bir topluluğa, özellikle coşkulu bir topluluğa bağlılık duygusu örgütsüz toplumlarda siyasal bakımdan büyük önem taşımaktadır”. Kollektif sporlar kitlesel seyirci desteğiyle ulusal kimliğin ön plana çıkmasını sağlıyor.

Devletsiz bir ulusun silahsız ordusu olarak ulusun elçisi spor kulüpleri, kendilerini devlet olarak yapılandıramayan ulusal azınlıklar özlemlerini ve hüsrانlarını spor kulüplerinin kahramanlıklarıyla yüceltirler. İtalya'nın Güney'li yurtsever halkı Napoli spor

kulübünü, İspanya'nın Katalan halkı da Barcelona spor kulübüyle kendi yönetimlerine karşı özdeşleşmişlerdir.

Spor gerek katılımcısıyla gerek seyircisiyle tüm insanların günlük yaşamını olumlu yada olumsuz bir şekilde etkiler. Bütün bilinenler sporun toplumun dışında olmadığı birer kanıtı olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplumla içten ve düzenli bir şekilde bağlanmış bir toplumsal etkinlik olan spor, bir ulusu "biz" duygusu çerçevesinde toplar ve öteki bütün küçük iç çekişmelerin ayrılıkların silinmesinde etkili olur. Toplumca belirlenen ve denetlenen koşullar altında, istikrarlı benliklerin yada kişiliklerin oluşumuna katkıda bulunan sporun, bir toplumsal kümenin farklı kurumları arasında da bütünleştirme aracı olduğu ve toplumdaki ayrılık ve aykırılıkların doğmasını önlediği görülmektedir. Toplumsallaştırıcı ve uygarlaştırıcı görevleri en etkili biçimlerde yerine getiren sporun özellikle "dürüst Oyun" kurallara ve otoriteye saygı, özdenetim ve disiplin gibi erdemlerin edinilip sürdürülmesinde yararı gözden uzak tutulmadığı gibi, toplumca kurulup geliştirilir, anlamlandırılır ve tanımlanır (İnel 1996).

2.11. Seyirci Tipleri

Futbol seyircileri arasında bir gruplandırmaya gidilmiş ve seyircilerin tepki ve davranış özelliklerine göre değişik tipler arasında yer aldıkları tespit edilmiştir. Aynı stadın, aynı tribünde değişik yapıdaki seyirciler bir araya gelerek bu tiplerin oluşmasında oldukça önemli bir rol oynamışlardır.

2.11.1. Fanatikler

Çoğu zaman yanlarında kesici aletler, taş, zincir sopa gibi alet bulunduran her zaman kavgaya hazır ve genellikle maç öncesi geceyi stad kapısında veya çevresinde geçiren aynı semtin ve çevrenin gençlerin oluşan gruplardır. Bu grup buldukları tribünde her zaman sivri ve hakimiyeti ellerinde bulunduran grup olup, seyircilerin ve polislerin yakinen tanıdığı kişilerdir.

2.11.2. Mekancılar

Her stadyumda aynı yerde oturmayı severler. Buldukları yer sahayı görüş açısı bakımından çok elverişli olmasa da onlar için başka yerden maç seyretmekten zevk almazlar. Eğer bu kişilerin sevdikleri yer doluysa, oturanların en arkasından maçı ayakta izlerler.

2.11.3. Doyumsuzlar

Hiçbir sonuçtan ve başarılı gelişmeden tatmin olmazlar. Tuttukları takım o sene bütün kupaları kazansa da sezonun son maçındaki bir yenilgi yüzünden teknik direktör veya futbolcuları eleştirebilirler. Maç sırasında topun sürekli olarak kendi takımları tarafından oynanmasını isterler.

2.11.4. Sabırsızlar

Her şeyin bir an önce olup bitmesini isterler genellikle saatinden önce stada gelirler. Fakat maç başlayıncaya kadar sıkıntıdan ne yapacağını şaşırırlar. Daha maçın ilk dakikasında golün geciktiğini düşünürler ve bir an önce takımlarının gol atabilmesi için tezahüratlarıyla takımlarına mesaj vermeye çalışırlar.

2.11.5. Deplasmanlılar

En büyük mutlulukları deplasmana gitmektir. Takımlarının kendi sahasındaki maçı zaten kaçırmazlar. Deplasman maçlarını kaçırmamak için ellerinden geleni yaparlar. Maçtan bir gece önce yola çıkarlar.

2.11.6. Takımla şahlananlar

Stada saatler önce girse de tuttuğu takım sahaya çıkıncaya kadar sakın sakın otururlar. Tezahüratlara katılmazlar. Ancak takımları çıkış tüneline gürölmesiyle birlikte çıldırır ve kendilerini kaybederler.

2.11.7. Uğura inananlar

Her ayrıntının tuttukları takımın lehine ve aleyhine olabileceğini düşünürler. İçlerinde maça giderken dua almak için otobüste, trende yer verenlere rastlanır. Yanında oturanla yer değiştirenler, takımları penaltı atarken gözlerini kapatanlar ve sırtlarını sahaya dönenler de vardır (Yazıcı 1991).

2.11.8. Bilmişler

Bunların hepsi birer teknik direktördür. Kimin iyi oynayıp oynamadığını, taktik hatalar ve oyuncu değişiklikleri uzman oldukları işlerdir (Aktop 1998).

2.12. Stadyum

Günümüze dek değişmeden kalmış bir sözcüktür. Eski Yunanlılar bu kelimedden üç anlam çıkarırlardı.

a) 600 ayak uzunluğunda düz çizgi halinde bir pist üzerinde atletik yarış

b) Bu koşular için özel olarak düzenlenmiş yer.

c) 600 ayaklık uzunluk ölçüsü.

Antik çağda stadyum adı altında kutsallığın ifadesi olarak atletik yarışmaların yapıldığı açık yarış yolu ile yarış yerini çevreleyen seyirci yerlerini içine alan bir bütün tesis anlaşılmaktadır. İlk zamanlar bu tesislerin kutsal yerle bir bağlantısı vardı. Koşular da kutsallığın bir ifadesiydi. Daha sonraki zamanlarda tamamen spor karşılaşmaları için kullanıldı; Romalılar döneminde ise gladyatör gösterileri ve vahşi hayvan mücadeleleri için de kullanılmıştır (Saltuk 1995).

Latin Amerika'nın her yerinde, stadyumların ikili bir rolü vardır. Barış dönemlerinde amaçlı toplanma yerleridir; savaşta ise, toplama kampına dönüşür (Kapuscinski 2000).

Genel değerlerin büyüteç altına alındığı bir yer olarak futbol sahası, etnologların yerel hususiyetleri gözlemesi içinde mükemmel bir yerdir. Stadyum, kentsel bir cemaatin kendisini hem bir bütün hem de ayrıışmışlığı ile enine boyuna yansıtabildiği ender yerlerden birisidir. Orada, toplumsal ilişkiler olağanüstü güçlü ifadelerle yüklü ritüellerle teatralleştirilir. Yaygın kanaatin aksine, spora tutkun kitleler, farklı toplumsal statülerin mesut bir birliktelik içinde eridiği, şekilsiz bir anonim yığın oluşturmazlar. Hiyerarşik olarak bölünmüş olan tribünlerde topluluk yaşa, mahalleye, mesleğe göre bölünmüş halde oturur. Her seyirci kategorisi belirli alışkanlıklar (stadyuma vasıl olma biçimi ve zamanlaması: yalnız, aileyle, arkadaş çevresiyle) sergiler, çok özgül bir hal ve tavırla (jestler, ses, kıyafet) arz-ı endam eder. Stadyum hem spor müsabakasının, hem de toplulukça takdim edilen hayhuyun seyir yeridir. Bununla birlikte stadyum; kentin toplumsal yapısının aslına sadık bir minyatürünü sunar (Bromberger 1993). Her şeyden önce stadyum kendisi kocaman bir göstergedir; taraftarların, savaş karşısında alternatif işlevler sunan ve ayin haline dönüşmüş bir mücadeleyi izlemek için toplandıkları kutsal bir yerdir (Berger 1993).

2.13. Kulüp

Spor kulüpleri sporcuların ve teknik heyetin bir amaç etrafında bir araya geldiği yerlerdir. Spor kulüpleri sporculara sporu bilimsel olarak öğreten ve uygulatan tüzel kişilerdir. Spor kulüpleri dernek ve şirket olmak üzere iki farklı tüzel kişiliğe sahiptirler. Dernekler kar amacı gütmeyen kuruluşlar olmasına karşılık, şirketler tamamen kar amacına yönelen tüzel kişilerdir.

Bizim hukukumuzda göre spor kulüpleri amatör nitelik arz etmelerine karşılık profesyonel oyunculardan kurulu kadro kurabilmektedirler. Kulüpler kurucularının yapıları bakımından kamu kuruluşları, özel kuruluşlar, üniversiteler ve başka kuruluşlar tarafından kurulmaktadır. Kanun koyucu bir sınırlama getirmemiştir.

Bütün spor kulüpleri 2908 sayılı Dernekler Kanunu'na göre kurularak Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'nce tescili yapıldıktan sonra resmi statü kazanır. Bu resmi statünün kazanılmasından sonra buldukları klasmanda maçlarını yapabilirler (Genç 1998).

Toplumun her kesiminden ve her meslekten insanların yönetici yada sporcu olarak görev yapabildikleri spor kulüplerini, bu yapıyla toplumun aile birimleri biçiminde değerlendirmek mümkündür. Bu bakımdan spor kulüpleri, spor hizmetlerinin tabana yaygınlaştırılmasında en önemli spor kuruluşları olmaktadır (Doğar 1997).

2.14. Fenerbahçe Futbol Kulübü

İstanbul'da ilk futbol kulüplerinin doğduğu yer Kadıköy'dür. Bu yüzden, eski adı Union – Clup olan bugünkü “ Fenerbahçe Stadi”nın Türk futbol tarihinde çok önemli bir yeri vardır.

Kuruluşu; 1907 yılı ilkbaharı.

Kurucuları; Nuri Zade Ziya (Songülen) Bey, Osmanlı Bankası Memurlarından Ayetullah Bey, Bahriye Mektebi talebesi Necip (Okaner) Bey, Basra Valisi Hasan Bey'in oğlu Hasan Sami (Kocamemi) Bey, Hindli namıyla anılan Asaf (Başpınar) Bey.

İlk Amblemi; Fenerbahçe burnundaki ışık saçan fener.

İlk Renkleri; Sarı – Beyaz (Papatya renkleri).

Rozetini Çizen; “Topuz” namıyla maruf eski ünlü futbolcu Hikmet Topuzer.

İlk Lokal; Kulüp azasından Kemal Aşkın'nın bahçesindeki bahçıvan kulübesi.

İlk spor; Futbol

2.14.1. Fenerbahçe futbol kulübü şu esaslar üzerine kurulmuştur;

a - Muhitleri olduğundan ve alametinin de güzelliğinden, kuracakları kulübün adı “Fenerbahçe Futbol Kulübü” olacak.

- b- Alameti Fenerbahçe burnundaki “ ışık saçan fener” olacak.
- c- Renkleri de kıskançlık ve temizlik timsali (Sarı – Beyaz) olacak.
- d- Reislik vazifesini (Ziya), katipliği (Ayetullah), ve kaptanlığı da (Necip) üzerine alacaktır.

Renklerini 1909’da Sarı – Lacivert’e çeviren takım, tarihinin ilk şampiyonluğunu 1911 – 1912 sezonunda Cuma liginde kazandı (Somalı 1989).

1920’de işgal orduları kumandanlığı kulübün İttihat ve Terakki fırkasının bir şubesi olduğunu öne sürdü, Anadolu’daki “Kurtuluş savaşı” na silah ve cephane gönderdiği gerekçesiyle kapatma kararı aldı. Kulübün bahçesi işgal kuvvetleri askerleri tarafından işgal edilip yönetimde ıskat edildi. Ancak kapatma kararına rağmen Burhan Asaf’ın evinde toplanılarak faaliyetlere devam edilmiştir.

1918 – 1923 yılları arasında Fenerbahçeli futbolcular İşgal kuvvetlerinin futbol takımlarını yenerek halkın moralini yükseltip, Türklük gururunu ayakta tuttular. Kulübü 1918 yılında ziyaret eden Mustafa Kemal Şeref defterine şunları yazmıştır; Fenerbahçe Kulübünün her tarafta mazhar-ı takdir olmuş bulunan asar-ı mesaisini işitmiş ve kulübü ziyaret ve erbab-ı himmetini tebrik etmeyi ve vazife edinmişim. Bu vazifenin ifası ancak bugün müyesser olabilmıştır. Takdirat ve tebrikatımı buraya kayd ile mübahiyim (Tercüman 1981). İşgalci ekiplerle 5 yılda toplam 80 maçın 50 sini Fenerbahçe oynadı. Fenerbahçe 8 Aralık 1918 den 11 Şubat 1923’e kadar İngiliz, Fransız ve İskoçlara hiç yenilmeyerek 26 maçlık bir galibiyet serisi yakaladı. 31 maç üst üstte hiç kaybetmedi. 51 ay boyunca İstanbulluların hep yüzünü o güldürdü (Hacıoğlu 2000).

5-6 Haziran (1932) gecesi çıkan bir yangında kulübün binası yandı; bir süre sonra da kulüp bugünkü yerine taşındı. Fenerbahçe spor kulübü olarak 1913 yılında hazırlanan yeni bir tüzükle futbolun yanı sıra birçok branşta faaliyet göstermeye başladı. Bu branşlar ve kuruluş yılları;

Sene	Branş
- 1908	Futbol – Kürek – Kule ve Trampfen Atlama
- 1911	Kriket
- 1912	Sutopu – Bisiklet
- 1913	Atletizm – Boks – Avcılık
- 1914	Patinaj – Çim Hokeyi – Patenli Hokey – Tenis – Güreş–Aletli Jim.
- 1915	Yelken – İzcilik
- 1917	Eskirim
- 1919	Basketbol - Beyzbol
- 1923	Yüzme
- 1925	Halter
- 1926	Voleybol
- 1929	Masa Tenisi
- 1942	Hentbol
- 1945	Rugby (http://www.fenerbahçe.org/fb2000/kulup/sporlar.htm).

93 yıllık mazisi olan Fenerbahçe başarılarla dolu bir geçmişe sahiptir. Bunlar;

- Bir sezonda hiç gol yemeden şampiyon olup bir dünya rekoru kırmıştır.(1922 – 1923)

- Tarihinde 81 kez şampiyon olup en çok şampiyon olan takım olmuştur.

- Fenerbahçe futbol dalında resmi ve resmi olmayan kupalarla Türkiye’de en fazla kupaya sahip olan takımdır. Ayrıca tüm sporların toplam kupalarında da en fazla kupaya sahip olan kulüptür.

- Türkiye profesyonel 1. Futbol liginde ilk şampiyonluğu yaşayan takımdır.
- Fenerbahçe 1967 yılında Balkan kupasını kazanan ilk Türk takımıdır.
- Fenerbahçe tarihinde 12 gol kralı ile ayrı bir rekora da imzasını atmıştır.
- Fenerbahçe 1967/ 68 yılında tam 5 kupa birden kazanarak bir rekora imza attı. (Lig şampiyonluğu, Türkiye kupası, TSYD, Cumhurbaşkanlık ve Başbakanlık kupası).
- Dünya karmasına ilk futbolcu veren takımdır. (İsa)
- 1988 - 1989 futbol sezonunda 36 maşa rakip kalelere 103 gol atarak bir sezonda en fazla gol atan takım ünvanını elinde bulundurmaktadır.
- Futbolcusu bir maşa en çok gol atan takımdır. (1992 / 93 sezonunda Karşıyaka takımına Tanju Çolak).
- Fenerbahçe 1996 / 97 sezonunda ilk kez katıldığı Şampiyonlar liginde, kendi sahasında 40 yıldır yenilmeyen Manchester United'i yenerek bir tarihi zafere imza atmıştır.
- Fenerbahçe 41 yıllık Türkiye Profesyonel Liginde en çok galip gelen, en az gol yiyen takımdır.
- Fenerbahçe Türkiye liglerinde oynadığı maşa en fazla seyirci toplayan takımdır ([http:// www. antu. com/ tarih / rekor. htm](http://www.antu.com/tarih/rekor.htm)).

2.14.2. Fenerbahçe kulübü yönetimi

Fenerbahçe tarihine bakıldığında, yönetimlerin ve başkanların başlıca üç ana bölümde toplandığı gözlenmektedir. Kuruluşundan 1950'ye kadar siyasal nitelikleriyle birlikte Fenerbahçe'ye yakın olan, spordan ve genellikle futboldan gelen başkanlar, 1950'lerden 1970'lerin ortalarına kadar siyasetçilerin ağır bastığı başkanlar, son yıllarda ise zaman zaman eski başkanlar ve spordan gelenler başkanlık yapsa da ağırlık paranın gücüyle başkanlığa oturanlar çoğunluktadır (Doğan 1989).

FENERBAHÇE MARŞI

Kalpleri fetheden renkler, Yaşa FENERBAHÇE!
Türkün kalbi sende atar, Yaşa FENERBAHÇE!
Mazinde bir tarih yatar, Yaşa FENERBAHÇE!
Ne mutlu seni sevene, Yaşa FENERBAHÇE!

Cihat'lar, Lefter'ler, Can'lar, Fikret'ler,
Hala sevilen birer abidedirler,
Hiçbir kulüpte olmayan bu dostluk,
Yıllar yılı şampiyon olduk !

Kalpleri fetheden renkler, Yaşa FENERBAHÇE !
Türkün kalbi sende atar, Yaşa FENERBAHÇE !
Mazinde bir tarih yatar, Yaşa FENERBAHÇE !
Ne mutlu seni sevene, Yaşa FENERBAHÇE !

3. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın amacı; Türkiye’de köklü bir geçmişe sahip olan Fenerbahçe futbol takımı seyircilerinin genel özelliklerini ortaya koymaktır. En çok taraftara sahip (Öztürk ve ark. 1997) olduğu bilinen Fenerbahçe futbol takımı seyircisinin sosyo – kültürel ve ekonomik konuları tespit edilerek, takımları hakkındaki düşünceleri ve futbola bakışlarını belirlemektir.

4. HİPOTEZLER

- 1) Stadyum tribününde yer alan seyircilerin oturma yerleri sosyo – kültürel ve ekonomik gelişmeye bağlı olarak değişmektedir.
- 2) Stadyum tribününde farklı yerlerde oturan tüm seyircilerin önemsedikleri futbolcu mevkileri forvet ve orta sahadır.
- 3) Bireyin bir takımı taraftar olarak tutmasında ailenin önemli bir etkisi vardır.
- 4) Seyirciler maçlara daha çok arkadaş gruplarıyla gitmektedirler.

5. SINIRLILIKLAR

- 1) Araştırma 1998 – 1999 I.lig futbol sezonunda İstanbul Kadıköy Şükrü Saraçoğlu stadında oynanan; Fenerbahçe – Altay futbol takımı müsabakasında, maçı izleyen Fenerbahçe futbol takımının seyircileriyle sınırlıdır. Anket verileri kapalı tribün, maraton, skorboard-kale arkası ve kale arkasında maçı izleyen 292 seyirciyle sınırlandırılmıştır.
- 2) Fenerbahçe futbol takımı seyircileri dışındaki diğer seyirciler araştırma kapsamı dışında tutulmuştur.
- 3) Araştırmada ele alınan değişkenlere ait verilerin toplanması anket soruları ve gözlemlerle sınırlıdır.
- 4) Bu araştırmanın tamamlanması araştırmacının tez süresi ile sınırlıdır.

6. MATERYAL VE METOT

6.1. Materyal

Araştırma, 1998 – 1999 I. lig futbol sezonunda 02/ 05/ 1999 tarihinde, İstanbul Kadıköy Şükrü Saraçoğlu stadyumunda oynanan, Fenerbahçe – Altay futbol takımlarının müsabakasında Fenerbahçe futbol seyircisi üzerinde yapılmıştır. Söz konusu tarihin seçilmesinin nedeni Fenerbahçe futbol takımının şampiyonluk mücadelesinde iddiasında yarışa devam edebilmesi açısından önemli bir maç olmasıdır.

6.2. Metot

Araştırma yüz yüze görüşme tekniğiyle yapılmıştır. Stadyumda seyirciler oturdukları konuma göre tesadüfi örnekleme ile seçilmiş, kapalı tribün 90, maratondan 100, skorboard tarafındaki kale arkasından 85, diğer kale arkasından ise 17 kişi olmak üzere toplam 292 seyirciyle görüşülmüştür. Bu dağılım stadyumdaki dağılımla orantılı olarak seçilmiştir. 17 kişinin ankete katıldığı kale arkası, Fenerbahçe stadyumuna maça gelen misafir takım seyircisine ayrıldığı için bu alanda Fenerbahçe seyircisi diğer yerlere göre oran olarak düşüktür.

6.1. İstatistiksel Analizler

Araştırmada, kullanılan anket formu bilgisayar ortamına aktarılarak, istatistiksel analizler, SPSS (Statistical Package for Social Sciences) programında Chi-Square, frekans dağılım analizleri alındıktan sonra, birbiriyle ilişkili olduğunu düşündüğümüz değişkenler arasında çapraz tablolar oluşturulmuş ve bunların istatistiksel anlamlılıkları $p<0.05$ değerlerine göre yorumda bulunulmuştur.

7. BULGULAR

7.1 Sosyo – Demografik Veriler

1998 – 1999 1. lig futbol sezonunda İstanbul Kadıköy Şükrü Saraçoğlu stadyumunda oynanan, Fenerbahçe–Altay futbol müsabakasında Fenerbahçe futbol seyircisine uygulanan anket verileri aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

Tablo 1. Ankete Katılan Seyircilerin Yaş Dağılımı

Yaş	Sayı	Oran
15-19	52	17.8
20-24	65	22.3
25-29	58	19.9
30-34	35	12.0
35-39	39	13.3
40-44	23	7.9
45 +	20	6.8
Toplam	292	100.0

Tablo 1’de Fenerbahçe futbol takımı seyircisinin yaş dağılımı verilmiştir. Seyircilerde 20-24 yaş gurubu %22.3 ile en çok, 45+ yaş gurubu ise %6.8 ile en az oranda bulunmuştur.

Tablo 2. Ankete Katılan Seyircilerin Eğitim Seviyesindeki Dağılım

Eğitim Seviyesi	Sayı	Oran
İlkokul	27	9.2
Ortaokul	49	16.8
Lise	113	38.7
Üniversite	96	32.9
Yüksek lisans ve Doktora	7	2.4
Toplam	292	100.0

Tablo 2’de seyircilerin eğitim seviyeleri gösterilmiştir. Lise mezunu olan seyircilerin 113 katılımcı ve %38.7 ile en çok, yüksek lisans ve doktora mezunu seyircilerin 7 katılımcı ve %2.4 ile en az olduğu bulunmuştur.

Tablo 3. Ankete Katılan Seyircilerin Mesleklerindeki Dağılım

Meslek	Sayı	Oran
İşçi	59	20.2
Memur	35	12.0
Üst düzey yönetici	55	18.8
Öğrenci	65	22.3
Sanayici	10	3.4
İşsiz	3	1.0
Emekli	7	2.4
Esnaf ve Tüccar	56	19.2
Başka	2	0,7
Toplam	292	100.0

Tablo 3, Seyircilerin meslek dağılımlarını vermektedir. Meslek dağılımında öğrenci grubu 65 katılımcı ve % 22.3 ile en çok, diğer olarak isimlendirilen grup ise 2 katılımcı ile % 0.7 oranında bulunmuştur.

Tablo 4. Ankete Katılan Seyircilerin Meslek Anlamında Görevlerindeki Dağılım

Meslek	Sayı	Oran
Kendi işi	35	12.0
Memur	23	7.9
İşçi	48	16.4
Öğrenci	64	21.9
Emekli	7	2.4
Yönetici	57	19.5
Teknik eleman	48	16.4
İşsiz	3	1.0
Ev hanımı	1	0,3
Cevapsız	6	2.1
Toplam	292	100.0

Tablo 4, seyircilerde mesleki anlamda görev dağılımını vermektedir. Öğrenci gurubu 64 katılımcı ve %21.9 ile en çok bulunurken, ev hanımı gurubu 1 katılımcı ve % 0.3 ile en az olarak tespit edilmiştir.

Tablo 5. Ankete Katılan Seyircilerin İşlerinde Çalışma Sürelerindeki Dağılım

Yıl	Sayı	Oran
1-5	110	37.7
6-10	51	17.5
11-15	31	10.6
16-20	26	8.9
21 +	14	4.8
Cevapsız	60	20.5
Toplam	292	100.0

Tablo 5’de seyircilerin işlerinde çalışma sürelerini göstermektedir. Süre dağılımında 1-5 yıl grubu 110 katılımcı ve %37.7 ile en çok, 21+ yıl grubu 14 katılımcı ve % 4.8 oranı ile en az bulunmuştur.

Tablo 6. Ankete Katılan Seyircilerin Bundan Önce Çalıştıkları İşlerindeki Dağılım

Meslek	Sayı	Oran
İlk işi	40	13.7
Öğrenci	99	33.9
Çalışmıyor	12	4.1
İşçi	33	11.3
Teknik eleman	22	7.5
Serbest	47	16.1
Yurtdışında	3	1.0
Ordu mensubu	1	0.3
Memur	3	1.0
Ev hanımı	1	0.3
Cevapsız	31	10.6
Toplam	292	100.0

Tablo 6’da seyircilerin bundan önceki işlerine yönelik dağılım verilmektedir. Öğrenci grubu 99 katılımcı ve % 33.9 ile en çok , ordu mensubu ve ev hanımı grubu 1’er katılımcı ve % 0.3 oranı ile en az bulunmuştur.

Tablo 7. Ankete Katılan Seyircilerde Şimdiki İş - Eski İş Kıyaslanmasındaki Dağılım

Kıyaslama	Sayı	Oran
Daha iyi	66	22.6
Daha kötü	47	16.1
Aynı sayılır	76	26.0
Cevapsız	103	35.2
Toplam	292	100.0

Tablo 7’de seyircilerin şimdiki işleri ile eski işlerinin kıyaslanmasındaki dağılım gösterilmiştir. Aynı sayılır grubu 76 katılımcı ve %26.0 ile en çok, daha kötü grubu ise 47 katılımcı ve % 16.1 oranı ile en az bulunmuştur.

Tablo 8. Ankete Katılan Seyircilerin Ortalama Aylık Gelirlerindeki Dağılım

Aylık Gelir Düzeyi	Sayı	Oran
0-100 Milyon arası	44	15.1
101- 200	73	25.0
201- 300	37	12.7
301- 500	37	12.7
501- 999	16	5.5
1 milyar ve üstü	17	5.8
Cevapsız	68	23.3
Toplam	292	100.0

Tablo 8’de seyircilerin aylık gelirlerindeki dağılım verilmektedir. 101-200 milyon grubu 73 katılımcı ve % 25.0 ile en çok, 501-999 milyon grubu 16 katılımcı ve %5.5 oranı ile en az bulunmuştur.

Tablo 9. Ankete Katılan Seyircilerin Anne Eğitim Seviyesindeki Dağılım

Eğitim Seviyesi	Sayı	Oran
İlkokul	131	44.9
Ortaokul	62	21.2
Lise	59	20.2
Üniversite	16	5.5
Üniversite üstü	2	0.7
Okumamış	22	7.5
Toplam	292	100.0

Tablo 9’da, Seyircilerin annelerinin eğitim seviyeleri verilmektedir. İlkokul mezunu grubu 131 katılımcı ve % 44.9 ile en çok, lisans üstü eğitim alan 2 katılımcıyla % 0.7 oranı ile en az bulunmuştur.

Tablo 10. Ankete katılan seyircilerin Baba eğitim seviyesindeki dağılım

Eğitim Seviyesi	Sayı	Oran
İlkokul	101	34.6
Ortaokul	45	15.4
Lise	84	28.8
Üniversite	43	14.7
Üniversite üstü	8	2.7
Okumamış	11	3.8
Toplam	292	100.0

Tablo 10’da, Seyircilerin babalarının eğitim seviyeleri verilmektedir. İlkokul mezunu grup 101 katılımcı ve % 34.6 ile en çok, lisansüstü eğitim alan 8 katılımcı % 2.7 oranı ile en az bulunmuştur.

Tablo 11. Ankete Katılan Seyircilerin Anne Mesleklerindeki Dağılım

Meslek	Sayı	Oran
Öğretmen	12	4.1
İşçi	12	4.1
Memur	14	4.8
Esnaf – Tüccar	10	3.4
Serbest meslek	19	6.5
Ev hanımı	221	75.7
Cevapsız	4	1.4
Toplam	292	100.0

Tablo 11’de, seyircilerin annelerinin meslek dağılımı verilmektedir. 221 katılımcı % 75.7 oranı ile en çok ev hanımı, esnaf ve tüccar olanlar 10 katılımcı % 3.4 oranı ile en az bulunmuştur.

Tablo 12. Ankete Katılan Seyircilerin Baba Mesleklerindeki Dağılım

Meslek	Sayı	Oran
Öğretmen	8	2.7
İş	51	17.5
Memur	61	20.9
Esnaf – Tüccar	68	23.3
Serbest meslek	93	31.8
Cevapsız	11	3.7
Toplam	292	100.0

Tablo 12’de, seyircilerin babalarının meslekleri dağılımı verilmektedir. 93 katılımcı % 31.8 oranı ile en çok serbest meslek, 8 katılımcı % 2.7 oranı ile en az öğretmen bulunmuştur.

Tablo 13. Ankete Katılan Seyircilerin Memleket (Coğrafi Bölge) Dağılımı

Coğrafi bölge	Sayı	Oran
Karadeniz	62	21.2
Doğu Anadolu	30	10.3
Güneydoğu Anadolu	9	3.1
İç Anadolu	30	10.3
Ege	13	4.5
Akdeniz	9	3.1
Marmara	106	36.3
Yurtdışı	4	1.4
Cevapsız	29	9.9
Toplam	292	100.0

Tablo 13’de, seyircilerin memleket dağılımları verilmektedir. Marmara bölgesi 106 katılımcı, % 36.3 oranı ile en fazla, yurtdışı 4 katılımcı % 1.4 oranı ile en az bulunmuştur.

Tablo 14. Ankete Katılan Seyircilerin Yıl Olarak İstanbul’da Oturma Dağılımı

Yıl	Sayı	Oran
1-5	38	13.0
6-10	20	6.8
11-15	35	12.0
16- 19	41	14.0
20 +	142	48.6
Cevapsız	16	5.4
Toplam	292	100.0

Tablo 14’de, seyircilerin İstanbul’da kaç yıldır oturduklarıyla ilgili dağılımları verilmektedir. 25 yıl ve üzeride oturan 142 Katılımcı % 48.6 oranında en fazla, 6 – 10 yıl arasında oturan 20 katılımcı % 6.8 oranında en az bulunmuştur.

Tablo 15. Ankete Katılan Seyircilerin İstanbul’da Oturdukları İlçelere Göre Dağılımı

İlçe	Sayı	Oran
Kadıköy	54	18.5
Beşiktaş	17	5.8
Fatih	16	5.5
Maltepe	15	5.1
Kartal	13	4.5
Şişli	12	4.1
Ümraniye	12	4.1
Bağcılar	10	3.4
Pendik	10	3.4
Bakırköy	10	3.4
Diğerleri	99	34.0
Cevapsız	24	8.2
Toplam	292	100.0

Tablo 15’de, seyircilerin İstanbul’da oturdukları ilçelerle ilgili dağılımı verilmektedir. 54 katılımcı % 18.5 oranı ile en fazla Kadıköy ilçesi, 10’ar katılımcı ile Bağcılar, Pendik, Bakırköy ilçeleri % 3.4 oranında en az bulunmuştur.

Tablo 16. Ankete Katılan Seyircilerin İstanbul'da Oturdukları Semtlere Göre Dağılımları

Semt	Sayı	Oran
Göztepe	9	3.1
Erenköy	8	2.7
Bostancı	8	2.7
Acıbadem	7	2.4
Küçükyalı	6	2.1
500 evler	5	1.7
Kozyatağı	5	1.7
Osmaniye	4	1.4
Emirgan	4	1.4
Feneryolu	4	1.4
Diğerleri	136	53.5
Cevapsız	96	32.9
Toplam	292	100.0

Tablo 16. Seyircilerin oturdukları semtlere göre dağılımlarını vermektedir. Göztepe semtinden 9 katılımcı ve % 3.1 oranında ile en fazla, Osmaniye, Emirgan, Feneryolu semtlerinde oturanların 4'er katılımcı ve %1.4 oranında en az olduğu bulunmuştur.

4.2. Taraftarlıkla İlgili Veriler

Tablo 17. Ankete Katılan Seyircilerin Maçlara Geliş Sıklığının Dağılımı

Sıklık	Sayı	Oran
Her maçına	124	42.5
Ara sıra	108	37.0
Önemli maçlara	23	7.8
Çok nadir	37	12.7
Toplam	292	100.0

Tablo 17'de, seyircilerin maçlara geldikleri sıklıkla ilgili dağılımlar verilmiştir.124 katılımcı % 42.5 oranında her maçına gelirim cevabıyla en fazla, katılımcıların 23'ü % 7.8 oranıyla önemli maçlara gelirim cevabı en az bulunmuştur.

Tablo18.Ankete Katılan Seyircilerin Deplasman Maçlarına Gitme Sıklığının Dağılımı

Sıklık	Sayı	Oran
Her deplasmana	10	3.3
Bazı deplasmanlara	63	21.6
Önemli deplasmanlara	55	18.8
Hiç gitmem	164	56.2
Toplam	292	100.0

Tablo 18’de görüldüğü gibi seyircinin deplasmana gitme sıklıkları, 164 Katılımcı ve % 56.2 oranında hiç gitmem cevabıyla en fazla, 10 katılımcı ve % 3.3 oranında her deplasmana giderim cevabı en az bulunmuştur.

Tablo 19. Ankete Katılan Seyircilerin Maçları Takip Etme Sürelerindeki Dağılım

Yıl	Sayı	Oran
0-2	43	14.7
3-5	60	20.5
6-10	59	20.2
11-15	39	13.4
16-20	25	8.6
21 +	56	19.2
Cevapsız	10	3.4
Toplam	292	100.0

Tablo 19’da, seyircilerin kaç yıldır maçları takip ettikleri verilmektedir. 3-5 yıl grubu 60 katılımcı ve % 20.5 oranı ile en fazla, 16-20 yıl grubu 25 katılımcı ve % 8.6 oranında en az bulunmuştur.

Tablo 20. Ankete Katılan Seyircilerin Fenerbahçe’yi Tutma Faktörlerinin Dağılımı

Taraftar olma faktörü	Sayı	Oran
Aile	108	37.0
Okul arkadaşları	13	4.5
İş arkadaşları	12	4.1
Basın yayın tv	6	2.1
Takımın başarıları	101	34.6
Diğer	48	16.4
Cevapsız	4	1.4
Toplam	292	100.0

Tablo 20’de, seyircilerin Fenerbahçe’yi tutma faktörleri ile ilgili dağılım verilmiştir. Aile faktörü 108 katılımcı ve % 37.0 oranında en fazla, 6 katılımcı % 2.1 oranında basın - yayın grubu en az bulunmuştur.

Tablo 21. Ankete Katılan Seyircilerin Maça Kiminle Geldiklerinin Dağılımı

Kiminle Geldiği	Sayı	Oran
Yalnız	50	17.1
Eşimle	30	10.3
Arkadaşlarımla	200	68.5
Ailemle	7	2.4
Cevapsız	5	1.7
Toplam	292	100.0

Tablo 21’de, seyircilerin maça kiminle geldikleri ile ilgili dağılım verilmiştir. Arkadaşım ile gelirim grubu 200 katılımcı ve % 68.5 oranında en fazla, 7 katılımcı % 2.4 oranında ailemle gelirim grubu en az bulunmuştur.

Tablo 22. Ankete Katılan Seyircilerin Maça Geldikleri Kıyafetle İlgili Dağılım

	Sayı	Oran
Resmi	8	2.7
Spor	196	67.1
Dikkat etmem	64	21.9
Takım formasıyla	24	8.2
Toplam	292	100.0

Tablo 22’de, seyircilerin maça geldikleri kıyafetle ilgili dağılım verilmiştir. 196 katılımcı, % 67.1 oranında spor kıyafetiyle gelirim cevabıyla en fazla, 8 katılımcı % 2.7 oranında resmi kıyafetle gelirim cevabıyla en az bulunmuştur.

Tablo 23. Ankete Katılan Seyircilerin Maç Dışında Hafta Sonu Aktivitelerinin Dağılımı,

Aktivite	Sayı	Oran
Gezerim	127	43.5
Evde oturur tv izlerim	64	21.9
Ziyarete giderim	20	6.8
Piknik yaparım	42	14.4
Kahveye giderim	33	11.3
Cevapsız	6	2.1
Toplam	292	100.0

Tablo 23’de seyircilerin maça gitmediklerinde hafta sonu ne yaptıklarının dağılımı verilmiştir. 127 katılımcı, % 43.5 oranında gezerim cevabıyla en fazla, 20 katılımcı, % 6.8 oranında ziyarete giderim cevabıyla en az bulunmuştur.

4.3. Tribünde Oturma Konumu İle İlgili Veriler

Tablo 24. Ankete Katılan Seyircilerin Tribünde Sürekli Oturdukları Bölümle İlgili Dağılım

Tribün	Sayı	Oran
Evet	132	45.2
Hayır	160	54.8
Toplam	292	100.0

Tablo 24’de, seyircilerin maçlara gittikleri zaman, sürekli oturdukları bölümle ilgili dağılım verilmiştir. 160 katılımcı, % 54.8 oranında hayır cevabıyla en fazla , 132 katılımcı % 45.2 oranında evet cevabıyla en az bulunmuştur.

Tablo 25. Ankete Katılan Seyircilerin Tribünde Önceleri Hangi bölümde Oturduklarına Yönelik Dağılım

Tribün	Sayı	Oran
Maraton	158	54.1
Kapalı	71	24.3
Skorboard-Kale arkası	44	15.1
Kale arkası	14	4.8
Cevapsız	5	1.7
Toplam	292	100.0

Tablo 25’de seyircilerin tribünde önceleri hangi bölümde oturduklarıyla ilgili dağılım verilmiştir. 158 katılımcı, % 54.1 oranında maraton bölümüyle en fazla, 14 katılımcı, % 4.8 oranında diğer kale arkası cevabıyla en az bulunmuştur.

Tablo 26. Ankete Katılan Seyircilerin Tribündeki Oturma Konumları İle Meslekleri Arasındaki Dağılım

Tribün	İşçi	Memur	Üst düzey Yönetici	Öğrenci	Sanayici	İşsiz	Emekli	Esnaf ve Tüccar	Cevapsız	Toplam
Kapalı	7 7.8	15 16.7	24 26.7	13 14.4	8 8.9		1 1.1	22 24.4		90 30.8
Maraton	23 23.0	8 8.0	16 16.0	29 29.0	1 1.0	2 2.0	2 2.0	17 17.0	2 2.0	100 34.2
Skorboar	27 31.8	10 11.8	11 12.9	18 21.2	1 1.2	1 1.2	2 2.4	15 17.6		85 29.1
Kale arkası	2 11.8	2 11.8	4 23.5	5 29.4			2 11.8	2 11.8		17 5.8

$$P = 0.00060 < 0.05$$

Tablo 26’da, seyircilerin tribündeki oturma konumları ile meslekleri arasındaki ilişkinin dağılımı verilmiştir. Seyircilerde, tribünde oturma yerleri ile meslek dağılımı arasındaki ilişkinin $p < 0.05$ oranında anlamlı olduğu bulunmuştur. Kale arkasından, kapalı tribüne doğru bir hareketliliğin olduğunu tablo verileri göstermektedir.

Tablo 27. Ankete Katılan Seyircilerin Kapalı Tribünde Oturma İstekleri İle İlgili Dağılım

Kapalı Tribün	Sayı	Oran
Evet	183	62.7
Hayır	81	27.7
Cevapsız	28	9.6
Toplam	292	100.0

Tablo 27’de, seyircilerin kapalı tribünde oturma isteklerinin dağılımı verilmiştir. 183 katılımcı, % 62.7 oranında evet cevabıyla en fazla, 81 katılımcı, % 27.7 oranında hayır cevabıyla en az bulunmuştur.

Tablo 28. Ankete Katılan Seyircilerin Oturdukları Bölümde Oturma Nedenleri ile İlgili Dağılım

Nedenler	Sayı	Oran
Daha iyi izliyorum	94	32.2
Ekonomik durum	47	16.1
Arkadaşlar geliyor	38	13.0
Alışkanlık	12	4.1
Rahat ediyorum	43	14.7
Seyirciyi yakın bulma	58	19.9
Toplam	292	100.0

Tablo 28’de, seyircilerin oturdukları bölümdeki oturma nedenleri verilmiştir. 94 katılımcı, % 32.2 oranında daha iyi maç izledikleri cevabıyla en fazla, 12 katılımcı, % 4.1 oranında alışkanlık cevabıyla en az bulunmuştur.

4.4. Futbolda Mevkilere Göre Değerlendirme

Tablo 29. Ankete Katılan Seyircilerin Hoşuna Gittiği Futbolcuların Mevkilerine Göre Dağılımı

Mevkiler	Sayı	Oran
Defans	15	5.1
Orta saha	99	33.9
Forvet	130	44.5
Kaleci	13	4.5
Kanat oyuncularını	26	8.9
Her mevki	6	2.1
Cevapsız	3	1.0
Toplam	292	100.0

Tablo 29’da, seyircilerin beğendikleri futbolcuların mevkileri verilmiştir. 130 katılımcı, % 44.5 oranında forvet tercihiyle en fazla, 6 katılımcı, % 2.1 oranıyla her mevki tercihiyle en az bulunmuştur.

Tablo 30. Ankete Katılan Seyircilerin Mevkilere Göre Futbolcu Tercih Nedenlerinin Dağılımı

Tercih Nedenleri	Sayı	Oran
Sertlik	2	0.7
Estetik	68	23.3
Oyunun kaderini değiştirmeleri	165	56.5
Güven verme	40	13.7
Başka	9	3.1
Cevapsız	8	2.7
Toplam	292	100.0

Tablo 30’da, seyircilerin mevkilere göre futbolcu tercih nedenleri verilmiştir. 165 katılımcı, % 56.5 oranında oyunun kaderini değiştirmeleri cevabıyla en fazla, 2 katılımcı, % 0.7 oranında sertlik tercihiyle en az bulunmuştur.

Tablo 31. Ankete Katılan Seyircilerin Futbolcu Olmaları Halinde Oynayacakları Mevkilerin Dağılımı

Mevkiler	Sayı	Oran
Defans	26	8.9
Orta saha	91	31.2
Forvet	119	40.8
Kaleci	30	10.3
Kanat	19	6.5
Her mevki	3	1.0
Cevapsız	4	1.4
Toplam	292	100.0

Tablo 31’de, seyircilerin futbolcu olması halinde oynayacakları mevkiler verilmiştir. 119 katılımcı, % 40.8 oranında forvet tercihiyle en fazla, 3 katılımcı, % 1.0 oranı ile her mevki tercihi en az bulunmuştur.

Tablo 32. Ankete Katılan Seyircilerin Oynamak İstedikleri Mevkilerin Nedenlerinin Dağılımı

Nedenler	Sayı	Oran
Oyunun kaderini etkileme	106	36.3
Oyunu yönlendirme	65	22.3
Takımın sigortası	37	12.7
Daha fazla para kazanma	10	3.4
Kişiliğime en uygun	64	21.9
Cevapsız	10	3.4
Toplam	292	100.0

Tablo 32’de, seyircilerin oynamak istedikleri mevkilerin nedenleri verilmiştir. 106 katılımcı, % 36.3 oranında oyunun kaderini etkileme cevabıyla en fazla, 10 katılımcı, % 3.4 oranında daha fazla para kazanma tercihiyle en az bulunmuştur.

4.5. Futbolculara ve Takımlara Yönelik Değerlendirme

Tablo 33. Ankete Katılan Seyircilerin Fenerbahçe Futbol Takımında Tercih Ettiği Futbolcuların Beğenilme Oranları

Futbolcular	Oran
Baliç	29.3
Uche	19.2
Rüştü	16.2
Moşe	13.7
Sergen	7.3
Murat	4.8
Tayfun	3.7
Diğerleri	5.8
Toplam	100.0

Tablo 33’de, seyircilerin en beğendikleri futbolcular verilmiştir. 29.3 oranıyla Baliç en fazla tercih edilen futbolcu olurken, Tayfun %3.7 oranı ile en az beğenilen futbolcu olarak bulunmuştur.

Tablo 34. Ankete Katılan Seyircilerin Fenerbahçe Futbol Takımına Transfer Etmek İstedikleri Futbolcuların Dağılımı

	Oran
Yabancı oyuncu	39.4
Okan	11.3
Abdullah	8.2
Hakan	6.8
Ogün	5.0
Oktay	2.7
Diğerleri	26.6
Toplam	100.0

Tablo 34’de, seyircilerin transfer etmek istedikleri futbolcular verilmiştir. Seyirciler % 39.4 oranında yabancı futbolcu transfer etmek isterken, seyircinin % 11.3 oranında Galatasaray futbol takımı oyuncusu Okan’ın transfer edilmesini tercih ettikleri belirlenmiştir.

Tablo 35. Ankete Katılan Seyircilerin Transfer Etmek İstedikleri Futbolcuların Yabancı veya Yerli Olma Tercihlerinin Dağılımı

Transfer	Sayı	Oran
Yerli	163	55.8
Yabancı	127	43.5
Cevapsız	2	.7
Toplam	292	100.0

Tablo 35’de, seyircilerin yabancı veya yerli futbolcu transferindeki tercihleri verilmiştir. 163 katılımcı, % 55.8 oranında yerli tercih ederken, 127 katılımcı, % 43.5 oranında yabancı futbolcu transferini tercih ettikleri bulunmuştur.

Tablo 36. Ankete Katılan Seyircilerin Yabancı Futbolcu Transferindeki Tercih Nedenlerinin Dağılımı

Yabancı Futbolcu Transferi	Sayı	Oran
Daha teknikler	24	8.2
Daha profesyonel	85	29.1
Katkıları çok	13	4.5
Cevapsız	170	58.1
Toplam	292	100.0

Tablo 36’da, seyircilerin yabancı futbolcu transfer etme tercihlerinin nedenleri verilmiştir. 85 katılımcı, % 29.1 oranında daha profesyonel cevabıyla en fazla, 13 katılımcı, % 4.5 oranında oyuna katkılarının çok olduğu cevabıyla en az bulunmuştur.

Tablo 37. Ankete Katılan Seyircilerin Yerli Futbolcu Transferindeki Tercih Nedenlerinin Dağılımı

Yerli Futbolcu Transferi	Sayı	Oran
Kendi çocuğumuz	18	6.2
Samimi ve fedakar	67	22.9
Türk Futbolunun Kalkınması	62	21.2
Yabancı para için oynar	19	6.5
Cevapsız	126	43.1
Toplam	292	100.0

Tablo 37’de, seyircilerin yerli futbolcu transferindeki tercihlerinin nedenleri verilmiştir. 67 katılımcı, % 22.9 oranıyla samimi ve fedakar olduklarından en fazla, 18 katılımcı % 6.2 oranında kendi çocuğumuz cevabıyla en az bulunmuştur.

Tablo 38. Ankete Katılan Seyircilerin Unutamadığı Yerli Futbolcuların Dağılımı

Unutulmayan Yerli Futbolcular	Oran
Rıdvan	24.0
Oğuz	16.4
Cemil	11.5
Lefter	5.6
Alpaslan	7.8
Selçuk	5.1
Aykut	9.5
Müjdat	3.6
Can Bartu	3.3
Diğerleri	13.2
Toplam	100.0

Tablo 38’de, seyircilerin unutamadığı yerli futbolcuların dağılımı verilmiştir. % 24.0 oranında Rıdvan en fazla olarak tercih edilen futbolcu olurken, Can Bartu %3.3 tercih oranı ile en az bulunmuştur.

Tablo 39. Ankete Katılan Seyircilerin Unutamadığı Yabancı Futbolcuların Dağılımı

Unutulmayan Yabancı Futbolcular	Oran
Schumayer	17.2
Atkinson	6.8
Okacha	18.6
Gerson	2.0
Nilsen	8.8
Datcu	6.1
Antiç	3.0
Pesiç	2.3
Novak	2.4
Nunwaller	2.1
Ivançeviç	2.3
Pingel	2.0
Diğerleri	25.4
Toplam	100.0

Tablo 39’da, seyircilerin unutamadığı yabancı futbolcuların dağılımı verilmiştir. % 18.6 oranında seyirciler Okacha’yı en fazla tercih ederken, Pingel % 2.0 tercih oranı ile en az bulunmuştur.

Tablo 40. Ankete Katılan Seyircilerin Beğendiği Futbolcuyu Tanımlama Dağılımı

Tanımlama Faktörleri	Sayı	Oran
Gol makinesi	58	19.9
Sigorta	57	19.5
Panter	33	11.3
Motor	21	7.2
Pırpır	12	4.1
Profesyonel	6	2.1
Savaşçı	5	1.7
Diğerleri	37	12.6
Cevapsız	63	21.6
Toplam	292	100.0

Tablo 40’da, seyircilerin beğendikleri futbolcuyu tanımlamaları verilmiştir. 58 katılımcı, % 19.9 oranında gol makinesi tanımlamasıyla en fazla, 5 katılımcı,% 1.7 oranıyla savaşçı tanımlamasıyla en az bulunmuştur.

Tablo 41. Ankete Katılan Seyircilerin En Sevmediği Takım Dağılımı

Takım	Sayı	Oran
Galatasaray	235	80.5
Beşiktaş	10	3.4
Trabzon spor	4	1.4
Gençlerbirliği	3	1.0
Diğerleri	13	4.5
Cevapsız	27	9.2
Toplam	292	100.0

Tablo 41’de, seyircilerin en sevmediği takımların dağılımı verilmiştir. 235 katılımcı, %,80.5 oranında Galatasaray cevabıyla en fazla bulunurken, Gençlerbirliği futbol takımının 3 katılımcı ve % 1.0 oranı ile en az sevilmeyen takım olduğu görülmüştür.

Tablo 42. Ankete Katılan Seyircilerin Fenerbahçe Dışında Hangi Takımı Tutacaklarının Dağılımı

	Sayı	Oran
Galatasaray	10	3.4
Beşiktaş	39	13.4
Trabzon spor	5	1.7
Türkiye	6	2.1
Hiçbiri	136	46.5
Sakarya spor	5	1.7
İstanbul spor	22	7.5
Erzurum spor	5	1.7
Samsun spor	5	1.7
Ankaragücü	4	1.4
Sivas spor	3	1.0
Kocaeli spor	3	1.0
Kastamonu spor	3	1.0
Karabük spor	3	1.0
Van	5	1.7
Diğerleri	38	13.2
Toplam	292	100.0

Tablo 42’de, seyircilerin Fenerbahçe haricinde tutacakları takımların dağılımı verilmiştir. 136 katılımcı, % 46.5 oranında hiçbirini tercih etmezdim cevabıyla en fazla bulunmuştur. Katılımcılardan 39’u, %13.4 oranı ile Beşiktaş’ı tutabileceklerini belirtmişlerdir.

Tablo 43. Ankete Katılan Seyircilerin Bilet Fiyatları Hakkındaki Düşüncelerinin Dağılımı

Bilet Fiyatlar	Sayı	Oran
Pahalı	128	43.9
Ucuz	14	4.8
Normal	150	51.4
Toplam	292	100.0

Tablo 43’de, seyircilerin bilet fiyatları hakkındaki düşünceleri verilmiştir. 150 katılımcı, % 51.4 oranında bilet fiyatlarının normal olduğu cevabıyla en fazla, 14 katılımcı, % 4.8 oranında ucuz cevabıyla en az bulunmuştur.

Tablo 44. Ankete Katılan Seyircilerde En Ruhsuz Taraftarın Nerede Oturduklarının Dağılımı

Taraftar	Sayı	Oran
Kapalı	161	55.2
Maraton	25	8.6
Skorboard-kale arkası	19	6.5
Kale arkası	77	26.4
Ruhsuz taraftar yoktur	10	3.4
Toplam	292	100.0

Tablo 44’de, en ruhsuz taraftarların nerede oturdukları verilmiştir. 161 katılımcı, % 55.2 oranında kapalı tribün cevabıyla en fazla, 10 katılımcı, % 3.4 oranında ruhsuz taraftar yoktur cevabıyla en az bulunmuştur.

4.6. Çapraz Tablolar

Bu kısımda birbirleriyle ilişkili olduğunu düşündüğümüz sorular arasında kurduğumuz çapraz tablolar ve bunların değerlendirmesi bulunmaktadır.

Çapraz Tablo 1. Ankete Katılan Seyircilerin Tribündeki Oturma Konumu ile Eğitim Düzeylerinin Dağılımı

Konum	İlkokul	Ortaokul	Lise	Üniversite	Lisans Üstü	Toplam
Kapalı	2 2.2	5 5.6	29 32.2	47 52.2	7 7.8	90 100.0
Maraton	12 12.0	21 21.0	42 42.0	25 25.0	0 0	100 100.0
Skorboard Kale arkası	13 15.3	21 24.7	35 41.2	16 18.8	0 0	85 100.0
Kale Arkası	0 0	2 11.8	7 41.2	8 47.1	0 0	17 100.0

$$P = 0.0000 < 0.05$$

Çapraz Tablo 1’de, seyircilerin stadyumda oturdukları yer ile eğitim düzeyleri arasındaki ilişki verilmiştir. Eğitim seviyesinde alt birim olarak kabul edilen İlkokul, üst birim olarak kabul edilen Üniversite ve Lisans üstü eğitim ile stadyumda düzenlenen oturma yerleri; kale arkası - kapalı tribün ile eğitim seviyesi arasında $p < 0.05$ seviyesinde anlamlı ilişki bulunmuştur.

Çapraz Tablo 2. Ankete Katılan Seyircilerin Tribündeki Oturma Konumları ile Memleket (Coğrafi Bölge) Dağılımı

Memleket (Bölge)	Kapalı	Maraton	Skorboard-Kale Arkası	Kale arkası
Karadeniz	10 11.1	24 24.0	26 30.6	2 11.8
Doğu Anadolu	6 6.7	11 11.0	12 14.1	1 5.9
Güneydoğu Ana.	3 3.3	3 3.0	2 2.4	1 5.9
İç Anadolu	8 8.9	12 12.0	8 9.4	2 11.8
Ege	6 6.7	1 1.0	6 7.1	
Akdeniz	1 1.1	1 1.0	7 8.2	
Marmara	44 48.9	37 37.0	16 18.8	9 52.9
Yurtdışı	2 2.2	2 2.0		
Cevapsız	9 10.0	9 9.0	8 9.4	
Toplam	90 100.0	100 100.0	85 100.0	

$$P = 0.013116 < 0.05$$

Tablo 2’de, seyircilerin stadyumda oturdukları yerler ile memleketlerinin (coğrafi bölge) dağılımı verilmiş ve oturma yerleri ile memleketleri arasında $p < 0.05$ seviyesinde anlamlılık bulunmuştur .

Çapraz Tablo 3. Ankete Katılan Seyircilerin Tribündeki Oturma Konumları İle Oturdukları İlçelerin Dağılımı

İlçeler	Kapalı	Maraton	Skorboard	Kale Arkası
Kadıköy	20 22.2	17 17.0	14 16.5	3 17.6
Maltepe	4 4.4	7 7.0	3 3.5	1 5.9
Pendik	1 1.1	3 3.0	5 5.9	1 5.9
Fatih	4 4.4	6 6.0	5 5.9	1 5.9
Üsküdar	4 4.4	3 3.0	4 4.7	1 5.9
Beşiktaş	11 12.2	1 1.0	4 4.7	1 5.9
Bayrampaşa	1 1.1	1 1.0	1 1.2	2 11.8
Diğerleri	32 35.8	54 54.0	46 54.1	7 41.1
Cevapsız	13 14.4	8 8.0	3 3.5	
Toplam	90 100.0	100 100.0	85 100.0	17 100.0

$$P = 0.01349 < 0.05$$

Tablo 3’de, seyircilerin stadyumda oturdukları yerler ile ilçeler arasındaki dağılım verilmiştir. Tribünde seyircilerin oturma yerleri ile maca geldikleri ilçeler (İstanbul) arasında, $p > 0.05$ oranında anlamlılık bulunmuştur.

Tablo 4. Ankete Katılan Seyircilerin Tribündeki Oturma Konumları İle Önceleri Oturdukları Yer Arasındaki Dağılım

Konum	Maraton	Kapalı	Skorboard	Kale arkası	Cevapsız	Toplam
Kapalı	50 55.6	35 38.9	3 3.3	1 1.1	1 1.1	90 100.0
Maraton	63 63.0	16 16.0	13 13.0	4 4.0	4 4.0	100 100.0
Skorboard	40 47.1	13 15.3	26 30.6	6 7.1		85 100.0
Kale arkası	5 29.4	7 41.2	2 11.8	3 17.6		17 100.0

$$P = 0.00000 < 0.05$$

Tablo 4’de, seyircilerin stadyumda sürekli oturdukları yer ile önceleri oturdukları yerler arasındaki dağılım verilmiş ve $p < 0.05$ oranında anlamlı bulunmuştur.

Tablo 5. Ankete Katılan Seyircilerin Tribündeki Oturma Konumları İle Hangi Mevkideki Futbolcudan Hoşlandığının Dağılımı

Mevkiler	Kapalı	Maraton	Skorboard	Kale arkası
Defans	5 5.6	7 7.0	3 3.5	
Orta saha	25 27.8	32 32.0	35 41.2	7 41.2
Forvet	44 48.9	49 49.0	27 31.8	10 58.8
Kaleci	4 4.4	5 5.0	4 4.7	
Kanat oyuncularını	8 8.9	6 6.0	12 14.1	
Her mevki	3 3.3	1 1.0	2 2.4	
Cevapsız	1 1.1		2 2.4	
Toplam	90 100.0	100 100.0	85 100.0	17 100.0

$$P = 0.35442 > 0.05$$

Tablo 5’de, seyircilerin tribünde oturdukları bölgeler ile, futbolcuların oynadıkları mevkilerin beğenilme arasındaki dağılım verilmiştir. Yapılan istatistiki analizde anlamlı bir oran bulunamamıştır ($p>0.05$).

Tablo 6. Ankete Katılan Seyircilerin Tribündeki Oturma Konumları İle Maça Kiminle Geldiklerinin Dağılımı

Konum	Yalnız	Eşimle	Arkadaşla rıyla	Ailemle	Cevapsız	Toplam
Kapalı	16 17.8	12 13.3	61 67.8	1 1.1		90 100.0
Maraton	16 16.0	4 4.0	73 73.0	4 4.0	3 3.0	100 100.0
Skorboard	13 15.3	14 16.5	55 64.7	2 2.4	1 1.2	85 100.0
Kale arkası	5 29.4		11 64.7		1 5.9	17 100.0

$$P = 0.10597 > 0.05$$

Tablo 6’da, seyircilerin tribünde oturdukları yerlere göre maçlara kimlerle geldiklerinin dağılımı verilmiştir. Tablo verilerinde istatistiksel anlamda bir ilişki bulunamamıştır ($p>0.05$).

Tablo 7. Ankete Katılan Seyircilerin Yaş ile Fenerbahçe Futbol Takımını Tutmasındaki Faktörlerin Dağılımı

Yaş	Aile	Okul ark.	İş ark.	Basın ve T.V.	Takımın başarıları	Diğer faktörler	Cevapsız	Toplam
15 – 19	24 46.2	2 3.8	1 1.9		11 21.2	13 25.0	1 1.9	52 17.8
20 – 24	16 24.6	7 10.8	5 7.7	2 3.1	25 38.5	10 15.4		65 22.3
25 – 29	16 27.6	2 3.4	3 5.2	1 1.7	25 43.1	10 17.2	1 1.7	58 19.9
30 – 34	17 48.6			1 2.9	9 25.7	7 20.0	1 2.9	35 12.0
35 – 39	16 42.1				19 50.0	2 5.3	1 2.6	38 13.0
40 – 44	10 43.5		1 4.3		8 34.8	4 17.4		23 7.9
45 +	8 40.0	2 10.0	2 10.0	2 10.0	4 20.0	2 10.0		20 6.8

$$P = 0.09423 > 0.05$$

Tablo 7’de, seyircilerin yaşlarıyla Fenerbahçe futbol takımını tutmalarındaki faktörlerin dağılımı verilmiştir. Yaş ile Fenerbahçe futbol takımını tutma arasında istatistiksel anlamda bir oran bulunamamıştır ($p > 0.05$).

Tablo 8. Ankete Katılan Seyircilerin Yaş ile Futbolcu Olması Halinde Oynamak İstedığı Mevki Arasındaki İlişkinin Dağılımı

Yaş	Defans	Orta saha	Forvet	Kaleci	Kanat oyuncular	Her mevki	Cevapsız	Toplam
15-19	8 15.4	11 21.2	21 40.4	7 13.5	5 9.6			52 17.8
20-24	4 6.2	20 30.8	30 46.2	8 12.3	2 3.1		1 1.5	65 22.3
25-29	2 3.4	24 41.4	21 36.2	4 6.9	4 6.9	1 1.7	2 3.4	58 19.9
30-34	3 8.6	11 31.4	14 40.0	5 14.3	1 2.9		1 2.9	35 12.0
35-39	5 13.2	13 34.2	16 42.1	1 2.6	2 5.3	1 2.6		38 13.0
40-44	2 8.7	5 21.7	10 43.5	1 4.3	4 17.4	1 4.3		23 7.9
45+	2 10.0	6 30.0	7 35.0	4 20.0	1 5.0			20 6.8

$$P = 0.69763 > 0.05$$

Tablo 8’de, seyircilerin yaşları ile futbolcu olmaları halinde hangi mevkide oynamak istediklerinin dağılımı verilmiştir. Tablo verilerinde istatistiksel anlamda bir oran bulunamamıştır ($p > 0.05$).

Tablo 9. Ankete Katılan Seyircilerin Yaşı İle Unutamadığı Yerli Futbolcu Dağılımı

Yaş	Rıdvan	Oğuz	Aykut	Lefter	Müjdat	Cemil	Alpaslan	Can Bartu	Cevapsız	Toplam
15-19	17 32.7	14 26.9	2 3.8	7 13.5	2 3.8				6 11.5	52 17.8
20-24	32 49.2	14 21.5	1 1.5	5 7.7	3 4.6	1 1.5			5 7.7	65 22.3
25-29	23 39.7	6 10.3	1 1.7	3 5.2	2 3.4	4 6.9	3 5.2			58 19.9
30-34	8 22.9	6 17.1	1 2.9	4 11.4	1 2.9	9 25.7	2 5.7		2 5.7	35 12.0
35-39	5 13.2	2 5.3		3 7.9		18 47.4	2 5.3		1 2.6	38 13.0
40-44	3 13.0	3 13.0				10 43.5	2 8.7		3 13.0	23 7.9
45+	2 10.0	3 15.0		5 25.0		4 20.0	1 5.0		1 5.0	20 6.8

$$P = 0.00000 < 0.05$$

Tablo 9’da, seyircilerin yaşları ile unutmadığı yerli futbolcuların dağılımı verilmiştir. Bu dağılımda istatistiki seviyede anlamlılık bulunmuştur ($p < 0.05$).

Tablo 10. Ankete Katılan Seyircilerin Yaş ile Unutmadığı Yabancı Futbolcu Dağılımı

Yaş	Schumayer	Atkinson	Okacha	Nilsen	Datcu	Antiç	Cevapsız	Toplam
15-19	19 36.5	7 13.5	14 26.9	3 5.8			4 7.7	52 17.8
20-24	22 33.8	4 6.2	12 18.5	6 9.2	1 1.5		15 23.1	65 22.3
25-29	19 32.8	2 3.4	14 24.1	4 6.9	2 3.4	1 1.7	7 12.1	58 19.9
30-34	5 14.3	1 2.9	7 20.0	1 2.9	2 5.7	1 2.9	11 31.4	35 12.0
35-39	6 15.8	1 2.6	4 10.5	3 7.9	7 18.4	5 13.2	4 10.5	38 13.0
40-44	3 13.0	1 4.3	3 13.0		8 34.8	1 4.3	2 8.7	23 7.9
45+	5 25.0		2 10.0		6 30.0	2 10.0	1 5.0	20 6.8

$$P = 0.00000 < 0.05$$

Tablo 10’da, seyircilerin yaşları ile unutmadığı yabancı futbolcuların dağılımı verilmiştir.

Tablo verilerine göre istatistiki anlamlılık bulunmuştur ($p < 0.05$).

8. TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu araştırmada, Fenerbahçe futbol takımı seyircilerinin sosyo – ekonomik ve kültürel yapılarının tribüne yansımaları incelenmiştir. Çeşitli değişkenler arasında istatistiki anlamlılık düzeylerine bakılarak karşılaştırmalar yapılmıştır.

Seyircilerin büyük bir oranı 15 – 29 yaş grubu olarak nitelendirebileceğimiz genç kuşaktır. Bu yaşların toplamı % 60 dır. Diğer çoğunluğu ise orta yaş grubu oluşturmaktadır. Yaş ilerledikçe seyirci oranında belirgin bir düşüşün olduğu gözlenmektedir. Nitekim 45 yaş ve üzeri olan seyircilerin toplamı sadece % 6.8 dir. Bu durum; Türkiye nüfusunun önemli bir kısmının genç oluşu ve özellikle futbola genç kesimin yoğun ilgi göstermesine bağlanabilir. (Küçük ve ark. 1999) ve (Karagözoğlu ve Ay 1997) yapmış oldukları çalışmada benzer sonuçları tespit etmişlerdir.

Fenerbahçe seyircisinin eğitim durumunun oldukça yüksek olduğu söylenebilir. Nitekim lise mezunlarının oranı % 38.7 iken üniversite eğitimi alanlarının oranı ise % 32.9 dur. Bunun yanı sıra ilkokul mezunu olanların oranı ise sadece % 9.2 dir. Bu durum Türkiye gerçeğini göz önüne aldığımızda, eğitim düzeyi açısından örneklemimiz içindeki seyircilerin, eğitim oranı oldukça yüksektir. (Küçük ve ark. 1999) çalışmalarında tespit etmiş oldukları bulgularla bu çalışma verileri paralellik göstermektedir.

Seyirciler arasında en büyük oranı % 22.3 ile öğrenciler oluşturmaktadır. Bu durum tablo 1'deki yaş kategorilerini dikkate aldığımızda oldukça anlamlı görülmektedir. Bu durum, seyircilerin büyük bir kısmını gençlerin oluşturmasıyla izah edilebilir. Ayrıca meslek dağılımlarında işçilerin oranı % 20.2, esnaf ve tüccarların oranı % 19.2, üst düzey yöneticilerin ise % 18.8 dir. Bulunan veriler bize genel anlamda orta tabaka olarak ifade edebileceğimiz bir kitlenin maçlara ilgi gösterdiğini ortaya koymaktadır. Yine tablo 3'de görüldüğü gibi işsizlerin oranı sadece % 1dir. Bu durum Türk futbol seyirci profilini ve seyircilere yönelik yapılan bir takım olumsuz değerlendirmeleri yeniden gözden geçirmeyi zorunlu kılmaktadır. Özellikle Türk basınında, seyircilere yönelik eleştirilerin başında eğitim ve işsizlik seviyesinin düşüklüğü gösterilmektedir. Oysa Türkiye'de taraftar sayısı ve fanatik taraftarları bakımından, Piar-Gallup verilerine göre (1993) ön sıralarda yer alan Fenerbahçe seyircisinin durumu yapılan değerlendirme ve yorumlarla çelişmektedir. Seyirciler üzerinde yapılan değerlendirmelerde işsizlik ve eğitim gibi faktörlerin dışında daha farklı faktörlerin etkili olduğu söylenebilir. Nitekim tablo 2 ve 3 bize bunu sayısal

olarak göstermektedir. Fanatik ve fanatizm gibi konular araştırmamızla doğrudan bağlantılı olmadığı için bu durum araştırma kapsamı dışında tutulmuştur. (Karagözoğlu ve Ay 1997) Yapmış oldukları çalışmada, bu çalışma ile tespit edilen verileri destekler mahiyette sonuç elde ettiklerini rapor etmişlerdir.

Seyirciler; % 12.0 kendi işi, % 7.9 memur, % 16.4 işii, % 21.9 öğrenci, % 2.4 emekli, % 19.5 yönetici, % 16.4 teknik eleman, % 1.0 işsiz ve % 0.3 ev hanımı olduğunu beyan ederken, % 2.1 cevap vermemiştir. İşsiz, emekli ve memurların maçlara geliş oranının fazla olmadığı tablodan tespit edilmiştir. Bu durum, ekonomik sıkıntı içerisinde olan kesimin maçlara gelmediklerini ortaya koymuştur. (Küçük ve ark 1999) Yapmış oldukları çalışmada % 34.5 oranında en fazla öğrenci, % 2.9 oranında da en az ev hanımı sonucu, bu çalışma bulguları ile paralellik göstermektedir.

Seyircinin halen içindeki çalışma süresi; % 37.7 (1 – 5 yıl), % 17.5 (6 – 10 yıl), % 10.6 (11 – 15 yıl), % 8.9 (16 – 20 yıl), % 4.8 (21 + yıl) olarak tespit edilirken, % 20.5 cevap vermemiştir. Tablo verilerine göre % 37.7 (1 –5 yıl) oranını oluşturan gruptan seyircilerin genç bir kuşak olduğu anlaşılmaktadır.

Seyirciler; % 13.7 ilk işi, % 33.9 öğrenci, % 4.1 alışmıyor, % 11.3 işii, % 7.5 teknik elemen, % 16.1 serbest, % 1.0 yurtdışında, % .3 ordu mensubu, % 1.0 memur, %0.3 ev hanımı olduğunu bildirirken, % 10.6 cevap vermemiştir. Tespit edilen veriler seyircinin genç kuşak olduğu desteklemektedir.

Eski işleriyle yeni işlerinin kıyaslanmasında % 22.6 daha iyi, % 16.1 daha kötü, % 26.0 aynı sayılır derken % 35.2 cevap vermemiştir. Seyircinin % 15.1 (0 – 100) milyon arası, % 25.0 (101 – 200) milyon arası, % 12.7 (201 – 300) milyon arası, % 12.7 (301 – 500) milyon arası, % 5.5 (501 – 999) milyon arası, % 5.8 (1 milyar ve üstü) aylık gelire sahip oldukları görölrken, % 23.3 cevap vermemiştir. Seyircinin % 50' den fazlası 300 milyon altında aylık gelire sahiptir.

Seyircinin anne eğitim düzeyi; % 44.9 ilkokul, % 21.2 ortaokul, % 20.2 lise, % 5.5 üniversite, % 0.7 Üniversite üstü eğitim olarak bulunurken, % 7.5 hiç okumamıştır. Tablo 9' dan da anlaşılacağı üzere Fenerbahçe seyircisinin annelerinin % 90 dan fazlası eğitim almıştır. seyircinin anne mesleği % 4.1 öğretmen, % 4.1 işii, % 4.8 memur, % 3.4 esnaf – tüccar, % 6.5 serbest meslek, % 75.7 ev hanımı, % 1.4 ise cevapsızdır. Seyircilerin anne meslek dağılımında en fazla ev hanımı olduğu bulunmuştur. Bu durumun eğitimi

insanların iş hayatına yönelmediklerini, ayrıca % 44.9 oranında ilkokul eğitim düzeyi ile % 75.7 oranında ev hanımı tespiti ise ilkokul eğitim düzeyine sahip olan kadınların iş hayatının dışında kaldıklarını desteklemektedir.

Seyircinin baba eğitim düzeyi % 34.6 ilkokul, % 15.4 ortaokul, % 28.8 lise, % 14.7 üniversite, % 2.7 üniversite üstü, % 3.8 hiç okumamıştır. Tablo 10'da görüldüğü gibi seyircinin babaları annelerinden daha eğitilmiş ve % 95 geçen bir eğitim düzeyi vardır. Anne ve babanın bu eğitim düzeyi çocuklarına da sirayet etmiştir. Seyircinin baba mesleği % 2.7 öğretmen, % 17.5 işçi, % 20.9 memur, % 23.3 esnaf - tüccar, % 31.8 serbest meslek, % 3.7 ise cevap vermemiştir. Tablo 12'de görüldüğü gibi seyircinin baba meslek dağılımı olarak % 55 oranda kendi işiyle uğraştığı bulunmuştur, bu durumun baba eğitim düzeyi dağılımındaki en fazla %34.6 ilkokul düzeyi oranını desteklediği kabul edilmiştir.

Seyircilerin köken itibarıyla bölgelerine baktığımızda taraftarların büyük bir kısmı Karadeniz (%21.2) diğer bölgeler ise; Doğu Anadolu ve İç Anadolu bölgesidir, her ikisinin ayrı ayrı oranı % 10.3 tür. Bu durum İstanbul'a olan göç istatistikleriyle uyum içindedirler. Nitekim Karadeniz bölgesi başta İstanbul'a olmak üzere en fazla göç veren bölgedir. Ayrıca diğer bölge oranlarını dikkate aldığımızda çok belirgin bir ayrım olmaksızın diğer bölgeler kökenli Fenerbahçe taraftarlarının olduğu tespit edilmiştir. Devlet İstatistik Enstitüsü (1990) verilerine göre İstanbul'a göç veren bölgelerle bu çalışma bulguları birbirini desteklemektedir

Fenerbahçe futbol seyircisinin % 48.6 sı 20 yıl ve daha fazla bir süredir İstanbul'da oturmaktadır. Ayrıca 16 – 19 yıldır İstanbul'da oturanların oranı ise % 14, 11 – 15 yıldır oturanların oranı %12 dir. Bu verileri dikkate aldığımızda kentli olarak ifade edebileceğimiz nüfusun Fenerbahçe seyircisi olduğu söylenebilir. Bu anlamda Fenerbahçe'nin kentli bir seyirciye sahip olduğu ifade edilebilir. Ayrıca dikkat çekici bir hususta 1-5 yıl arasında İstanbul'da oturanların oranı % 13 dür. Bu durum tablo 3'de görüldüğü gibi öğrencilerin (% 22.3) önemli bir sayı teşkil etmesiyle açıklanabilir.

Seyirciler içinde en büyük oranı % 18.5 ile Kadıköylüler oluşturmaktadır. Fenerbahçe'nin bir Kadıköy takımı olması bunda önemli bir faktör olarak düşünülmektedir. Kadıköy dışındaki diğer ilçelere baktığımızda oranlar birbirine çok yakındır. Buda bize Fenerbahçe'nin İstanbul'un bütün bölgelerinden seyirciye sahip olduğunu göstermektedir. Bu konuya başka bir açıdan baktığımızda bir metropol olan

İstanbul'da seyirci mesafenin uzaklığına bakmadan takımını desteklemeye gelmektedir. Stadyum bu yapıyla İstanbul'un tipik bir minyatürünü sunmaktadır. Tablo 15'deki verileri de göz önüne aldığımızda, İstanbul'un bütün semtlerinden Fenerbahçe maçlarını izlemeye seyirci gelmektedir. Buda bir anlamda stadyumun sadece bölgeleri bir araya getiren bir mekan değil aynı zamanda farklı semt ve semt sakinlerinin bulunduğu bir ortamdır. Daha önceki sosyal, kültürel demografik ve ekonomik verileri de dikkate aldığımızda stadyum, farklı özelliklere sahip insanların bir araya geldiği aynı amaç ve hedef doğrultusunda hareket eden kitleleri bir araya toplayan bir işleve sahip mekan olarak değerlendirilebilir.

Seyircinin % 42.5 'i her maça gelirken, % 37.0 ara sıra, % 7.8önemli maçlara, % 12.7 çok nadir olmak üzere maçlara gelmektedirler. Bu veriler bize Fenerbahçe seyircisinin çok büyük bir kısmının sıklıkla maçlara gelme eğilimde olduğunu göstermektedir. Buda Fenerbahçe'nin kendisini izleyen oldukça düzenli ve yoğun seyirciye sahip olmasının bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Seyircinin % 3.3 'ü her deplasmana giderken, % 21.6 bazı deplasmanlara, % 18.8 önemli deplasmanlara gitmektedirler. Her deplasmana giderim diyenlerin oranı çok düşük olmasına rağmen seyircilerin büyük bir oranı deplasmana gitme eğilimdedirler. % 56.2' si hiç gitmem demiştir. Bu oran toplam seyircinin yarısından fazlasını teşkil etmesine rağmen tablo 3'deki seyircilerin meslek dağılımına baktığımızda bu seyircilerin tamamına yakını düzenli bir işe sahiptir. Deplasman mesafelerinin uzaklığı gibi faktörleri göz önüne alındığında, mesailerine zamanında yetişmeyi engellediğinden elde edilen veriler gayet doğal olarak değerlendirilebilir. (Bale 1993) İngiltere'de yapmış olduğu çalışmada deplasmana gitmenin riskli olduğunu ve bunun şiddet eğiliminden kaynaklandığını bildirmektedir. Şiddet faktörü bu çalışma dışında tutulduğundan, deplasmana gitmeme bulguları birbirini desteklerken, nedenler konusunda farklılıklar tespit edilmiştir.

Seyirci % 20.5 oranında 3 –5 yıl aralığında düzenli olarak maçlara giderken, % 20.2' si 6 –10 yıldır maçlara düzenli olarak gelmektedir. Bu durum tablo 1'deki verileri göz önüne aldığımızda seyircinin büyük bir kısmının genç nüfusa sahip olmasıyla açıklanabilir.

Seyircilerin Fenerbahçe'yi tutmada en önemli faktörlerin ne olduğu tablo 20'de verilmiştir. Burada önceliği % 37.0 ile aile almaktadır. Bu durum; çocuğu sosyalleştirme sürecinde en önemli kurum olan ailenin, toplumsal değerlerle birlikte tuttuğu takımı çocuklarına da benimsetmekte oldukça başarılı olduğu söylenebilir. Ayrıca taraftarların takım tutmadaki faktörlerin başında, takımın şu ana kadar gösterdiği başarıları gelmektedir (%34.6). Takım başarısıyla takım taraftarı olma arasındaki bu yüksek oran, kişinin kendini o takımın başarılarıyla özdeşleşmesiyle açıklanabilir. Okul ve iş arkadaşlarının takım tutmasındaki etkisinin oldukça az olmasında, taraftarlığın daha küçük yaşlarda kazanılmasının bir sonucu olarak değerlendirilebilir. Ayrıca burada dikkat çekici bir hususta, basın yayın araçlarının takım taraftarı olunmasındaki etkisinin % 2.1 gibi çok düşük bir orana sahip olmasıdır. Bu durum, aile ve takım başarıları taraftar olmada en önemli faktördür. Öztürk ve ark., (1997) yapmış oldukları çalışmada takım taraftarı olmada % 67.64 oranıyla en fazla ailenin etkili olduğunu bulmuşlardır. Bu çalışma bulgusunu desteklemektedir.

Seyircilerin % 68.5 stadyuma maç izlemeye arkadaşlarıyla birlikte gelmektedir. Yalnız gelenlerin oranı % 17.1dir. Bu veriler bize stadyumların erkek ağırlıklı bir seyirci kitlesine sahip olduğunu göstermektedir. Eşiyle maça gelenlerin oranı % 10.3 seviyesindedir. Bu durum; futbol seyircisinin genel karakteristiği göz önüne alındığında küçümsenmeyecek bir değerdir, tablo 2 ve 3 verilerine göre Fenerbahçe taraftarının sosyo – kültürel özelliğinin yüksek oluşuyla açıklanabilir. Öztürk ve ark., (1997) yapmış oldukları çalışmada % 66.04 oranıyla arkadaşlarıyla giderim cevabını en çok bulduklarını bildirmişlerdir. Öztürk ve arkadaşlarının tespitleri bu çalışma bulgularını desteklemektedir.

Seyirci maçlara; kıyafet olarak % 2.7 resmi, % 67.1 spor, % 21.9 dikkat etmem, % 8.2 takım formasıyla gittiklerini bildirmiştir. Tercih edilen kıyafetin spor olması tribünün genç kuşak olduğunun göstergesi olarak kabul edilebilir.

Hafta sonunda maç dışında seyircinin aktivitesini, % 43.5 gezerim, % 21.9 evde oturur tv izlerim, % 6.8 ziyaretlere giderim, % 14.4 piknik yaparım, % 11.3 kahveye giderim oluştururken, % 2.1 cevap vermemiştir. Seyircilerin en fazla oranda açık alanı tercih ettikleri görülmüştür.

Seyircilerin % 54.8' i maçları izlerken sürekli aynı bölümde oturmadıkları, % 45.2' si ise aynı bölümleri tercih ettikleri görülmektedir. Buda bize stadyumun içindeki seyircilerin sürekli bir mobilite içinde olduklarını göstermektedir. Tablo 24'deki verilerde görüldüğü gibi stadyum içinde önemli ölçüde bir yer değişimi söz konusudur.

Verilerin analizinde kişilerin meslekleriyle, stadyumdaki oturma yerleri arasında anlamlı bir ilişkinin varlığına rastlanılmıştır. Nitekim kapalı tribünde oturanların % 26.7'si üst düzey yönetici, % 24.4'ü esnaf ve tüccar, % 16.7'si memur, işçilerin oranı ise %7.8 dir. Buna karşın maratonda oturanların % 23.0, skorboart-kale arkasında oturanların % 31.8' i, diğer kale arkasında oturanların % 11.8 ise işçidir. Bu veriler bize meslek ve gelir durumuna bağlı olarak kale arkasından kapalı tribüne doğru bir hareketliliğin olduğunu göstermektedir. Stadyumdaki bu yapılanma kent- toplumsal yapısının minyatür bir biçimde stadyuma yansması olarak değerlendirilebilir. Üst gelir grupları kapalı tribünü tercih ederken daha alt gelir gruplarındaki seyircilerin önemli bir bölümü diğer bölgeleri tercih etmektedirler. Bu verilerden tribünlerin hiyerarşik olarak bir bölünmüşlük içinde olduğu görülmektedir. Meslek ve gelir dağılımı bölünmüşlükte en önemli faktördür. Bromberger (1993) Marsilya futbol takımı seyircisi üzerinde yaptığı araştırmada benzer sonuçlara rastlamıştır.

Seyircilerin kapalı tribünde oturmayı isteyip istemediği sorulduğunda % 62.7'si oturmak istediğini belirtmiştir. Bu durum kapalı tribünlerin mekansal özelliklerinin dışında üst statüsel bir yer olması ile açıklanabilir. Tablo 25 ve 26'daki verileri göz önüne aldığımızda kale arkasından, kapalı tribüne doğru bir hareketliliğin söz konusu olduğunun bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Seyirciler maçı bulunduğu tribünden izleme tercihlerini, % 32.2 daha iyi izlediği, % 16.1 ekonomik durum, % 13.0 arkadaşlar geliyor, % 4.1 alışkanlık, % 14.7 rahat ediyorum, % 19.9 seyirciyi yakın bulma şeklinde yapmıştır. Görüldüğü gibi seyirciyi kendine yakın bulma oranı % 20 oranındadır, bu da tribündeki yapılanmayı göstermektedir.

Seyircilerin hoşuna giden futbolcuların ve kendileri futbolcu oldukları takdirde oynamak istedikleri mevkilerin forvet ve orta saha olduğu görülmektedir. Bu durum futbolun temel karakteristik yapısıyla açıklanabilir; futbolda birinci amaç gol atıp galip gelmektir. Forvet ve orta saha oyuncularının bu başarıyı gerçekleştirmede daha yakın

mevkilerde yer aldıkları ve oyunun kaderini değiştirmede daha önemli işleve sahip olduklarından, seyircilerin öncelikli tercih ettikleri mevkilerdir.

Seyircinin en beğendiği futbolcu % 29.3 Baliç, % 19.2 Uche, % 16.2 Rüştü, % 13.7 Moşe gelmektedir. Bu durum daha önceki verilerimizle çelişkili gibi görülmesine rağmen; futbolda gol atmak kadar gole mani olmakta oyunun kaderini etkilemektedir, bu anlamda defans ve kalecinin önemi de ortaya çıkmaktadır. Uche ve Rüştü gibi oyuncuların oyun içerisindeki işlevleri göz önüne alındığında, seyircilerin Uche ve Rüştü'yü beğeniyle izledikleri görülmektedir.

Seyircilerin transfer etmek istediği oyuncuların % 39.4'nü yabancı uyruklular oluştururken, bu yabancı oyuncu isteğinin çok değişik isimler üzerinde odaklaştığı görülmektedir. Buda Fenerbahçe taraftarlarının ortak bir yabancı isim üzerinde birleşemediğini göstermektedir. Fakat yerli futbolcu tercihlerinde Okan, Hakan Şükür, Abdullah, Ogün ve Oktay isimleri ilk sırayı almaktadır

Seyircilerin niçin yabancı futbolcuyu istediği sorulduğunda (Tablo 36) % 29.1 daha profesyonel oldukları için, % 8.2 si daha teknik oldukları, % 4.5 ise oyuna katkılarının daha çok olacağını belirtmişlerdir. Tercihlerini yerli futbolcudan yana kullananlar ise (Tablo 37); % 22.9'u yerli futbolcuların daha samimi ve fedakar olacaklarını belirtirken ,% 21.2 si Türk futbolunun kalkınması için zorunlu olduğunu düşünmektedir. Bugün dünya futbolunda; yabancı futbolcusu çok olan takımlar, kulüp bazında şampiyonlar ligi-U.E.F.A v.b şampiyonalarda başarılı olurken, milli takım düzeyinde aynı başarıyı gösteremedikleri tartışılmaktadır. Bu durumun ülke futbolu açısından bir çok olumsuzluğu beraberinde getirdiği iddia edilmektedir (James 2000).

Fenerbahçe seyircisinin unutamadığı yerli futbolcuların başında %24.0 Rıdvan, % 16.4 Oğuz, % 11.5 Cemil, % 5.6 Lefter gelmektedir. Bu isimler daha önceki tablo verilerinde belirtildiği gibi; oyunun kaderini etkileyen forvet ve orta saha oyuncularından oluşmaktadır. Söz konusu oyuncular orta saha organizasyonu ve gol atma özellikleri ile ön plana çıkmışlar ve takımlarının büyük başarıları yakalamasında etkili rol oynamışlardır.

Unutulmayan yabancı oyuncuların başında % 17.2 Schumayer, % 6.8 Atkinson, % 18.6 Okacha, % 8.8 Nilsen gelmektedir. Schmayerin dışında unutulmayan yabancılar gole yakın mevkilerde oynayan oyunculardır. Bir kaleci olan schmayerin unutulmamasında etkili olan faktör ise çok iyi bir kaleci olmasıdır

Seyirciler beğendiği futbolcuyu tanımlarken % 19.9 gol makinesi, % 19.5 sigorta, % 11.3 panter, % 7.2 motor, % 4.1 pırpır, % 2.1 profesyonel, % 1.7 savaşçı, % 12.6 diğerleri, % 21.6 cevap vermemiştir. Seyirci oyunun kaderini değiştiren iki tanımlamayı ön plana çıkarmıştır. Gol makinesi ve sigorta olarak belirlenen bu tanımlamalar yukarıda ki tablo verilerini desteklemektedir.

Seyircilerin en sevmediği takım % 80.5 Galatasaray, % 3.4 Beşiktaş'tır. Ezeli rekabet içinde Galatasaray'ın sevilme oranının yüksek çıkması oldukça anlamlıdır. Bu durum Fenerbahçe seyircisi tarafından rekabette Galatasaray'ı daha ön plana tutması görülürken, Beşiktaş ve Trabzonspor ezeli rekabette seyirci tarafından önemsenmemiştir.

Fenerbahçe seyircisi Fenerbahçe'yi tutmasaydınız, hangi takımı tutardınız şeklindeki soruya % 46.5 hiçbir takımı tutmayacağı cevabını vermiştir. Buda Fenerbahçe taraftarlarının takımlarına bağlılığı ile açıklanabilir. Yine İstanbul takımları olan Beşiktaş'ı tutarım diyenlerin oranı %13.4, İstanbulspor'u tutardım diyenlerin oranı % 7.5, Galatasaray'ı tutarım diyenlerin oranı % 3.4 dür. Diğer Türkiye liglerindeki takımlardan birini tutarım diyenlerin oranı oldukça düşüktür bu oran Sakaryaspor dan Vanspor'a kadar geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır. Buda seyircilerin demografik kökenleriyle açıklanabilir. Öztürk ve ark., (1997) yapmış oldukları çalışmada taraftarların, başka takım tutma tercihlerinde hayır cevabı yüksek çıkmıştır. Bu çalışma bulguları ile paralellik göstermiştir

Seyircilerin bilet fiyatlarını % 43.9 pahalı, % 4.8 ucuz, % 51.4 normal bulmaktadır. Toplam seyircinin yarıdan fazlası bilet fiyatlarını normal ve ucuz olarak görmesi, sosyo – ekonomik durumlarıyla ilgilidir.

Seyircilerin tribünde oturmayı tercih ettikleri yerlere göre diğer yerleri değerlendirdiğinde, en ruhsuz taraftarın % 55.2'si kapalı tribünde oturduğunu ifade etmektedir. Misafir takıma ayrılan kale arkası % 26.4 ile ikinci sırada gelmektedir. Ateşli seyircilerin ve amigoların bulunduğu maraton ve skorboard-kale arkası oranları ise oldukça düşüktür. Ruhsuz taraftar yoktur diyenlerin oranı ise % 3.4 dür. Stadyumun kapalı tribün kısmındaki seyircinin, diğer tribünlerle birlikte hareket etmediği ve tezahürata katılmadığı gerekçesiyle ruhsuz olarak ifade edilmiştir. Ruhsuz olarak kabul edilen, kapalı tribünde oturan seyircilerin yaş kategorileri ve sosyo – ekonomik özelliklerinin, daha yüksek olması bunda etkili rol oynamıştır.

Seyircilerin stadyumdaki oturma konumları ile eğitim düzeyi arasındaki ilişkiye bakıldığında, kapalı tribünde oturanların % 2.2 'si ilkokul, % 5.6 'sı ortaokul, % 32.2 lise, % 52.2 'si üniversite, % 7.8 'si yüksek lisans veya doktora eğitimi olarak dağılım gösterdiği bulunmuştur. Maraton kısmında oturanların dağılımı % 12.0 si ilkokul, % 21.0 ise ortaokul, % 42.0 ise lise, % 25.0 ise üniversite eğitimi gördükleri. Skorboard-kale arkasında oturanların % 15.3 ilkokul, % 24.7 si ortaokul, % 41.2 si lise, % 18.8 üniversite eğitimi ve diğer kale arkasındaki seyircinin % 11.8 ortaokul, % 41.2 si lise, % 47.1 ise üniversite eğitimi şeklinde gruplandığı tespit edilmiştir. Bu oranların istatistiki anlamlılık düzeyine bakıldığında, stadyumdaki oturma konumları ile eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Üniversite eğitimi alanların kapalı tribününde oturma oranları yüksekken, diğer bölümlerde düşüktür. Kapalı tribünde ilkokul mezunu az sayıda iken, diğer bölümlerde ilkokul mezunlarının sayısını artırmaktadır. Buda tribünlerin eğitim seviyelerine göre de ayrıldığını göstermektedir.

Kapalı tribünde oturan seyircilerin % 11.1 Karadeniz bölgesi, % 6.7 si Doğu Anadolu bölgesi, % 3.3 Güneydoğu Anadolu Bölgesi, % 8.9 İç Anadolu bölgesi, % 6.7 Ege bölgesi, % 1.1 Akdeniz Bölgesi, % 48.9 Marmara bölgesi, % 2.2 Yurtdışı ve % 10.0 soruya cevap vermeyenlerden oluşmaktadır. Maratonda oturan seyircilerin % 24.0 Karadeniz bölgesinden, % 11.0 Doğu Anadolu bölgesinden, % 3.0 Güneydoğu Anadolu bölgesinden, % 12.0 İç Anadolu bölgesinden, % 1.0 Ege bölgesinden, % 1.0 Akdeniz bölgesinden, % 37.0 Marmara bölgesinden, % 2.0 Yurtdışından ve % 9.0 cevap vermemiştir. Skorboard-kale arkası tarafındaki seyircinin % 30.6 Karadeniz bölgesinden, % 14.1 Doğu Anadolu bölgesinden , % 2.4 Güneydoğu Anadolu bölgesinden, % 9.4 İç Anadolu bölgesinden, % 7.1 Ege bölgesinden, % 8.2 Akdeniz bölgesinden, % 18.8 Marmara bölgesinden ve % 9.4 de soruya cevap vermemiştir. Diğer kale arkasında oturan seyircinin % 11.8 Karadeniz bölgesinden, % 5.9 Doğu Anadolu bölgesinden, % 5.9 Güneydoğu Anadolu bölgesinden, % 11.8 İç Anadolu bölgesinden, % 52.9 Marmara bölgesinden, % 11.8 ise soruya cevap vermemiştir. Bu oranların anlamlılık düzeyine bakıldığında stadyumda oturma konumu ile memleketlerinin (coğrafi bölgeler) arasında istatistiki olarak anlamlı bir ilişkinin bulunduğu görülmektedir. Marmara bölgesine göç edenlerin çoğunluğu maraton ve skorboard-kale arkası tarafında otururken, Marmara bölgesinden olanların çoğunluğu ise kapalı tribünde oturmaktadır.

Kapalı tribünde oturanların % 22.2 si Kadıköy, % 4.4 Maltepe, % 1.1 Pendik, % 4.4 Fatih, % 4.4 Üsküdar, % 12.2 Beşiktaş, % 1.1 Bayrampaşa, % 35.8 ise 30 yakın diğer ilçelerden gelmektedirler. % 14.4 soruya cevap vermemiştir. Maraton kısmında oturanların % 17.0 Kadıköy, % 7.0 Maltepe, % 3.0 Pendik, % 6.0 Fatih, % 3.0 Üsküdar, % 1.0 Beşiktaş, % 1.0 Bayrampaşa, % 54.0 de 30 yakın ilçelerden gelirken, % 8.0 soruya cevap vermemişlerdir. Skorboard tarafındaki kale arkasında oturanların % 16.5 Kadıköy, % 3.5 Maltepe, % 5.9 Pendik, % 5.9 Fatih, % 4.7 Üsküdar, % 4.7 Beşiktaş, % 1.2 Bayrampaşa, % 54.1 diğer ilçelerden gelirken % 3.5 soruya cevap vermemişlerdir. Diğer kale arkasında oturanların % 17.6 Kadıköy, % 5.9 Maltepe, % 5.9 Pendik, % 5.9 Fatih, % 5.9 Üsküdar, % 5.9 Beşiktaş, % 11.8 Bayrampaşa, % 41.1 diğer ilçelerden gelmişlerdir. Seyircilerin stadyumda oturdukları yerler ile ikametgah ettiği ilçeler arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkinin varlığına rastlanmıştır. Bilindiği gibi Kadıköy ve Beşiktaş ilçeleri sosyo – kültürel ve ekonomik özellikleri bakımından diğer ilçelere oranla daha gelişmiş bölgelerdir. Seyircilerin daha önceki verilerinde tespit edildiği gibi, sosyal yaşamdaki statülerini önemli ölçüde stadyuma yansıtmaktadırlar. Bu durum, Kadıköy ve Beşiktaş'ta oturan seyircinin kapalı tribünü ağırlıklı olarak tercih etmeleriyle açıklanabilir.

Tablo 4 verileri incelendiğinde seyircilerin stadyumda oturma konumları ile, önceleri oturdukları konumları arasında istatistiki olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Seyircilerin zamanla, daha öncede belirtildiği gibi stadyum içerisinde sürekli aynı bölgede oturmadıkları, dolayısıyla stadyum içinde bir mobilitenin sürekli devam ettiği söylenebilir. Bu mobilite diğer tribünlerden kapalı tribüne doğru ağırlıklı olarak gerçekleşmektedir.

Tribün konumu ile hangi mevkideki futbolcudan hoşlandıkları arasındaki ilişkiye bakıldığında kapalı tribünde oturanların % 5.6 , Maratonda oturanların % 7.0 , Skorboard-kale arkası tarafında oturanların % 3.5, defans. Kapalı tribünde oturanların % 27.8 , Maratonda oturanların % 32.0, Skorboard-kale arkası tarafında oturanların %41.2 , Kale arkasında oturanların %41.2 orta sahadaki futbolculardan, Kapalı tribünde oturan seyircinin % 48.9 , Maratonda oturanların % 49.0, Skorboard-kale arkası tarafında oturanların % 31.8 , Kale arkasında oturanların % 58.8 forvet oynayan, Kapalı tribünde oturanların % 4.4 , Maratonda oturanların % 5.0 , Skorboard-kale arkası tarafında oturanların % 4.7 si kaleciden , Kapalı tribünde oturanların % 8.9 , Maratonda oturanların % 6.0, Skorboard-kale arkası tarafında oturanların % 14.1, kanat oyuncularından, Kapalı

tribünde oturanların % 3.3 ,Maratonda oturanların % 1.0 , Skorboard-kale arkası tarafında oturanların % 2.4 her mevkideki futbolcudan hoşlandığını belirtirken, soruya cevap vermeyenlerin % 1.1 kapalı tribünden, % 2.4 skorboard-kale arkası tarafında oturan seyirciden oluşmuştur. Seyircilerin stadyumda oturdukları konum ile futbolcuların oynadıkları mevkiyi tercih etmeleri arasındaki ilişki değerlendirildiğinde istatistiksel anlamlılığa rastlanmamıştır. Veriler tek tek değerlendirildiğinde forvet ve orta saha oyuncuları, tribündeki bütün bölgelerde oturan seyirciler tarafından beğenilip, tercih edildikleri bulunmuştur. Bu durum daha önce ifade edildiği gibi forvet ve orta saha oyuncularının, oyunun kaderini etkilemede ve güzelleştirmede önemli bir katkıya sahip olmalarıyla açıklanabilir.

Kapalı tribünde oturan seyircilerin % 17.6 tek başına, % 13.3 eşiyile, % 67.8 arkadaşlarıyla, % 1.1 aile fertleri ile maçlara gelirken, maratonda oturanların % 16.0 tek başına, % 4.0 eşiyile, % 73.0 arkadaşlarıyla, % 4.0 aile fertleri ile gelirken % 3.0 soruya cevap vermemiştir. Skorboard-kale arkası tarafında oturanların % 15.3 tek başına, % 16.5 eşiyile, % 64.7 arkadaşlarıyla, % 2.4 aile fertleri ile gelirken % 1.2 side soruya cevap vermemiştir. Diğer kale arkasında oturanların % 29.4 tek başına, % 64,7 arkadaşlarıyla, % 5.9 da cevap vermemiştir. Seyircilerin stadyumdaki oturdukları konum ile maça kiminle geldikleri arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin varlığına rastlanılmamıştır. Stadyumdaki bütün bölgelerdeki seyirciler ağırlıklı olarak arkadaşlarıyla maça gelmeyi tercih etmektedirler.

15 – 19 yaşları arasındaki seyircinin Fenerbahçe taraftarı olmasındaki faktörler, % 46.2 ailesi, % 3.8 okul arkadaşları, % 1.9 iş arkadaşları, % 21.2 takımın başarıları, % 25.0 diğer faktörler olurken, % 1.9 cevap vermemiştir. 20 –24 yaşlarındakilerin % 24.6 ailesi, % 10.8 okul arkadaşları, % 7.7 iş arkadaşları, % 3.1 basın ve tv., % 38.5 takımın başarıları, % 15.4 diğer faktörler etkili olurken, 25-29 yaşlarındakilerin % 27.6 ailesi, % 3.4 okul arkadaşları, % 5.2 iş arkadaşları, % 1.7 basın ve tv, % 43.1 takımın başarıları, % 17.2 diğer faktörler olarak bildirmiş, % 1.7 cevap vermemiştir. 30-34 yaşlarındaki seyircinin % 48.6 ailesi, % 2.9 basın ve tv, % 25.7 takımın başarıları, % 20.0 diğer faktörler, % 2.9 cevap vermemiştir. 35-39 yaşlarında ise % 42.1 ailesi, % 50.0 takımın başarıları, % 5.3 diğer faktörler, % 2.6 cevap vermemiştir. 40 –44 yaş grubu ise, % 43.5 ailesi, % 4.3 iş arkadaşları, % 34.8 takımın başarıları, % 17.4 diğer faktörler etkili olurken 45 yaş ve daha üstünde ise % 40.0 ailesi, % 10.0 okul arkadaşları, % 10.0 iş arkadaşları, % 10.0 basın ve

tv, % 20.0 takımın başarıları, % 10.0 diğer faktörler olarak dağılım göstermiştir. Seyircilerin yaşı ile Fenerbahçe'yi niçin tuttuğu arasında ki ilişki arandığında anlamlı bir sonuca rastlanılmamıştır. Bu durum bütün yaş gruplarında, takım tutmada ailenin etkisi ve takımın başarılı olması ile açıklanabilir.

15 –19 yaşlarındaki seyircinin % 15.4 defansta,% 21.2 si orta sahada, % 40.4 forvet, % 13.5 kaleci, % 9.6 kanat oyuncusu olmak istediğini beyan ederken, 20 – 24 yaşlarındaki seyircinin % 6.2 defans, % 30.8 orta saha, % 46.2 'si forvet, % 12.3 kaleci, % 3.1 kanat oyuncusu, % 1.5 soruya cevap vermemiştir. 25 – 29 yaşlarındaki seyircinin % 3.4 defans, % 41.4 orta saha, % 36.2 forvet, % 6.9 kaleci, % 6.9 kanat oyuncusu, % 1.7 'si her mevkide oynamak isterken % 3.4 soruya cevap vermemiştir. 30–34 yaşlarındaki seyircinin % 8.6 defans, % 31.4 orta saha , % 40.0 forvet, % 14.3 kaleci, % 2.9 kanat oyuncusu olarak oynamak isterken, seyircinin % 2.9 soruya cevap vermemiştir. 35–39 yaşlarındaki seyircinin % 13.2 defans, % 34.2 orta saha, % 42.1 forvet, % 2.6 kaleci, %5.3 kanat oyuncusu, % 2.6 her mevkide oynamak isterken, yaşı 40 – 44 olan seyircinin % 8.7 defans, % 21.7 si orta saha , % 43.5 forvet, % 4.3 kaleci, %17.4 kanat oyuncusu, %4.3 her mevkide oynamak istediğini bildirmiştir. 45 yaş ve üstündeki seyircini % 10.0 defans, % 30.0 orta saha, % 35.0 forvet, % 20.0 kaleci, %5.0 kanat oyuncusu olarak oynamak istemektedir. Seyircilerin yaşı ile kendileri futbolcu olduğunda hangi mevkide futbol oynamak istedikleri arasındaki ilişki anlamlı değildir. Tablo 8 incelendiğinde, daha önceki verilere dayanarak ifade edildiği gibi oyunun kaderini etkilemesi açısından, orta saha ve forvet mevkiler, bütün yaş gruplarınca tercih edilmekte ve yığılma bu bölgeler üzerinde odaklanmaktadır.

15 –19 yaşındaki seyircinin unutamadığı yerli futbolcu % 32.7 Rıdvan, % 26.9 Oğuz, % 3.8 Aykut, % 13.5 Lefter, % 3.8 Müjdat, % 1.9 Can Bartu, % 11.5 de soruya cevap vermemiştir. 20 - 24 yaşlarındaki seyircinin % 49.2 Rıdvan, % 21.5 Oğuz, % 1.5 Aykut, % 7.7 Lefter, % 4.6 Müjdat, %1.5 Cemil, % 1.5 Can Bartu, % 7.7 'side soruya cevap vermemiştir. 25 –29 yaşlarındaki seyircinin % 39.7 Rıdvan, % 10.3 Oğuz, % 1.7 Aykut, % 5.2 Lefter, % 3.4 Müjdat, % 6.9 Cemil, % 5.2 Alpaslan, % 1.7 Can Bartu, Yaşları 30 - 34 olanların % 22.9 Rıdvan, % 17.1 Oğuz, % 2.9 Aykut, % 11.4 Lefter, % 2.9 Müjdat, % 25.7 Cemil, % 5.7 Alpaslan, %2.9 Can Bartu, % 5.7 'side soruya cevap vermemiştir. Yaşları 35 – 39 olanların % 13.2 Rıdvan, % 5.3 Oğuz, % 7.9 Lefter, % 47.4 Cemil, % 5.3 Alpaslan, % 5.3 Can Bartu, % 2.6 soruya cevap vermemiştir. Yaşları 40 – 44

olan seyircinin % 13.0 Rıdvan, % 13.0 Oğuz, % 43.5 Cemil, % 8.7 Alpaslan, % 13.0 soruya cevap vermemiştir. Yaşları 45 ve üstünde olan seyircinin % 10.0 Rıdvan, % 15.0 Oğuz, % 25.0 Lefter, % 20.0 Cemil, % 5.0 Alpaslan, % 5.0 soruya cevap vermemiştir. Yaşları genç olanlar Rıdvan ve Oğuz'u tercih ederken, bu durum yaş ortalamasının artmasıyla Rıdvan ve Oğuz tercih etme oranları düşmekte ve Cemil ile Alpaslan tercih oranları yükselmektedir. Önemli bir özellik olarak, maçlarını izlememelerine rağmen genç kuşağın Lefter ve Can Bartu tercihleri dikkati çekmektedir. Veri sonuçları, seyircilerin takımlarına faydalı olan futbolcuları unutmadıklarını göstermektedir. Yaş ile unutmadığı futbolcular arasında istatistiki olarak anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur.

Yaş dağılımı 15-19 olanların % 36.5 Schmayer, % 13.5 Atkinson, % 26.9 Okacha, % 5.8 Nilsen, % 7.7 soruya cevap vermemiştir. Yaşı 20 – 24 olanların % 33.8 Schmayer, % 6.2 Atkinson, % 18.5 Okacha, % 9.2 Nilsen, % 1.5 Datcu, % 23.1 soruya cevap vermemiştir. Yaşı 25 –29 olanların % 32.8 Schmayer, % 3.4 Atkinson, % 24.1 Okacha, % 6.9 Nilsen, % 3.4 Datcu, % 1.7 Antiç, % 12.1 soruya cevap vermemiştir. Yaşı 30 –34 olanların % 14.3 Schmayer, % 2.9 Atkinson, % 20.0 Okacha, % 2.9 Nilsen, % 5.7 Datcu, % 2.9 Antiç, % 31.4 soruya cevap vermemiştir. Yaşı 35 – 39 olanların % 15.8 Schmayer, % 2.6 Atkinson, % 10.5 Okacha, % 7.9 Nilsen, % 18.4 Datcu, % 13.2 Antiç, % 10.5 soruya cevap vermemiştir. Yaşı 40 – 44 olan seyircinin % 13.0 Schmayer, % 4.3 Atkinson, % 13.0 Okacha, % 34.8 Datcu, % 4.3 Antiç, % 8.7 'si soruya cevap vermemiştir. Yaşı 45 ve daha yukarı olanlar % 25.0 Schmayer, % 10.0 Okacha, % 30.0 Datcu, % 10.0 Antiç, % 5.0 soruya cevap vermemiştir. Seyircilerin yaşı ile unutmadığı yabancı futbolcu arasındaki ilişki istatistiki olarak anlamlı bulunmuştur. Genç yaş gruplarında Schmayer yüksek oranda tercih edilirken, üst yaş gruplarında ise Datcu ön plana çıkmaktadır. Genç yaş grubu Datcu' nun futbol oynadığı dönemlerde onu izleme şansına sahip değildir, oysa üst yaş grubundaki seyirciler Schmayer ve Datcu'yu izleme imkana sahip olduklarından, yaptıkları kıyaslama sonucu Datcu'yu tercih etmişlerdir.

Sonuç olarak; Fenerbahçe futbol takımı seyircilerinin eğitim düzeyleri, iş sahibi olmaları, anne ve babalarının eğitim düzeyleri yüksek bulunmuştur. Fenerbahçe futbol takımı seyircisi takımına sahip çıkmaktadır. Maçlara İstanbul'un her ilçe ve semtinden seyirci gelirken, Karadeniz bölgesinden olanlar tribünde çoğunluğu oluşturmaktadırlar. Seyircilerin tribündeki oturma konumlarını belirleyen faktörler; eğitim düzeyi, yaş ve

meslekleri olarak bulunmuş, oturma konumlarının belirlenmesinde önemli bir etken olduğu görülmüştür.

9. ÖZET

S.Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü

Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı

YÜKSEK LİSANS TEZİ / KONYA - 2000

Özden TAŞĞIN

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Turgut KAPLAN

Fenerbahçe Futbol Seyircisinin Sosyo – Ekonomik Profili

Araştırmanın amacı Fenerbahçe futbol takımı seyircisinin sosyo – ekonomik konumu tespit edilerek, takımları hakkındaki düşünceleri ve futbola bakışlarını belirlemektir.

Araştırma 1998 – 1999 I.lig futbol sezonunda İstanbul Kadıköy Şükrü Saraçoğlu stadyumunda oynanan Fenerbahçe – Altay futbol müsabakasında, Fenerbahçe futbol seyircisi üzerinde yapılmıştır.

Araştırmada yüz yüze görüşme tekniği uygulanmıştır. Stadyumda seyirciler oturdukları konuma göre seçilmiş, kapalı tribün 90, maraton tribünü 100, skorboard (kale arkası) 85, kale arkasında ise 17 kişi olmak üzere toplam 292 seyirciyle görüşülmüştür.

Seyircilere dağıtılan anket formu bilgisayar ortamına aktarılarak, SPSS istatistik programında Chi Suguare, frekans dağılım analizleri alınarak, birbiriyle ilişkili olduğunu düşündüğümüz değişkenler arasında çapraz tablolar oluşturulmuş ve bunların istatistiki anlamlılıkları ($p < 0.05$) seviyesine göre yorumlanmıştır.

Araştırmada seyircilerin tribünde oturdukları konuma göre; meslekleri, eğitim düzeyleri, memleketleri (coğrafi bölgelere göre), oturdukları ilçe, tribünde önceleri oturdukları yerler arasında, ayrıca seyircilerin yaşları ile; unutamadığı yerli futbolcu ve yabancı futbolcular arasında istatistiksel düzeyde anlamlılık bulunmuştur ($p < 0.05$).

Çalışmada; yaş ile futbolcu olması halinde oynamak istediği mevki, Fenerbahçe'yi tutmasındaki faktör, staddaki oturum konumları ile maça kiminle geldikleri, hangi

mevkideki futbolcudan hoşlandıkları arasında istatistiki anlamlılık bulunamamıştır ($p > 0.05$).

Sonuç olarak, Fenerbahçe futbol seyircisinin stadyumda oturma konumlarını; eğitim düzeyleri, meslek sahibi olmaları, seyircinin yaş ortalamasının genç olması etkilemiştir, kapalı tribüne doğru bir mobilitenin olduğu tespit edilmiştir.

10. SUMMARY

S.Ü. Health Science Institute

Physical Education and Sport Science

MASTER THESIS / KONYA - 2000

Özden TAŞĞIN

Advisor

Assos. Prof. Turgut KAPLAN

The Socioeconomic Profile of the Fenerbahçe's Spectators

The aim of this research is to recognize the socioeconomic state of Fenerbahçe football team's spectators and determine the thoughts about their team and football.

The research was held on Fenerbahçe's football spectators after the Fenerbahçe – Altay football match, played in 1998 – 1999 1. league football season in İstanbul Kadıköy Şükrü Saraçoğlu stadium.

Meeting with the spectators was made face to face. The spectators were chosen according to their seats in the stadium. 90 spectators were from covered grandstand, 100 from marathon grandstand, 85 from scoreboard (behind the goal) and 17 from behind the goal. The total is 292 spectators.

The survey form is transferred to computer environment and cross tables are made according to the variables which we thought they are related and their statistical values ($p < 0.05$) are interpreted in the SPSS statistics program, by taking the frequency distribution analysis.

In the research, some meaningful statistical ($p < 0.05$) values were found between the spectators place where they seat in the stadium and their, jobs, education levels, home town (according to the geographical regions), the town they live, places they seated before, their ages, and the native and foreign footballers they couldn't forget.

However, no meaningful statistical ($p > 0.05$) values were found between age and the position they wanted to play if they were footballers, the factors that made them support Fenerbahçe, their seats and with whom they came to matches and the footballers they like in a position.

As a conclusion the place where the Fenerbahçe's football spectators sit in the stadium is affected by their education level, their jobs, being young by the average age and a mobility is recognized to the covered grandstand.

EK 1. ANKET FORMU

Sayın Taraftar;

Fenerbahçe taraftarlarının sosyo-ekonomik düzeylerinin tespiti ile ilgili yapacağım akademik çalışmaya göstereceğiniz ilgiye şimdiden teşekkür ederim. Saygılarımla. Arş. Gör. Özden Taşgın

1-Yaşınız?.....

2-Öğrenim Durumunuz

a. İlk b.Orta c. Lise d.Üniversite e.Lisansüstü

3-Memleketiniz?.....

4-Kaç yıldır İstanbul'da oturuyorsunuz?

5-Mesleğiniz? a. İşçi b.Memur c. İş yerinde üst düzey yönetici d.Öğrenci e.Sanayici
f.İşsiz g. Emekli h. Esnaf ve tüccar

6-Şu an işinizdeki göreviniz?.....

7-Ortalama aylık geleriniz?.....

8-İstanbul'da nerede oturuyorsunuz? İlçe..... Semt.....

9-Anne ve babanızın öğrenim durumu

	İlk	Orta	Lise	Üniversite	Lisansüstü	Hiç Öğrenimi Yok
Anne	()	()	()	()	()	()
Baba	()	()	()	()	()	()

10-Anne ve babanızın mesleği

	Öğretmen	İşçi	Memur	Esnaf, Tüccar	Serbest Meslek	Ev hanımı
Anne	()	()	()	()	()	()
Baba	()	()	()	()	()	()

11-Fenerbahçe takımını tutmadaki faktörler

a. Aile b.Okul arkadaşları c.İş arkadaşları d. Basın, Tv. e. Takımın başarıları f. Diğer.....

12-Fenerbahçe'nin İstanbul'daki maçlarına ne kadar sıklıkla gelirsiniz?

a. Her maçına b. Ara sıra c. Önemli maçlarına d. Çok nadir

13-Fenerbahçe'nin İstanbul dışındaki maçlarına ne sıklıkla gidersiniz?

a. Her deplasmana b. Bazı deplasmanlara c. Önemli deplasmanlara d. Hiç gitmem

14-Ne zamandan beri maçlara geliyorsunuz? (Yıl olarak).....

15-Maçlara ilk geldiğiniz günden beri sürekli stadyumun bu bölümünde mi oturuyorsunuz?

a. Evet b. Hayır

16-Önceleri hangi bölümde oturuyordunuz?

a. Maraton b. Kapalı c. Skorboard (Kale arkası) d. Kale arkası

17-Ekonomik durumunuzçok iyi olsaydı kapalı tribünde oturmak istermiydiniz? a.Evet b.Hayır

18-Neden stadyumun bu bölümünde oturuyorsunuz?

a. Bu bölümden maçı daha iyi seyredebiliyorum b. Ekonomik durum c. Arkadaşlar buraya geliyor d. Alışkanlık e. Burada rahat ediyorum f. Buradaki seyirciyi kendime yakın buluyorum

- 19-Kaç yıldır şu andaki işinizde çalışıyorsunuz?.....
- 20-Şu andaki işinizden önce hangi işle uğraşıyordunuz?.....
- 21-Şu andaki işinizle eski işinizi kıyasladığınızda ekonomik ve sosyal mevki olarak eski işiniz nasıldı? a. Daha iyi b. Daha kötü c. Aynı sayılır
- 22-Daha çok hangi mevkideki futbolcu hoşunuza gider?
a. Defans b. Orta saha c. Forvet d. Kaleci e. Kanat oyuncuları
- 23-Neden bu mevkideki futbolcuyu tercih edersiniz?
a. Sertlik b. Estetik c. Oyunun kaderini değiştirdiğinden d. Güven verme e. Başka
- 24-Siz futbolcu olsaydınız hangi mevkide oynamak istersiniz?
a. Defans b. Orta saha c. Forvet d. Kaleci e. Kanat oyuncuları
- 25-Neden bu mevkide oynamak istersiniz?
a. Oyunun kaderini etkilemesi b. Oyunu yönlendirmesi c. Takımın sigortası d. Daha çok para kazanmaları e. Kişiliğime en uygun yer olduğu için
- 26-Şu anda Fenerbahçe'de top oynayan futbolculardan en çok beğendiğiniz 3 futbolcunun adını yazınız. 1..... 2..... 3.....
- 27-Elinizde imkan olsaydı şu andaki Fenerbahçe'ye hangi üç futbolcuyu transfer ederdingiz?
1..... 2..... 3.....
- 28-Sizce yabancı futbolcular mı, yoksa yerli futbolcular mı daha faydalıdır? a. Yerli b. Yabancı
- 29-Yabancı futbolcu ise neden?
a. Daha teknikler b. Daha profesyonel c. Futbolumuza katkıları çok olduğundan d. Başka.....
- 30-Eğer tercihiniz yerli ise neden?
a. Kendi çocuğumuz b. Daha samimi ve fedekar c. Futbolumuz daha çok kendi futbolcularımızla kalkınır d. Yabancı sadece para için oynuyor e. Başka.....
- 31-Fenerbahçe'de geçmişte unutamadığınız 3 tane yerli futbolcu? 1..... 2..... 3....
- 32-Fenerbahçe'de futbol oynamış ve unutamadığınız 3 yabancı futbolcu? 1..... 2..... 3.....
- 33-Maçta kiminle gelirsiniz? a. Yalnız b. Eşimle c. Arkadaşlarımla
- 34-Beğendiğiniz futbolcuyu nasıl tanımlarsınız?(Panter, motor, pırpır, gol makinesi ve sigorta vb)...
- 35-En sevmediğiniz futbol takımı?.....
- 36-Maçta hangi kıyafetle gelirsiniz?
a. Resmi b. Spor c. Dikkat etmem d. Takım formasıyla
- 37-Bu takımı tutmasaydınız hangi takımı tutardınız?.....
- 38-Maçta gelmeseydiniz hafta sonunu nasıl değerlendirirdiniz?
a. Gezerdim b. Evde oturup televizyon izlerdim c. Eş, dost ziyaretine giderdim
d. Pikniğe giderdim e. Kahve ve bilardo vb.
- 39-Sizce maç bilet fiyatları nasıl? a. Pahalı b. Ucuz c. Normal
- 40-Sizce en ruhsuz taraftar hangi bölümde oturuyor?
a. Kapalı b. Maraton c. Skorboard (Kale arkası) d. Kale arkası

12. KAYNAKLAR

Acet M (1997) *Futbol Seyircisinin Sosyo – Kültürel Yapısının Şiddet Eylemlerine Etkisi.* Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Afyon YA (1994) *Futbolda Öğrenme ve Öğretme.* Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.

Alemdar K, Erdoğan İ (1994) *Popüler Kültür ve İletişim.* 1. Baskı, Ümit Yayıncılık, Ankara.

Aktop M (1998) *Yanımızda Oturan Kim?.* Süper Futbol Dergisi, 4.

Arıkan AN (1993) *Sporun Kitlelere Yaygınlaştırılması Açısından Öncelikli Spor Dallarının Tespiti ve Tesis Politikası.* Marmara Üniversitesi sağlık Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Arkonaç SA (1998) *Sosyal Psikoloji.* 1. Baskı, Alfa Basım, İstanbul.

Arkonaç SA (1999) *Gruplararası İlişkiler ve Sosyal Kimlik Teorisi.* 1 Baskı, Alfa Basım, İstanbul.

Amman T (1999) *Türkiye’de Tanınmayan Bir Sosyolog.* Spor Araştırmaları Dergisi, 3, 2, İstanbul.

Aram ES (1999) *Ne İlgim Olabilir Olabilir Futbolla ?.* Düşünen Siyaset, 2, 1, Ankara.

Ayan D (1994) *Spor Barışçı Olabilir mi ?* 1.Baskı, Cenkler Matbaası, İstanbul Teknik Üniversitesi, Türkiye Olimpiyat Sempozyumu Bildirileri, İstanbul.

Aydın N (1988) *Futbol I.* Türk Spor Vakfı Yayınları, Ankara.

Babacan D (1993) *Futbol ve Hakem.* T.F.F. Eğitim Yayınları 4, Ankara.

Bale J (1993) *Futbol ve Kültürü.*(Derleyenler; Horak R, Reiter W ve Bora T) 1. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul.

Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü (1990) *Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri.*

Başer E (1985) *Uygulama Spor Psikolojisi.* B.T.veG.S.M. Yayınları, Ankara.

Berger AA (1993) *Kitle İletişiminde Çözümleme Yöntemleri*. T.C. Anadolu Üniversitesi Eğitim Sağlık ve Bilimsel Araştırma Çalışmaları Yayınları, 91, Eskişehir.

Bilgili A (1996) *Vanspor Olgusunun Sosyolojik Boyutu*. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 1, 2, Van.

Bon GL (1997) *Kitleler Psikolojisi*. Timaş Yayınları, İstanbul.

Bozdemir M (1998) *Futbol Fanatizminin Sosyolojik Açından Tahlili*. Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Bromberger C (1993) *Stadyumdaki Kent*. Futbol ve Kültürü (Derleyenler; Roman Horak, Wolfgang Reiter, Tanıl Bora), 1. Baskı, İletişim Yayıncılık, İstanbul.

Büker S (1992) *Tenisten Sonra Sodasız Viski*. İmge Kitapevi, Ankara.

Büyükmızaç K (1985) *Yönetim Muhasebesi*. Gazi Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulu Yayınları, Ankara.

Coakley JJ (1990) *Sport İn Society*. 4. Edition, Issues and Controversies, St Louis, Times Mirror / Mosby College, Pulishing.

Çepe K (1992) *Futbol Müsabakalarında Seyircilerin Saldırganlıkları ve Şiddet Sebepleri Üzerine Bazı Araştırmaları*. Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Doğan Y (1989) *Fenerbahçe Cumhuriyeti*. 1 Baskı, Tekin Yayınevi, İstanbul.

Doğan B (1995) *Profesyonel Futbolcuların Toplumsal Hareketlilik Yönünden İncelenmesi*. Spor Bilimleri Dergisi, 2, 1, Ankara.

Doğan İ (1999) *Türk Futbolunda Potansiyel İstanbul Ruhu Ve Şiddet*. Düşünen Siyaset , 2, 1, Ankara.

Doğar Y (1997) *Türkiye 'de Spor Yönetimi*. Öz Akdeniz Ofset, Malatya.

Dönmezer S (1994) *Toplumbilim*. 11. Baskı, Beta Basım Yayım, İstanbul.

Eitzen DS (1984) *Sport in Contewporary Society An Anthology*. 2. Edition, St. Martins Press, Newyork.

Erdemli A (1996) *İnsan, Spor, Olimpizm*. 1. Baskı, Sarmal Yayınevi, İstanbul.

Erkal M (1986) *Sosyolojik Açıdan Spor*. Milli Eğitim ve Gençlik Spor Bakanlığı Yayınevi, Ankara.

Erkal M (1992) *Sosyolojik Açıdan Spor*. Kutsun Matbaa ve Reklamcılık Merkezi, İstanbul.

Fichter J (1996) *Sosyoloji Nedir*. (Çev. Nilgün Çelebi) 3. Baskı, Attila Kitapevi, Ankara.

Fişek K (1985) *100 Soruda Türkiye Spor Tarihi*. Gerçek Yayınevi, İstanbul.

Fişekçioğlu B (1996) *Konya İlindeki Amatör ve Profesyonel Futbolcuların Sosyo – Ekonomik ve Kültürel Profillerinin İncelenmesi*. Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.

Galeano E (1997) *Gölgede ve Güneşte Futbol*. (Çev. Ertuğrul Önal – M. Necati Kutlu) Can Yayınları, İstanbul.

Genç DA (1998) *Spor Hukuku*. 1.Baskı, Alfa Basım, İstanbul.

Genç DA (1999) *Futbol Kulüplerinin Stratejik Yönetimi (Beşiktaş Örneği)*. Bağırgan Yayınları, Ankara.

Gillet B (1998) *Spor Nedir*. 2,2, Spor Ekin Dergisi.

Goldstein JH (1989) *Sport, Games and Play*. 2. Edition, New Jersey.

Gür A (1979) *Spor ve Sosyal Sınıflar*. Aydınlık Yayınları, 69, İstanbul.

Gürsel S (1979) *Sporda Psikolojinin Önemi*. G.S.A. Yayınlanmamış Bitirme Tezi, Ankara.

Hacaloğlu AH (2000) *Kuvvacı Fenerbahçe*. 2, Popüler Tarih Dergisi.

Hoffer E (1998) *Kesin İnançlılar*. (Çev. Erkal Günnur) 7. Baskı, İm Yayın Tasarım, İstanbul.

Huges C (1983) *Futbol Taktikleri ve Eğitim.* (Çev. Berk Tercüme Bürosu) Hürriyet Ofset Matbaa A.Ş., İstanbul.

Hürkan S (2000) *Yıkılamayan İmparatorluk Futbol.* 1. Baskı, Ümit Yayıncılık, İstanbul.

----- [http: // www. antu. com / tarih / rekor. htm](http://www.antu.com/tarih/rekor.htm)

----- [http: // www. fenerbahce. org / fb 2000 / kulup / sporlar. htm](http://www.fenerbahce.org/fb2000/kulup/sporlar.htm)

----- (1987) *Takım Tutkusu.* 1, 24. İkibine Doğru Dergisi.

İnel MS (1996) *Kimlik Oluşumunda Spor Ne Kadar Merkezde.* Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin.

James J (2000) *The Money Game.* June 5, 155, 22, Time.

Jonston H, Larana E ve Gusfield JR (1999) *Yeni Sosyal Hareketler.* (Yayına Hazırlayan; Kenan Çayır) 1. Basım, Kaknüs Yayınları, İstanbul.

Kapuscinski R (2000) *Futbol Savaşı.* (Çev. Gül Çağalı Güven) 1. Baskı, Om yayınevi, İstanbul.

Karagözoğlu C, Ay SM (1997) *Futbol Seyircisinin Saldırganlık Eğilimleri – İstanbul Örneği.* 1. Uluslar arası Spor Psikolojisi Sempozyumu, Mersin.

Karasüleymanoğlu A (1992) *Yeni Boyutlarıyla Spor.* 3. Baskı, Engin Yayınları, Ankara.

Keten M (1993) *Türkiye 'de Spor.* Polat Ofset, İstanbul.

Kırca A (2000) *Futbol Hayattır.* 2. Basım, Can Yayınları, İstanbul.

Kola N (1997) *Çağdaş Lejyonerler.* 156, Aksiyon Dergisi.

Koludar S (1988) *Futbolda Antrenörlük ve Eğitim Öğretim İlkeleri.* Türk Tarih Basımevi, Ankara.

Kongar E (1996) *İnsanı Yönlendirme ve Sosyal Hizmetler.* 2. Basım, Şafak Matbaası, Ankara.

Kozanoğlu C (1996) *Bu Maçı Alıcaz.* 2.Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul.

Kunter HB (1938) *Eski Türk Sporları Üzerine Araştırmalar.* Cumhuriyet Matbaası, İstanbul.

Kuper S (1996) *Futbol Asla Sadece Futbol Değildir.* (Çev. Sinan Görtunca) 1. Baskı, Sabah Kitapları, İstanbul.

Kurt M, Atayman V ve Kurultay T (1997) *Modern Sporun Dünü ve Bugünü.* 1. Baskı, Sorun Yayınları, İstanbul.

Küçük V, Acet M ve Kızılet A (1999) *Futbol Seyircisinin Sosyo – Kültürel Yapısının Analizi.* 3, 1, Spor Araştırmaları Dergisi.

Menotti CL (1998) *Halkın Derinliklerinden Gelen Futbol.* Haziran, Papirüs Dergisi.

Mutlu E (1994) *Futbol Tartışmasına Hariçten Gazel.* 64, Birikim Dergisi.

Mutlu E (1996) *Avrupa'yı Salladık İngiltere 'yi Sarsacağız Futbol, Milliyetçilik ve Şiddet.* Kış – Bahar, Cogito Dergisi.

Oka A (1986) *Sosyalleşme Süreci ve Spor.* Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Özbaydar S (1983) *İnsan Davranışlarının Sınırları ve Spor Psikolojisi.* Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul.

Öztürk F, Şahin M, Zülkadiroğlu Z ve İnce G (1997) *Üniversite Gençliğinin Futbolda Takım Tutma Durumlarının Araştırılması.* 1. Uluslar arası Spor Psikolojisi Sempozyumu Bildirileri, Mersin.

Rowe D (1996) *Popüler Kültürler.* (Çev. Mehmet Küçük) 1. Basım, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

Saltuk S (1995) *Antik Stadyumlar.* İnkılap Kitapevi, İstanbul.

San H, Ünsi T ve Var S (1963) *Futbol Ansiklopedisi,* İstanbul.

Sanay E (1985) *Genel Sosyoloji Dersleri.* G.Ü. Basın Yayın Y.O. Yayınları, Ankara.

Savaş İ (1997) *Spor Genel Kültürü.* İnkılap Kitapevi, İstanbul.

Sert M (2000) *Taraf / Taraftarlığın Dayanılmaz Gizi.* 678, Cumhuriyet Bilim Teknik Dergisi, Mart.

Sırmacı E, Tanyeri Y ve Saraçoğlu N (1998) *Varoşların Futbol Tutkusu*. Atatürk Üniversitesi 1. Spor Kongresi Bildirileri, Erzurum.

Somalı V (1989) *Teknik, Taktik Yönleriyle Futbol ve Tarihi (1848 – 1989)*. İnkılap Kitapevi, İstanbul.

Şahin M (1998) *Spor Ahlakı ve Sorunları*. 1. Basım, Evrensel Basım Yayım, İstanbul.

Tanık B (1993) *Adana'da Futbol ve Demirspor*. Futbol ve Kültürü,(Derleyenler; Roman Horak, Wolfgang Reiter, Tanıl Bora), 1. Baskı, İletişim Yayıncılık, İstanbul.

----- (1981) *Spor Ansiklopedisi*, 2 Cilt, Tercüman Gazetesi

Toker HH, Helvacıoğlu E (2000) *Futbolun Sırrı*. Haziran, Bilim ve Ütopya Dergisi.

Tolan B (1981) *Çağdaş Toplumun Bunalımı*. A.İ.T.İ.A. Gazetecilik Halkla İlişkiler Y.O. Basımevi, Ankara.

Tolan B (1996) *Toplum Bilimine Giriş*. 4. Baskı, Adım Yayıncılık, Ankara.

Türkmen HN (1998) *Çağımızda Bacasız Sanayi: Futbol*. Türkiye Futbol Federasyonu Aylık Futbol Yayını, Haziran, İstanbul.

Uluocak YU (1992) *Spor – Siyaset İlişkisi*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi, İstanbul.

Urartu Ü (1994) *Futbol, Teknik, Taktik, Kondisyon*. İnkılap Kitapevi, İstanbul.

----- (1996) *Popüler Kültür ve Futbol*. Ülkü Ocağı Dergisi, 3, 31.

Voigt D (1998) *Spor Sosyolojisi*. (Çev. Ayşe Atalay) Alkım Yayınları, İstanbul.

Yazan ÜM (1997) *Türkiye Kanatlarımın Altında*. İz Yayıncılık, İstanbul.

Yazan ÜM (1999) *21. Yüzyılın Eşiğinde Sosyoloji Konuşmaları*. Timaş Yayınları, İstanbul.

Yazıcı F (1991) *En Büyük Taraftar Başka Büyük Yok*. Araştırma Dizisi, 28 Şubat, Sabah Gazetesi.

Yüksel O (1994) *Sporda Erdemlilik ve Cassandra Çaresizliği*. 1. Baskı, İleri Kitapevi, İzmir.

13. ÖZGEÇMİŞ

1971 yılında Konya'nın Ereğli İlçesinde doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Ereğli'de tamamladı. Gazi Üniversitesi Kastamonu Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, 1996 – 1997 Eğitim- öğretim yılı basketbol uzmanlık dalından mezun oldu. 1998 yılında Karaman'ın Akçaşehir kasabasında kısa bir süre öğretmenlik yaptı. 1997 yılında Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunun açmış olduğu araştırma görevlisi sınavını kazandı ve göreve başladı. Aynı yıl S. Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü tarafından açılan yüksek lisans sınavını kazanarak yüksek lisansa başladı.

Orta ve lise eğitimi döneminde basketbol ve atletizm, üniversite eğitimi döneminde de amatör olarak futbol oynadı. Badminton branşında ulusal ve uluslar arası maçlarda uzun yıllardır hakem olarak görev yapmaktadır. Halen Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek okulunda araştırma görevlisi olarak görev yapmaktadır. Evli ve 1 çocuk babasıdır.

14. TEŞEKKÜR

Tez çalışmaları esnasında; yardımlarını esirgemeyen hocalarıma ve arkadaşlarıma sonsuz sevgi ve saygılarımı sunarım.

